

ZPRÁVODAJ KVZ

ZPRÁVODAJ KANCELÁŘE
VLÁDNÍHO ZMOCNĚNCE PRO
ZASTUPOVÁNÍ
ČESKÉ REPUBLIKY PŘED
EVROPSKÝM SOUDEM
PRO LIDSKÁ PRÁVA

2024

číslo 1 | únor | ročník 12

Judikáty Soudu za třetí čtvrtletí 2023

Právo být zapomenut

Hurbain proti Belgii

Povinnost vydavatele
anonymizovat článek v online
archivu

Ochrana osobních údajů

Glukhin proti Rusku

Využití technologie
roznávaní obličejů policií

Senioři

Calvi a C. G. proti Itálii

Povinnosti státu při umístění
osoby do zařízení sociálních
služeb

Občanské právo

Právo být zapomenut..... 7

Hurbain proti Belgii

Povinnost vydavatele anonymizovat článek v online archivu.

Asistovaná reprodukce 12

Gauvin-Fournis a Silliau proti Francii

Právo osoby narozené z umělého oplodnění na informace o dárci spermií.

Baret a Caballero proti Francii

Právo ženy vyvézt po smrti manžela do zahraničí gamety či embrya za účelem umělého oplodnění.

Rodinné právo 16

A a ostatní proti Itálii

Zajištění výkonu soudně uznaného práva rodiče na styk s dětmi.

Vinškovský proti České republice

Právo tzv. sociálního rodiče na styk s dítětem.

Sportovní právo..... 20

Semenya proti Švýcarsku

Pravidla pro účast intersexuálních sportovců v atletických soutěžích.

Trestní právo

Ochrana života 25

Ainis a ostatní proti Itálii

Preventivní opatření při zadržení intoxikované osoby.

Konfiskace majetku 26

Yordanov a ostatní proti Bulharsku

Zabrání majetku v občanskoprávním řízení bez prokázání souvislosti s trestnou činností.

Svoboda projevu..... 28

Lenis proti Řecku

Homofobní článek církevního představitele.

Gaspari proti Arménii (č. 2)

Rozdíl mezi urážkou a kritikou veřejného činitele.

Senioři 32

Calvi a C. G. proti Itálii

Povinnosti státu při umístění osoby do zařízení sociálních služeb.

Ochrana osobních údajů ... 34

Glukhin proti Rusku

Využití technologie rozpoznávání obličejů policií.

Cizinecké právo 36

B. F. a ostatní proti Švýcarsku

Absence čerpání sociálních dávek jako podmínka pro udělení povolení ke sloučení rodiny.

M. A. proti Itálii

Právo zvláště zranitelných žadatelů o mezinárodní ochranu na vhodné podmínky včetně psychologické pomoci.

Svoboda shromažďování... 43

Geylani a ostatní proti Turecku

Použití vodních děl vůči pokojnému shromažďování.

Mediální vystupování

soudců..... 46

Manole proti Moldavsku

Sankce uložené soudkyni za to, že médiím sdělila důvody svého disentu před zveřejněním odůvodnění rozsudku.

Nové stížnosti a oznámení proti České republice

Spravedlivý proces..... 48

Velký senát Soudu

Proticovidová opatření..... 50

Stávka učitelů..... 50

Zaměstnání v bezpečnostní službě a příslušnost k rizikovému náboženskému hnutí..... 51

Intersexuální sportovci..... 51

Volební právo a etnicita 51

Výkon rozsudků Soudu

Souběh vydávacího a azylového řízení 52

Výše náhrady za vyvlastnění..... 52

Diskriminace romských žáků ve vzdělávání..... 52

Nově pořízené anotace a překlady rozsudků Soudu proti třetím státům

Rodinné právo 54

Náboženská společnost/ církev 54

Anotace rozsudků a rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva obsažené ve Zpravodaji nejsou úředními rozhodnutími a nejsou závazné. Jsou však autorskými díly chráněnými autorským právem. Zpravodaj jako celek ani jednotlivé anotace v něm obsažené proto nesmí být bez předchozího souhlasu státu reprezentovaného Ministerstvem spravedlnosti zpřístupňovány veřejnosti ani jinak užívány, zejména rozmnožovány, nad rámec volného užití dle § 30 autorského zákona a zákonných licencí dle § 31 a násl. autorského zákona.

Přehled použitých piktogramů

Jednotlivé články Úmluvy a protokolů

článek 2: Právo na život

článek 3: Zákaz mučení

článek 4: Zákaz otroctví a nucených prací

článek 5: Právo na svobodu a osobní bezpečnost

článek 6: Právo na spravedlivé řízení

článek 8: Právo na respektování soukromého a rodinného života

článek 9: Svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání

článek 10: Svoboda projevu

článek 11: Svoboda shromažďování a sdružování

článek 14: Zákaz diskriminace

článek 1 Protokolu č. 1: Ochrana majetku

článek 2 Protokolu č. 1: Právo na vzdělání

článek 3 Protokolu č. 1: Právo na svobodné volby

článek 2 Protokolu č. 4: Svoboda pohybu

Ostatní piktogramy

Rozhodnutí proti ostatním státům Rady Evropy

Rozhodnutí proti České republice

Rozhodnutí velkého senátu Soudu

Mezistátní stížnost

Občanské právo

Správní právo

Trestní právo

Užitečné odkazy

Slovo úvodem

Milé čtenářky, milí čtenáři,

v prvním letošním Zpravodaji se sluší ohlédnout se za tím, co minulý rok u Evropského soudu pro lidská práva a jiných mezinárodních orgánů ochrany lidských práv přinesl, a nastítnit, co by mohl přinést letošní rok.

Česká republika si u ESLP vedla velmi dobře. Soud v loňském roce vydal konečné odůvodněné rozhodnutí ve 33 věcech. Pouze ve dvou případech shledal porušení Úmluvy. V prvním šlo o porušení zásady kontradiktornosti v řízení před Ústavním soudem ([Janáček](#)). Druhý případ se týkal úmrtí pacienta v psychiatrické nemocnici po použití taseru ze strany policistů a následného vyšetřování této události ([V](#)). Vedle toho v jednom případě vláda jednostranným prohlášením uznala, že vnitrostátní orgány stěžovateli nepřiznaly dostatečné odškodnění za škodu na zdraví ([Hanuša](#)). Ve dvou případech vláda uzavřela smírné urovnání; jeden se týkal délky soudního řízení ([Spieler](#)), druhý přístupu k soudu a délky a spravedlivosti řízení ([Nadrchal](#)). Ve 28 případech Soud neshledal žádné porušení Úmluvy.

Z posledně zmíněné skupiny případů jsou významné zejména rozsudky velkého senátu ve věcech [Grosam](#) a [FU QUAN, s. r. o.](#) V obou původně sedmičlenný senát Soudu shledal porušení Úmluvy, obě tato rozhodnutí nicméně velký senát přehodnotil. Rozsudky mají obecný přesah zejména proto, že v nich Soud vymezil, jak stěžovatelé musí své námitky po skutkové i právní stránce předložit, aby se jimi mohl věcně zabývat. Soud též vyjasnil, že nemůže být jeho úkolem domýšlet stěžovatelovu právní argumentaci či se vyjadřovat k možným porušením, která stěžovatel výslovně a jednoznačně nenamítal. Konečně zdůraznil, že stěžovatel nemůže v průběhu řízení měnit své námitky tak, že se již liší od těch, které uplatnil před vnitrostátními soudy. Další případy, v nichž Česká republika u Soudu loni uspěla, se týkaly např. zásahů do platů soudců v letech 2011-2014 ([Kubát a ostatní](#)), deregulace nájemného ([Pařízek](#)), péče a styku s nezletilými dětmi (např. [X](#); [Jírová a ostatní](#); [P. N.](#); [Vinškovský](#); [Marcoski a Rath](#)) či spravedlivosti trestního řízení ([Konečný](#); [Sládek](#)).

Uznání za tuto skvělou bilanci náleží zejména mým kolegům z kanceláře vládního zmocněnce. Poděkování patří i Ministerstvu spravedlnosti za podporu, které našemu týmu poskytuje. V neposlední řadě je namístě zdůraznit, že tyto výsledky odrážejí skutečnost, že ve velké většině případů se českým soudům daří nalézt spravedlivá řešení, která respektují základní práva a svobody.

Lidskoprávní výbory OSN vydaly v loňském roce dvě rozhodnutí o oznámeních směřujících proti České republice. Výbor pro odstranění diskriminace žen odmítl oznámení týkající se zdravotního stavu a postavení oběti obchodování s lidmi pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy ([S. I.](#)). Výbor pro práva dítěte naopak shledal porušení několika článků Úmluvy o právech dítěte v řízení o umístění dětí do ústavního zařízení ([B. J. a P. J.](#)).

Na rozhodnutí u ESLP letos čeká přibližně 40 stížností, které nám již Soud zaslal k vyjádření. Je mezi nimi např. mezistátní stížnost, kterou proti našemu státu podalo Lichtenštejnsko, a jenž se týká konfiskace majetku na základě dekretu prezidenta republiky. Před velkým senátem na rozhodnutí čeká

stížnost týkající se změn klimatu [Duarte Agostinho a ostatní proti 32 státům](#) (včetně České republiky). Za tzv. „*impact cases*“, tedy případy, které mohou vést ke změně právní úpravy či judikatury nebo se týkají významné lidskoprávní otázky, Soud označil stížnosti [T. H.](#) (sterilizace jako podmínka uznání změny pohlaví), [Mirzoyan](#) (vyhoštění na základě utajovaných informací), [Bouša](#) (vliv dohod o vině a trestu na spoluobviněné), [S.](#) (inkluzivní vzdělávání) či [UNI LEGAL](#) (zabavování elektronických dat při prohlídkách advokátních kancelářů). Z ostatních zmiňme ještě stížnosti [Y](#) a [Z](#), které se týkají kriminalizace a stíhání trestných činů sexuální povahy. Zde již [návrh](#) změny právní úpravy přinášející novou definici znásilnění a úpravu dalších trestných činů sexuální povahy prošel prvním čtením v Poslanecké sněmovně.

U výborů OSN čeká na rozhodnutí např. oznámení [Meszárošová](#) podané k Výboru OSN pro lidská práva, které se skutkově velmi podobá výše zmíněnému rozsudku ESLP ve věci [V](#), či oznámení [K. B. a ostatní](#) podané k Výboru OSN pro práva dítěte, které se týká zajištění rodiny s dětmi za účelem vyhoštění. Evropský výbor pro sociální práva (EVSP) ve vztahu k naší zemi aktuálně projednává např. kolektivní stížnost [ERRC](#) týkající se dostupnosti předškolního vzdělávání či [FEANTSA](#) týkající se sociálního bydlení.

Ve fázi výkonu rozhodnutí, u nichž je k nápravě shledaného porušení nezbytné přijmout obecná opatření k nápravě, má Česká republika více než 10 rozsudků a rozhodnutí. V pokročilé fázi, kdy již potřebné změny zákonů projednává Poslanecká sněmovna, jsou rozhodnutí EVSP ve věcech [MDAC](#) a [ERRC](#) týkající se zákazu umístování dětí do 3 let věku do tzv. kojeneckých ústavů (sněmovní tisk č. [573](#)) a [International Commission of Jurists](#) zajišťující povinné právní zastoupení dětem mladším 15 let v řízení o činu jinak trestném a rozšiřující možnosti tzv. odklonů od soudního projednání (sněmovní tisk č. [540](#)). Mezi těmi, které tak daleko nejsou, zmiňme zejména rozsudek Soudu [D. H. a ostatní](#) týkající se diskriminace romských žáků ve vzdělávání, rozhodnutí EVSP [Transgender Europe](#) a [ILGA-Europe](#) týkající se sterilizace jakožto podmínky právního uznání změny pohlaví ([zde](#), str. 54; viz též řízení před Ústavním soudem sp. zn. [Pl. ÚS 52/23](#)), [Approach](#) týkající se nepřijatelnosti tělesného trestání dětí ([zde](#), str. 20), či [University Women of Europe](#) týkající se rovného odměňování žen a mužů a zastoupení žen v řídicích orgánech společností ([zde](#), str. 25). Věřme, že v letošním roce se podaří dosáhnout hmatatelného pokroku i ohledně těchto rozhodnutí. Naše kancelář v těchto důležitých věcech naplnění základních práv a svobod bude nadále aktivně jednat.

Příjemné čtení Zpravodaje přeje

Petr Konůpka,
vládní zmocněnec

Právo být zapomenut

Rozsudek velkého senátu ze dne

4. července 2023 ve věci č. 57292/16 – *Hurbain proti Belgii*

Velký senát soudu rozhodl dvanácti hlasy proti pěti o neporušení článku 10 Úmluvy v souvislosti s tím, že soudy uložily vydavateli novin povinnost anonymizovat v online archivu jeho deníku 20 let starý článek o smrtelné dopravní nehodě, který uváděl plné jméno pachatele.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatelem je vydavatel významného belgického deníku *Le Soir*. V roce 1994 publikoval deník článek o sérii fatálních autonehod, k nimž došlo během několika málo dní. Jedné z těchto nehod se dopustil pod vlivem alkoholu jistý G. Nehoda vedla ke smrti dvou osob a zranění dalších tří. Článek obsahoval celé jméno G., který již v době nehody pracoval a nadále pracuje jako lékař.

Soud rozhodl dne 22. června 2021 šesti hlasy proti jednomu, že k porušení článku 10 nedošlo. Příklad byl na žádost stěžovatele postoupen velkému senátu.

Velký senát uvedl, že příkaz anonymizovat archivní verzi napadeného článku představoval zásah do výkonu práva na svobodu projevu, který byl stanoven zákonem a sledoval legitimní cíl ochrany pověsti nebo práv jiných osob, v tomto případě práva G. na respektování jeho soukromého života. Soud proto dále posuzoval otázku, zda byl zásah nezbytný v demokratické společnosti.

a) Předběžné úvahy týkající se rozsahu věci a použité terminologie

Zatímco většina předchozích případů na poli střetu práva na svobodu projevu a práva na respektování soukromého života se týkala prvotního zveřejnění soukromých informací, v projednávané věci jde o přetrvávající online dostupnost článku původně zveřejněného v roce 1994. Původní článek byl navíc zveřejněn zákonem a nedehtonostujícím způsobem. A konečně, jedná se o zprávu, která byla zveřejněna a následně archivována na internetových stránkách zpravodajského

V roce 2000 byl G. za nehodu odsouzen k podmíněnému trestu odnětí svobody dvou let. Trest si odpykal a v roce 2006 bylo jeho odsouzení zahlazeno. V roce 2008 začal deník *Le Soir* na internetu zdarma nabízet přístup do svých archivních vydání, a to včetně výše zmíněného článku. Následně G. opakovaně žádal vydavatelství o stažení článku nebo alespoň jeho anonymizaci. Poukázal na to, že po zadání jeho jména webové vyhledávače zobrazují daný článek, a tak se bojí, že jako lékař přijde o pacienty. Když vydavatelství na výzvu nereagovalo, G. ve věci zahájil občanskoprávní řízení. V roce 2013 nařídil soud vydavateli, aby v elektronické archivní verzi článek anonymizoval, tj. nahradil jméno a příjmení G. písmenem X. Odvolací soud tento rozsudek v roce 2014 potvrdil.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 10

Stěžovatel namítal, že rozhodnutími vnitrostátních soudů došlo k porušení jeho práva na svobodu projevu zaručeného článkem 10 Úmluvy. Senát třetí sekce

média pro účely žurnalistiky, což je záležitost, která se dotýká samotné podstaty svobody projevu.

Pokud jde o prostředky použité k realizaci „práva být zapomenut“, tyto se týkají buď obsahu daného článku (např. jeho odstranění, změna či anonymizace), nebo omezení jeho dostupnosti (zavedených internetovými vyhledávači nebo vydavatelstvem). V tomto rozsudku se Soud rozhodl užívat pojem „vyřazení z databáze“ pro opatření přijatá provozovateli vyhledávačů a termín „deindexace“ pro opatření přijatá vydavatelem novin odpovědným za internetový archiv.

b) Obecné zásady

1. Článek 10 a ochrana digitálních tiskových archivů

Internetové archivy významně přispívají k uchování a zpřístupňování zpráv a informací. Představují navíc důležitý zdroj pro vzdělávání a historické bádání, zejména proto, že jsou snadno přístupné veřejnosti a jsou zpravidla zdarma (*Times Newspapers Ltd proti Spojenému království*, č. 3002/03 a 23676/03, rozsudek ze dne 10. března 2009, § 27 a 45). Tato funkce tisku, stejně jako odpovídající oprávněný zájem veřejnosti na

přístupu k archivům, nepochybně spadají pod ochranu článku 10 Úmluvy (M. L. a W. W. proti Německu, č. 60798/10 a 65599/10, rozsudek ze dne 28. června 2018, § 102). Prostor pro uvážení států v otázce rovnováhy mezi soupeřícími právy je přitom větší ve vztahu k novinovým archivům minulých událostí než u aktuálního zpravodajství (*Times Newspapers Ltd proti Spojenému království*, cit. výše, § 45).

V uplynulém desetiletí se v Evropě vytvořila shoda ohledně významu tiskových archivů. Proto ve specifickém kontextu zpracování osobních údajů na úrovni Evropské unie stanoví nařízení GDPR výslovně výjimku z práva na výmaz osobních údajů, pokud je zpracování údajů nezbytné pro výkon práva na svobodu projevu a informace [čl. 17 odst. 3 písm. a)]. Aby mohl tisk řádně plnit svůj úkol vytvářet archivy, musí být schopen vytvářet a udržovat komplexní záznamy. Vzhledem k tomu, že úlohou archivů je zajistit trvalou dostupnost informací, které byly v určitém okamžiku zveřejněny zákonným způsobem, měly by zpravidla zůstat autentické, spolehlivé a úplné. Integrita digitálních tiskových archivů by proto měla být hlavní zásadou při posuzování každé žádosti o odstranění nebo změnu celého archivovaného článku nebo jeho části, které přispěly k uchování historie. To platí zejména v případech jako tento, kdy soulad článku se zákonem nebyl nikdy zpochybněn. Takové žádosti vyžadují zvláštní ostražitost ze strany vnitrostátních orgánů a důkladné přezkoumání.

soudní povahy tiskem. Později vyvstaly jeho nové aspekty v souvislosti s digitalizací starších článků, která vedla k jejich rozsáhlému šíření na internetových stránkách příslušných novin. Účinek tohoto šíření byl současně umocněn zařazením internetových stránek do vyhledávačů.

Z hlediska Úmluvy je „právo být zapomenut online“ spojeno s právem na ochranu pověsti chráněným článkem 8, a to bez ohledu na to, jaká opatření jsou za tímto účelem požadována (odstranění nebo změna novinového článku v online archivu nebo omezení přístupu k článku prostřednictvím deindexace zpravodajským portálem). Nárok na zapomenutí nepředstavuje dle Soudu samostatné právo chráněné Úmluvou a v rozsahu, v jakém se na něj vztahuje článek 8, se může týkat pouze určitých situací a informací. Soud doposud neaprobval žádné opatření, které by odstraňovalo nebo měnilo informace zveřejněné pro novinářské účely v souladu s právem a archivované na internetových stránkách zpravodajského portálu.

2. Článek 8 a ochrana „práva být zapomenut“

Odůvodnění vnitrostátních soudů se v projednávané věci zaměřilo na „právo být zapomenut“, kterého se domáhal G. Tohoto práva se v posledních letech domáhá rostoucí počet osob. Vychází to z jejich zájmu dosáhnout vymazání, změny či omezení přístupu k informacím z minulosti, jež by mohly mít dalekosáhlý negativní dopad na to, jak jsou v současnosti vnímány. Existuje také riziko dalších škodlivých účinků: *zaprvé*, shromažďování informací, které by mohlo vést k vytvoření profilu dotyčné osoby (viz *Google Spain*, C-131/12, rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 13. května 2014). *Zadruhé*, pokud informace nejsou zasazeny do kontextu, může jednotlivec, který si prohlíží online článek o jiné osobě, získat roztříštěný a zkreslený obraz skutečnosti. Navíc, bez ohledu na skutečnou četnost vyhledávání spojeného s konkrétním jménem existuje pro danou osobu neustálá hrozba a obava, že bude kdykoli a v různých souvislostech, jako je např. hledání zaměstnání a obchodní vztahy, nečekaně konfrontována se svými minulými činy nebo veřejnými prohlášeními. Soud se proto zabýval otázkou, zda článek 8 Úmluvy poskytuje ochranu před těmito negativními účinky, a pokud ano, v jakém rozsahu.

Zhodnotil, že „právo být zapomenut“ se objevuje v různých kontextech. Poprvé se objevilo v souvislosti s opětovným publikováním dříve zveřejněných informací

3. Kritéria, která má Soud použít

Za účelem vyřešení střetu práv podle článků 10 a 8 Úmluvy ve věcech týkajících se žádosti o změnu obsahu uloženého v digitálním tiskovém archivu používal Soud v minulosti kritéria shrnutá v rozsudku *Axel Springer AG proti Německu* (č. 39954/08, rozsudek velkého senátu ze dne 7. února 2012, § 89–95; srov. také *Fuchsmann proti Německu*, č. 71233/13, rozsudek ze dne 19. října 2017, § 34, a *M. L a W. W. proti Německu*, cit. výše, § 96). Naproti tomu v nedávné věci *Biancardi proti Itálii* (č. 77419/16, rozsudek ze dne 25. listopadu 2021, § 57–71), která se týkala žádosti, aby vlastník internetových novin deindexoval článek, Soud shledal, že je třeba vzít v úvahu nová kritéria, a to délku doby, po kterou byl článek uchovávan na internetu, citlivost údajů a závažnost uložené sankce.

Soud konstatoval, že při posuzování je třeba zohlednit specifickou povahu projednávané věci, která spočívá v tom, že se týká digitální archivní verze článku, a nikoli jeho původní verze. S ohledem na potřebu zachovat integritu tiskových archivů i na praxi soudů v členských

státech Rady Evropy by se při poměrování soupeřících práv měla zohlednit následující kritéria: (i) povaha archivovaných informací; (ii) doba, která uplynula od událostí, od původního zveřejnění a zveřejnění online; (iii) současný zájem na informacích; (iv) skutečnost, zda osoba, která se domáhá „zapomenutí“, je veřejně známá a její počínání po událostech; (v) negativní dopady další dostupnosti informací online; (vi) stupeň dostupnosti informací v digitálních archivech; a (vii) dopad opatření na svobodu projevu a konkrétněji na svobodu tisku.

Ve většině případů je třeba vzít v úvahu několik kritérií současně, aby bylo možné stanovit, jaká ochrana soukromému životu má být poskytnuta v porovnání s dalšími dotčenými zájmy a s prostředky použitými k zajištění této ochrany. Ochrana soukromého života v souvislosti s uplatněním práva být zapomenut tedy nemůže být posuzována odděleně od prostředků, kterými byla realizována. Je tak nutné provést vyvažování s cílem zjistit, zda s ohledem na váhu soupeřících zájmů a rozsah prostředků použitých v konkrétním případě byla váha přisuzovaná buď „právu být zapomenut“, prostřednictvím práva na respektování soukromého života, nebo svobodě projevu nadměrná.

V této souvislosti Soud ve věci *M. L. a W. W. proti Německu* (cit. výše, § 97) – stejně jako Soudní dvůr Evropské unie již dříve ve věci *Google Spain* (cit. výše) – uznal,

že vyvažování dotčených zájmů může vést k různým výsledkům v závislosti na tom, zda se žádost o výmaz týká původního vydavatele informací, jehož činnost je obecně jádrem toho, co má chránit svoboda projevu, nebo vyhledávače, jehož hlavním zájmem není zveřejnění původní informace o dotčené osobě, ale zejména usnadnění identifikace všech dostupných informací o této osobě a vytvoření jejího profilu.

Soud připomněl, že stejně jako subjekty údajů nejsou povinny kontaktovat původní internetové stránky, ať už předem nebo současně, aby mohly uplatnit svá práva vůči provozovatelům vyhledávačů, nemůže být ani posouzení žaloby proti vydavateli zpravodajského portálu podmíněno předchozí žádostí o vyřazení z databáze. Podle Soudu si toto rozlišení mezi aktivitami provozovatelů vyhledávačů a činností vydavatelů zpravodajských portálů zachovává při posuzování případného zásahu do svobody projevu založeného žalobou na uplatnění práva být zapomenut svůj význam.

Dle Soudu nelze přehlížet, že povinnost vydavatele anonymizovat článek, který byl původně zveřejněn zákonným způsobem, má odrazující účinek pro svobodu tisku. Soud k tomu zdůraznil, že útok na dobrou pověst osoby, který vyplývá z přetrvávající dostupnosti online archivovaného článku, musí dosáhnout určité míry závažnosti, kterou musí žadatel řádně doložit, aby článek 8 vstoupil do hry.

Ačkoli tedy v rámci vyvažování mezi právem na svobodu projevu a právem na respektování soukromého života mají být obě tato práva považována za stejně hodnotná, neznamená to, že všechna kritéria, která je třeba při vyvažování použít, mají stejnou váhu. Je třeba naplnit zásadu zachování integrity tiskových archivů, což znamená zajistit, aby se změna a tím spíše odstranění archivovaného obsahu omezily na to, co je nezbytně nutné. To je třeba, aby se zabránilo odrazujícímu účinku, který by taková opatření mohla mít na plnění úkolů tisku spočívajících v předávání informací a uchování archivů. Při uplatňování výše uvedených kritérií je tedy třeba věnovat zvláštní pozornost řádnému vyvažování zájmů osob, které žádají o změnu nebo odstranění článku, a dopadu žádostí na vydavatele zpráv a na fungování tisku.

c) Aplikace obecných zásad na projednávanou věc

1. Povaha archivovaných informací

Nejprve bylo nutné zjistit, zda se informace týkaly soukromého, profesního nebo veřejného života dotčené

osoby a zda měly společenský dopad, nebo zda naopak spadaly do intimní sféry soukromého života, a byly proto zvláště citlivé. Soud ve své nedávné judikatuře označil údaje týkající se trestního řízení za citlivé (*Biancardi proti Itálii*, cit. výše, § 67). V případě článků v tisku o trestním řízení představuje uvedení individualizovaných informací, jako je celé jméno dotčené osoby, důležitý aspekt (*Fuchsmann proti Německu*, cit. výše, § 37) a samo o sobě nevyvolává problém podle Úmluvy, a to ani v době prvního zveřejnění, ani v době vložení do online archivu. Vzhledem k tomu, že informace v projednávané věci byly soudní povahy, relevantní byla povaha a závažnost popsaného trestného činu. Článek informoval o několika dopravních nehodách v roce 1994, z nichž jednu způsobil G. Informoval o událostech stručně a objektivně a G. nikdy nenamítal, že by článek měl být opraven. Soud však naznal, že zaznamenané skutečnosti, ačkoli byly tragické, nespádají do kategorie trestných činů, jejichž význam se vzhledem k jejich závažnosti s plynutím času nemění. Kromě toho případ neměl širokou publicitu.

2. Doba, která uplynula od události, od prvního zveřejnění a zveřejnění online

Mezi prvotním zveřejněním článku a první žádostí o anonymizaci uplynula značná doba (16 let). Odvolací soud vydal svůj rozsudek zhruba 20 let po prvotním zveřejnění. Po takové době měl dle Soudu G., jehož odsouzení bylo zahlazeno v roce 2006, legitimní zájem na tom, aby mu bylo umožněno znovu se začlenit do společnosti, aniž by mu byla trvale připomínána jeho minulost.

3. Současný zájem na informacích

Bylo třeba zjistit, zda dotčený článek nadále přispíval k diskusi veřejného zájmu, zda získal určitý historický, výzkumný nebo statistický význam a zda byl i nadále relevantní pro účely zasazení nedávných událostí do kontextu. Posouzení je nutné provést z hlediska doby, kdy dotčená osoba podala svou žádost týkající se „práva být zapomenut“. Přínos článku k diskusi veřejného zájmu může přetrvávat v průběhu času, a to buď kvůli samotným informacím, nebo kvůli novým faktorům, kam patří např. pozdější vývoj v původním soudním řízení. Vzhledem ke specifické povaze digitálních tiskových archivů, které se týkají informací, jež jsou jen zřídka aktuální, však jejich současný přínos pro debatu veřejného zájmu není ve většině případů rozhodující. Pokud k takové diskusi nepřispívají, je třeba také zjistit, zda jsou

archivované informace zajímavé i pro jiné výše zmíněné účely, např. historické nebo vědecké. Soud se ztotožnil s posouzením vnitrostátního soudu; konstatoval, že dvacet let po událostech, které zjevně neměly historický význam, nepřispěla identita osoby, která nebyla veřejně známou, k veřejnému zájmu na článku. Ten přispěl k veřejné debatě jen z hlediska statistiky k tématu bezpečnosti silničního provozu.

4. Veřejná známost dané osoby a její počínání po událostech

Otázku, zda byla dotyčná osoba veřejně známa, je nutné posuzovat vzhledem k okolnostem případu a ve vztahu k době, kdy podala žádost o „zapomenutí“. Veřejný status osoby může předcházet skutečností, o nichž je článek, nebo se se může projevit současně s nimi. Navíc, i když se veřejná známost osoby může v průběhu času snižovat, tato osoba se také z různých důvodů může vrátit do centra pozornosti. V některých situacích může rovněž chování osoby od událostí, které byly předmětem původního článku, odůvodnit zamítnutí její žádosti o „zapomenutí“ (M. L. a W. W. proti Německu, cit. výše, § 108). Naopak skutečnost, že osoba zůstává mimo pozornost médií, může hrát ve prospěch ochrany její pověsti. V projednávané věci G. ani v době původních událostí, ani při umístění článku na internet, ani při podání žádosti o anonymizaci nebyl veřejnosti známý, nevyhledával pozornost médií a jeho případ

nepřítahoval širokou publicitu. Naopak dělal všechno proto, aby se hledáčku médií vyhnul.

5. Negativní důsledky další dostupnosti informací online

Aby bylo možné odůvodnit změnu článku v digitálním archivu, musí být dotčená osoba schopna řádně zdůvodnit své tvrzení o vážné újmě, kterou pro ni v soukromém životě článek představuje. Pokud jde o soudní informace, je při posuzování způsobené újmy důležité zohlednit důsledky přetrvávající dostupnosti informací pro opětovné začlenění dané osoby do společnosti. Vedle doby, která uplynula od zveřejnění informace, je třeba zjistit, zda bylo odsouzení dané osoby zahlazeno v rejstříku trestů a zda došlo k její rehabilitaci. Jedná se totiž nejen o zájem odsouzeného, ale také o zájem společnosti jako takové, a o to, že odsouzení jedinci mohou legitimně usilovat o to, aby se po výkonu trestu plně začlenili do společnosti. Nicméně rehabilitace osoby nemůže sama o sobě odůvodnit uznání „práva být zapomenut“.

V projednávané věci Soud neshledal důvod zpochybnit závěry odvolacího soudu, dle nichž by elektronická

archivace článku týkajícího se trestného činu neměla vést k vytvoření „virtuálního trestního rejstříku“ u osoby, která si odpykala trest a jejíž odsouzení bylo zahlazeno. Odvolací soud také poukázal na to, že po zadání jména a příjmení G. do internetového vyhledávače se daný článek okamžitě objevil ve výsledcích vyhledávání, což pro G. nepochybně představovalo újmu a bylo způsobilé stigmatizovat ho jakožto lékaře, vážně poškodit jeho pověst v očích pacientů, kolegů a známých a zabránit mu v normálním začlenění do společnosti.

6. Stupeň dostupnosti informací v digitálních archivech

Je třeba zohlednit, že nahlížení do archivů obecně vyžaduje aktivní vyhledávání, které spočívá v zadávání klíčových slov na speciální webové stránce obsahující archivy novin. Při absenci takového vyhledávání tedy článek v digitálních archivech pravděpodobně nepřitáhne pozornost uživatelů internetu, kteří nehledají přesné informace týkající se konkrétní osoby (tamtéž, § 113). Při vyvažování dotčených zájmů je rovněž důležité zjistit míru dostupnosti archivovaného článku, tj. zda byl k dispozici bez omezení a zdarma, nebo zda byl

přístup omezen na předplatitele či jinak. V daném případě byl článek zveřejněn v archivu bez omezení a zdarma, což G. nepochybně působilo újmu.

7. Dopad opatření na svobodu projevu a konkrétněji na svobodu tisku

Vzhledem k významu integrity digitálních tiskových archivů by měly vnitrostátní soudy při posuzování těchto sporů a při rozhodování o tom, které z různých možných opatření upřednostnit, vybrat opatření, které jednak nejlépe odpovídá cíli sledovanému žadatelem – za předpokladu, že cíl je odůvodněný – a jednak nejméně omezuje svobodu tisku. Pouze opatření, která splňují tento dvojitý cíl, lze dle Soudu být nařízena, i kdyby to znamenalo zamítnutí žaloby osoby, která podala žádost.

Toto posouzení je potřeba provést s ohledem na spektrum dostupných opatření. Provozovatel vyhledávače, který není poskytovatelem obsahu, může provést např. následující: (a) reorganizaci výsledků vyhledávání tak, aby se odkaz na dotčenou internetovou stránku objevil v seznamu výsledků na méně významném místě; b) úplné nebo částečné vyřazení z databáze (týkající se pouze vyhledávání na základě jména dotčené osoby) odstraněním odkazu z indexu vyhledávače. Vydavatel webové stránky pak např. může: (a) odstranit celý text nebo jeho část uloženou v digitálním archivu; (b)

anonymizovat údaje o osobě uvedené v textu; (c) přidat k textu poznámku, tj. aktualizovat text prostřednictvím digitální opravy (pokud byly informace nepřesné) nebo prostřednictvím elektronické komunikace (pokud byly informace neúplné); (d) odstranit článek z indexu internetového vyhledávače internetových stránek; nebo e) nechat článek zcela nebo částečně (pouze ve vztahu k vyhledávání na základě jména dotčené osoby) deindexovat pro externí vyhledávače.

V projednávané věci se G. rozhodl hájit své zájmy žalobou proti vydavateli (nikoli provozovatelům vyhledávačů), přičemž se domáhal primárně anonymizace článku (a až subsidiárně deindexace). Za těchto okolností a vzhledem k dispoziční zásadě platné v belgickém občanském právu nelze dle Soudu vnitrostátním soudům vytýkat, že své zkoumání omezily na hlavní požadavek G., kterým byla anonymizace článku. Odvolací soud shledal, že nejúčinnějším prostředkem ochrany soukromí G. bez nepřiměřeného zásahu do svobody projevu stěžovatele je anonymizace článku na internetových stránkách novin. Vzal přitom v úvahu význam, který je třeba přikládat integritě archivů. Původní, neanonymizovaná verze článku je stále k dispozici v tištěné podobě a může do ní nahlédnout každý zájemce, čímž i nadále plní svoji inherentní roli archivního záznamu.

Soud již dříve rozhodl, že anonymizace je méně škodlivá pro svobodu projevu než odstranění celého článku

(tamtéž, § 105). Týká se totiž pouze jména a příjmení dotčené osoby a nemá jiný vliv na obsah sdělovaných informací. Povinnost vydavatele anonymizovat článek, který byl původně zveřejněn zákonným způsobem, v zásadě může spadat do „povinností a odpovědností“ tisku a limitů, které mu mohou být uloženy. V daném případě však ze spisu neplyne, že by příkaz k anonymizaci v praxi zásadním způsobem omezil způsobilost deníku *Le Soir* plnit své novinářské poslání.

d) Závěr

Soud shrnul, že vnitrostátní soudy důsledně přihlédly k povaze a závažnosti soudních skutečností, o nichž se v článku informovalo, ke skutečnosti, že článek neměl žádný aktuální, historický nebo vědecký význam, a ke skutečnosti, že G. nebyl veřejně známou osobou. Kromě toho vzaly v potaz vážnou újmu, kterou G. utrpěl v důsledku přetrvávající dostupnosti článku na internetu s neomezeným přístupem, který byl způsobilý vytvořit „virtuální trestní rejstřík“. Anonymizace článku nepředstavovala pro stěžovatele nadměrnou a neproveditelnou zátěž a zároveň znamenala nejúčinnější prostředek ochrany soukromí G. Vzhledem k šíři prostoru

států pro uvážení dospěl Soud k závěru, že vnitrostátní soudy pečlivě vyvážily dotčená práva tak, že zásah do práva zaručeného článkem 10 byl omezen na nezbytně nutnou míru, a proto jej lze považovat za nezbytný v demokratické společnosti. Soud tak naznal, že nedošlo k porušení článku 10 Úmluvy.

III. ODLIŠNÁ STANOVISKA:

Soudce Krenc ve svém souhlasném stanovisku uznal potřebu nových kritérií pro poměrování práv chráněných články 8 a 10, která lépe vyhovují otázkám vyplývajícím z online archivů. Zdůraznil specifické vlastnosti digitálních tiskových archivů, včetně okamžitě a trvalé přístupnosti online informací a dopadu plynutí času na rovnováhu mezi soukromím a svobodou projevu. Uznal důraz na zachování integrity digitálních tiskových archivů, avšak argumentoval, že situace je výrazně jiná, když nejsou online médií volně dostupná. Deník se totiž v roce 2022 stal dostupným pouze předplatitelům. Toto nastavení dle něj snížilo míru potřeby jejich integrity. Uzavřel, že rozsudek by neměl vytvořit precedent pro systematickou anonymizaci v podobných případech.

Soudce Ranzoni ve svém nesouhlasném stanovisku, k němuž se připojili soudci Kūris, Grozev, Eicke a soudkyně Schembri Orland, vyjádřil obavu, že úzký pohled na problematiku aplikovaný většinou představuje ohrožení svobody tisku. Neustálá hrozba změny dříve zveřejněných textů totiž může vést k tomu, že média budou ve svém zpravodajství projevovat větší zdrženlivost, což negativně ovlivní jejich úlohu ve společnosti. Podotkl, že důsledkem je odrazující účinek na svobodu tisku a zdůraznil, že média by mohla v důsledku tohoto přístupu a v očekávání možných žádostí o změnu upustit od uchovávání zpráv v online archivech nebo vynechávat podrobnosti. Poukázal na zásadní rozdíl mezi aktivitami webových vyhledávačů a vydavatelů zpráv. Dle jeho názoru by vyhledávače měly být prvním kontaktním místem pro řešení nároků na právo být zapomenut, čímž by bylo chráněno jádro svobody projevu vydavatelů. Zdůraznil význam ochrany kolektivní paměti a „práva si pamatovat“.

V kontextu projednávané věci dodal, že aby byla změna zákonně publikovaného článku uloženého v digitálním tiskovém archivu oprávněná, musela by být újma, kterou dotčená osoba tvrdí, vážná a řádně doložená. To se v této věci nestalo. Před jakoukoli změnou by dle něj měly soudy nejprve zvážit alternativy, jako je vyřazení z databáze. Změna článku by měla být až krajním opatřením. Uzavřel, že příkaz k anonymizaci elektronické

verze článku na internetových stránkách novin nebyl v demokratické společnosti nezbytný, a k porušení článku 10 Úmluvy tedy došlo.

Asistovaná reprodukce

Rozsudek ze dne 7. září 2023 ve věcech č. 21424/16 a 45728/17 – *Gauvin-Fournis a Silliau proti Francii*

Senát páté sekce Soudu rozhodl čtyřmi hlasy proti třem o neporušení práva na respektování soukromého života dle článku 8 Úmluvy odmítnutím umožnit stěžovatelům narozeným pomocí lékařsky asistované reprodukce za účasti dárců gamet přístup k informacím o těchto dárcích na základě zákona o bioetice z roku 1994 zaručujícího anonymitu dárců. Soud nicméně považoval za významné, že zákon z roku 2021 anonymitu dárců zrušil.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatelé, paní Gauvin-Fournis a pan Silliau, se narodili v letech 1980 a 1989 prostřednictvím lékařsky asistované reprodukce za účasti dárců z řad třetích osob. Vnitrostátní orgány jim s odkazem na absolutní zásadu anonymity dárcovství gamet dle zákona o bioetice z roku 1994 neudělily povolení získat údaje o totožnosti jejich dárců nebo neidentifikující informace

o nich. Zákon umožňoval pouze dvě výjimky omezené na lékaře, a to pro případ terapeutické nutnosti nebo diagnostiky závažné genetické anomálie u dárce. Zákon o bioetice z roku 2021, účinný od 1. září 2022, tuto absolutní důvěrnost ukončil. Veškeré dárcovství gamet je nyní podmíněno výslovným souhlasem dárců s vedením záznamů o jejich totožnosti a neidentifikujících informacích o nich (věk, tělesné znaky, rodinný a profesní stav, země narození, důvody dárcovství apod.). Ti, kteří nejsou ochotni poskytnout své údaje, nemohou být dárce. Tyto údaje jsou zpřístupněny osobám počatým za pomoci lékařsky asistované reprodukce, pokud o ně požádají zvláštní komisi. Osoby narozené z gamet darovaných před 1. zářím 2022 mohou požádat komisi, aby kontaktovala dárce a získala jejich souhlas se zveřejněním příslušných informací. Stěžovatelka tak učinila, avšak její žádost byla zamítnuta z důvodu úmrtí jejího biologického otce.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

Stěžovatelé namítali, že nemožnost přístupu k informacím o jejich biologických otcích představuje porušení

práva na respektování soukromého a rodinného života podle článku 8 Úmluvy.

A. K PŘIJATELNOSTI

Soud vyloučil, že by stěžovatelé ztratili své postavení „obětí“ ve smyslu článku 34 Úmluvy v důsledku legislativních změn zavedených v roce 2021, jak tvrdila francouzská vláda. Soud se přitom odvolal na svou předchozí judikaturu [*Scordino proti Itálii* (č. 1), č. 36813/97, rozsudek velkého senátu ze dne 29. března 2006, § 180], podle níž rozhodnutí nebo opatření příznivé pro stěžovatele v zásadě nepostačuje k tomu, aby byl zbaven svého postavení „obětí“, pokud vnitrostátní orgány výslovně nebo věcně neuznaly porušení Úmluvy a následně neposkytly nápravu. Soud zejména zdůraznil, že ačkoli stěžovatelé měli od 1. září 2022 právo obrátit se na komisi, aby získali informace o svých biologických rodičích, od doby, kdy se stěžovatelé snažili získat přístup k informacím o svém původu, uplynulo více než dvanáct let. Za celou tuto dobu vnitrostátní orgány a soudy výslovně neuznaly, že došlo k porušení práv stěžovatelů podle Úmluvy.

B. K ODŮVODNĚNOSTI

a) Obecné zásady

Soud připomněl, že článek 8 Úmluvy chrání právo na osobní identitu a s tím spojené právo získat informace např. o identitě rodiče (*Odièvre proti Francii*, č. 42326/98, rozsudek velkého senátu ze dne 13. února 2003, § 29; *Godelli proti Itálii*, č. 33783/09, rozsudek ze dne 25. září 2012, § 45; *Çapın proti Turecku*, č. 44690/09, rozsudek ze dne 15. října 2019, § 33 a 34; a *Boljević proti Srbsku*, č. 47443/14, rozsudek ze dne 16. června 2020, § 28). Narození, a zejména okolnosti s ním spojené, jsou součástí soukromého života dítěte a následně dospělého (viz *Godelli proti Itálii*, cit. výše, § 46). Zájem jednotlivce znát svůj původ nezaniká s věkem (tamtéž, § 69). Pokud jde o spory týkající se přístupu k původu osvojených dětí, právo na identitu, které zahrnuje právo znát svůj biologický původ, tvoří nedílnou součást soukromého života a v takových případech je nutné důkladnější zkoumání za účelem zvážení soupeřících zájmů (tamtéž, § 65). Ve věci *Odièvre proti Francii* Soud shledal, že nedošlo k porušení článku 8 Úmluvy, neboť stěžovatelce byl umožněn přístup k neidentifikujícím informacím o její matce, což jí umožnilo zjistit některé kořeny jejího původu při respektování soukromí třetích osob, a Francie zavedla mechanismus, který jí umožnil požádat o zrušení utajení totožnosti její matky, pokud s tím její matka souhlasila.

Ve věci *X, Y a Z proti Spojenému království* (č. 21830/93, rozsudek ze dne 22. dubna 1997, § 44) Soud uvedl, že mezi členskými státy neexistuje navzdory dlouhodobě používané metodě umělého oplodnění shoda, zda je vhodnější chránit anonymitu dárců spermatu, nebo přiznat dítěti právo znát totožnost dárce. Ze srovnávací studie Evropského výboru pro právní spolupráci z roku 2022, provedené ve 25 státech povolujících dárcovství spermatu, vyplývá, že 15 států uznává právo počaté osoby na přístup k identitě dárce, zatímco 10 zemí přístup k informaci o původu dárce zakazuje, a to včetně České republiky (Česká republika uvedla, že učinila dva pokusy zakotvit právo na přístup k původu dárce). V této oblasti tedy neexistuje shoda a jedná se o citlivé etické a morální otázky. Soud nicméně připomněl, že již v roce 2000 zdůraznil význam práva na přístup ke svému biologickému původu (např. v souvislosti se stížností na určení otcovství ve věci *Mikuljić proti Chorvatsku*, č. 53176/99, rozsudek ze dne 7. února 2002, § 65 a 66; a *Jäggi proti Švýcarsku*, č. 58757/00, rozsudek ze dne 13. července 2006, § 38; a v souvislosti s utajeným porodem *Odièvre proti Francii*, cit. výše,

Ve věci *Godelli proti Itálii* Soud rozhodl, že italská právní úprava nezajistila rovnováhu mezi soupeřícími právy a zájmy, protože „slepě upřednostnila“ zájem matky, která si přála zůstat v anonymitě, při absenci jakékoli možnosti přístupu k neidentifikujícím informacím o ní nebo možnosti dosáhnout zrušení utajení.

b) Použití těchto zásad na projednávanou věc

Stěžovatel tvrdil, že kromě zásahu do soukromého života mu nemožnost přístupu k informacím o jeho původu bránila také v rodinném životě, neboť se rozhodl nemít dítě, dokud nebude mít informace o dárci. Dle Soudu právo na respektování rozhodnutí stát se či nestát rodičem rovněž spadá pod ochranu článku 8 Úmluvy, přičemž taková volba představuje formu projevu soukromého a rodinného života (*S. H. a ostatní proti Rakousku*, č. 57813/00, rozsudek velkého senátu ze dne 3. listopadu 2011, § 82). Z uvedeného důvodu nepovažoval za nutné stížnost zkoumat z hlediska rodinného života, jelikož aspekt soukromého života pokrývá všechny stížnostní námítky.

Podle Soudu je namístě stížnosti zkoumat z hlediska pozitivních závazků státu zaručit dotčeným osobám právo na přístup k jejich původu, jelikož stěžovatelé kritizovali nedostatky právní úpravy, které vedly k zamítnutí jejich žádosti o údaje o totožnosti dárců nebo neidentifikujícím informacím o dárcích.

§ 48). Ze srovnávací studie nadto vyplývá, že ve vnitrostátních právních předpisech existuje jasná tendence zakotvit právo na přístup k biologickému původu. Kromě řady států, v nichž je právo na přístup k původu dětí narozených z gamet od třetích dárců uznáváno již delší dobu, bylo toto právo v letech 2015 až 2021 právně uznáno ve čtyřech členských státech, včetně Francie, a reformy se projednávají i v dalších členských státech. Z uvedeného vyplývá, že stát má v dané oblasti široký prostor pro uvážení, který je nicméně omezen skutečností, že v samotném jádru předmětných stížností leží podstatný aspekt identity jednotlivců (*mutatis mutandis D. B. a ostatní proti Švýcarsku*, č. 58817/15 a 58252, rozsudek ze dne 22. listopadu 2022, § 85 a 87; *Y proti Francii*, č. 76888/17, rozsudek ze dne 31. ledna 2023, § 75 a 76).

V projednávané věci vyvstala otázka, zda zamítnutím žádosti stěžovatelů o přístup k identitě třetích dárců a neidentifikujícím informacím o nich na základě zásady anonymity dárcovství gamet stát porušil svůj pozitivní závazek zaručit respektování soukromého života stěžovatelů. Soud musel ověřit, zda důvody uvedené

vnitrostátními soudy uspokojivě vyvážíly veřejný zájem a zájem stěžovatelů. Soud se zaměřil na zákon o bioetice z roku 1994, jehož přijetí předcházela veřejná diskuze. Stát se tehdy rozhodl pro zásadu anonymity a bezplatnosti dárcovství, což odpovídalo ochraně etických hledisek a zohlednilo i v té době vznesené pochybnosti ohledně lékařsky asistované reprodukce. Dle Soudu se jednalo o přesvědčivé obecné zdůvodnění. Stejnou volbu stát učinil v letech 2004 a 2011 v návaznosti na důkladné konzultace o slučitelnosti anonymity dárců z řad třetích osob s právem na přístup k biologickému původu. V úvahu vzal obecný zájem v podobě ochrany rovnováhy rodin a riziko zpochybnění sociální a emocionální povahy příbuzenství, riziko podstatného poklesu počtu dárcovství gamet a riziko zpochybnění etiky spojené s jakýmkoli přístupem k dárcovství tělesných prvků nebo produktů. Na druhou stranu vzal v potaz utrpení, které zažívají některé osoby počaté dárcovstvím a uznání práva na přístup ke svému původu některými státy. Nakonec převážila obava z poklesu počtu dárců a ze zpochybnění nerušeného života rodin a ochrany dárců.

Soud uvedl, že neexistuje konsensus ohledně uznání práva na přístup k původu osob narozených z darování, ale pouze nedávný trend v jeho prospěch, tudíž není možné tvrdit, že stěžovatelům měla být již dříve nabídnuta možnost požádat komisi o přístup k jejich původu.

tajemství. Stát tak zachoval spravedlivou rovnováhu mezi protichůdnými zájmy, i pokud jde o neidentifikující lékařské informace.

Pokud jde o údajné nedostatky právní úpravy zavedené dne 1. září 2022, dle Soudu stát nepřekročil svůj prostor pro uvážení, když se rozhodl poskytnout přístup k původu osobám narozeným z dárcovství před tímto datem pouze se souhlasem dárce. Zákodárce měl snahu respektovat situace vzniklé na základě předchozí právní úpravy.

Soud dospěl k závěru, že stát neporušil svoji pozitivní povinnost zaručit stěžovatelům účinné respektování jejich soukromého života, a článek 8 Úmluvy tak nebyl porušen.

III. ODDĚLENÁ STANOVISKA

Soudkyně Elósegui ve svém souhlasném stanovisku zdůraznila zákaz retroaktivního uplatňování práva, které může poškodit nabytá práva třetích osob nebo právní jistotu. Ačkoli se tedy francouzská úprava vyvíjela ve prospěch práva osoby počaté z dárcovství gamet znát svůj biologický původ, nezakládá to retroaktivní právo.

Soud nicméně zdůraznil rostoucí povědomí jak ohledně neopodstatněnosti obav z poklesu dárcovství gamet, tak ohledně zastaralosti zachování anonymity dárců ve světle technologického vývoje, zejména rozvoje tzv. rekreačních genetických testů, a z toho vyplývající nutnost vytvořit právní rámec pro sdělování dotčených informací. Legislativní proces vedoucí k přijetí zákona v roce 2021 ukázal citlivost a složitost této otázky, jelikož mu předcházely mimořádně napjaté debaty. Dle Soudu zákonodárce při přijetí nové úpravy zvážil dotčené zájmy a práva a jednal v rámci svého prostoru pro uvážení, byť zúženého skutečností, že se jedná o podstatný aspekt soukromého života stěžovatelů. Státu tak nelze vytýkat zdlouhavost přijetí reformy (*mutatis mutandis* Schalk a Kopf proti Rakousku, č. 30141/04, rozsudek ze dne 24. června 2010, § 106).

Zásada absolutní anonymity se vztahovala i na neidentifikující informace s výhradou výjimek ve prospěch lékařů, kteří měli přístup ke zdravotním informacím a mohli je předat osobě narozené z dárcovství v případě terapeutické potřeby a pro preventivní účely zejména v případě páru, ve kterém byly obě osoby počaty prostřednictvím dárcovství gamet. Nadto v případě genetického onemocnění mohl dárce prostřednictvím lékaře informovat dítě narozené z dárcovství. Soud rovněž poukázal na to, že stěžovatelé dostatečně nespecifikovali praktické důsledky zachování lékařského

Soudkyně Mourou-Vikström a soudci Ravarani a Gnatovský ve svém společném odlišném stanovisku kritizovali tvrdost odmítnutí požadavků stěžovatelů, které je zbavilo základního práva na přístup k jejich identitě, a pomalý legislativní proces vedoucí k přijetí zákona v roce 2021.

Rozsudek ze dne 14. září 2023 ve věcech č. 22296/20 a 37138/20 – *Baret a Caballero proti Francii*

Senát páté sekce Soudu jednomyslně shledal neporušení práva na respektování soukromého života podle článku 8 Úmluvy v souvislosti s tím, že stěžovatelkám nebylo po smrti jejich manželů umožněno vyvézt gamety, resp. embrya do zahraničí za účelem umělého oplodnění.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

První stěžovatelka se po smrti svého manžela domáhala povolení k vývozu jeho zmrazených spermií z Francie do Španělska, kde je legální umělé oplodnění *post mortem*; její manžel vyjádřil ještě před svou smrtí

s tímto postupem výslovný souhlas. K obdobné situaci došlo i u druhé stěžovatelky, kde se však jednalo o zmražená embrya. Ani v jednom případě žádost nebyla úspěšná, jelikož francouzské právo takový postup neumožňuje.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatelky před Soudem namítaly, že neumožněním vývozu spermií, resp. embryí do zahraničí došlo k porušení jejich práv plynoucích z článku 8 Úmluvy.

a) K přijatelnosti

Soud připomněl, že pojem soukromého života ve smyslu článku 8 Úmluvy zahrnuje i právo na respektování rozhodnutí osoby být či nebýt rodičem (*Evans proti Spojenému království*, č. 6339/05, rozsudek velkého senátu ze dne 10. dubna 2007, § 71) či rozhodnutí páru počít dítě a využít za tímto účelem metody asistované reprodukce (*S. H. a ostatní proti Rakousku*, č. 57813/00, rozsudek velkého senátu ze dne 3. listopadu 2011, § 82). Projednávaná věc se proto týká práva na respektování soukromého života podle článku 8.

b) K odůvodněnosti

Soud předně odlišil projednávaný případ od nedávno rozhodnuté věci *Pejiřilová proti České republice*

(č. 14889/19, rozsudek ze dne 8. prosince 2022), kde shledal, že nevyhověním žádosti stěžovatelky o umělé oplodnění poté, co její manžel zemřel, nedošlo k porušení článku 8 Úmluvy. První rozdíl je v tom, že zatímco české právo neumožňuje umělé oplodnění *post mortem* pouze na vnitrostátním území, francouzská legislativa navíc zakazuje i vývoz gamet či embryí skladovaných ve Francii do zahraničí za účely, které nejsou dle vnitrostátního práva povoleny. Francie tedy na rozdíl od České republiky neumožňuje uchýlit se k umělému oplodnění *post mortem* ve státě, kde je takový postup legální. A zadruhé, ve věci *Pejiřilová* se jednalo o použití gamet zesnulého manžela, avšak jedna z nyní projednávaných stížností se týká použití embryí. Dle Soudu přitom skladování embryí svědčí o pokročilejším stadiu rodičovského projektu, kterému je potřeba věnovat zvláštní pozornost z hlediska existence a identity dotčené ženy (*Parrillo proti Itálii*, č. 46470/11, rozsudek velkého senátu ze dne 27. srpna 2015, § 158).

Dále Soud konstatoval, že v projednávané věci došlo k zásahu do namítaného práva a že tento zásah měl zákonný základ. Pokud jde o legitimní cíl, Soud poukázal na to, že předmětná právní úprava podmiňovala umělé oplodnění souhlasem obou členů páru a snažila se předejít situaci, kdy by se mělo narodit dítě bez otce. V tomto smyslu sledoval předmětný zásah cíl ochrany práv a svobod jiných a rovněž ochrany morálky.

Co se týče nezbytnosti zásahu, Soud zopakoval, že jelikož se u umělého oplodnění jedná o eticky citlivou oblast, kdy navíc neexistuje shoda v rámci členských států Rady Evropy ohledně umožnění tohoto postupu *post mortem*, je potřeba žalovanému státu přiznat široký prostor pro uvážení (srov. *Pejiřilová proti České republice*, cit. výše, § 43–46). Daná právní úprava by však zároveň měla být koherentní (*Evans proti Spojenému království*, cit. výše, § 89).

Francouzská legislativa od roku 1994 zakotvuje absolutní zákaz umělého oplodnění *post mortem*, včetně vývozu gamet a embryí do zahraničí za tímto účelem. Tato právní úprava je předmětem průběžných legislativních debat, k čemuž naposledy došlo v roce 2021, kdy bylo rozhodnuto i nadále ji zachovat. Z vnitrostátní judikatury je zřejmé, že účelem zákazu vývozu gamet a embryí do zahraničí je zabránit obcházení zákazu umělého oplodnění *post mortem* na domácím území. Dle Soudu takovou úpravu nelze hodnotit jako nekoherentní: pokud by zákaz vývozu zakotven nebyl, pozbyl by absolutní zákaz umělého oplodnění *post mortem* významu.

Soud dále poukázal na to, že třebaže se v rámci legislativních debat objevil návrh na přijetí odlišné úpravy ohledně umělého oplodnění *post mortem* u spermií na jedné straně a embryí na straně druhé, nikdy se nepodařilo tento rozdíl prosadit. Soud připomněl, že embryu nepřiznal ve své judikatuře postavení autonomního subjektu práva (*Vo proti Francii*, č. 53924/00, rozsudek velkého senátu ze dne 8. července 2004, § 82). Pokud se tedy zákonodárce rozhodne zakázat u embryí umělé oplodnění *post mortem*, nepřekročí svůj prostor pro uvážení.

A nakonec Soud zmínil i to, že individuální situací obou stěžovatelek se v rámci přezkumu zabývala francouzská Státní rada, která shledala, že jejich jediným záměrem bylo obejít vnitrostátní zákon, přičemž nedoložily žádné zvláštní okolnosti, které by představovaly důvod pro neuplatnění tohoto zákona v jejich případě. Státní rada zejména uvedla, že stěžovatelky nemají vazby na Španělsko a že samotná skutečnost, že jejich manželé s daným postupem souhlasili, nebo že v jednom z případů se jedná o embrya, nepostačuje k závěru o nepřiměřeném zásahu do jejich práv. Dle Soudu

v okolnostech projednávané věci není důvod odchýlit se od verdiktu vnitrostátního soudu.

Ve světle uvedeného Soud uzavřel, že vnitrostátní orgány nastolily spravedlivou rovnováhu mezi předmětnými soupeřícími zájmy a že žalovaný stát nepřekročil svůj prostor pro uvážení. K porušení článku 8 Úmluvy tudíž nedošlo.

Soud nicméně upozornil na to, že od roku 2021 francouzské právo umožňuje, aby umělé oplodnění využily páry tvořené ženami nebo i samotné ženy, což vznáší otázku, zda a do jaké míry je i nadále opodstatněný zákaz namítaný stěžovatelkami. Soud znovu připomněl, že navzdory širokému prostoru států pro uvážení v oblasti bioetiky by právní řád státu měl být koherentní (S. H. a ostatní proti Rakousku, cit. výše, § 100).

III. ODDĚLENÁ STANOVISKA

Soudce Ravarani ve svém souhlasném stanovisku poukázal na to, že oba účely napadené právní úpravy, aprobované Soudem jako legitimní, jsou ve skutečnosti problematické. Pokud jde o souhlas obou členů páru s umělým oplodněním, v projednávané věci vyslovili oba manželé ještě před svou smrtí s daným postupem jasný a explicitní souhlas. Co se týče zájmu dítěte na tom, aby nepřišlo na svět bez otce, Francie nyní povoluje umělé oplodnění i ženám nežijícím v páru, a to gametami anonymních dárců. Vzniká tak paradoxní

situace, kdy žena po smrti partnera nesmí využít s ním vytvořená embrya ani jeho gamety, ale může požádat o oplodnění spermatem anonymního dárce, což v důsledku rovněž vede k narození dítěte bez otce. Soudce Ravarani také připomněl, že ve věci *Pejřilová* Soud jako jeden z aspektů relevantních pro posouzení přiměřenosti zásahu uvedl skutečnost, že české právo nezakazuje, aby osoba využila možnosti umělého oplodnění *post mortem* v zahraničí. Jen stěží proto lze pochopit, proč v projednávané věci Soud sdílí názor francouzských orgánů, dle něhož měly stěžovatelky podvodný záměr obejít vnitrostátní zákon.

Soudkyně Elósegui se ve svém souhlasném stanovisku zaměřuje na poslední odstavec rozsudku Soudu, týkající se nové francouzské právní úpravy od roku 2021. Dle jejího názoru má tento odstavec povahu *obiter dictum*, není relevantní pro namítaný případ a do rozsudku zahrnut být neměl.

Rodinné právo

Rozsudek ze dne 7. září 2023 ve věci č. 17791/22 – A a ostatní proti Itálii

Senát první sekce Soudu jednomyslně rozhodl o porušení práva na respektování rodinného života dle článku 8 Úmluvy, jelikož vnitrostátní orgány

nevyvinuly přiměřené a dostatečné úsilí k zajištění soudem uznaného styku otce s jeho dětmi. Řízení navíc trpělo procesními nedostatky. Soud připustil podání stížnosti k Soudu jménem dětí jejich opatrovníkem *ad litem* jmenovaným pro účely vnitrostátního řízení.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatel A je otcem stěžovatelů B a C narozených v roce 2009, resp. 2011. A žil s dětmi pouze krátce z důvodu svého pobytu ve vazbě. V roce 2016 byl A přijat do programu na ochranu svědků jako spolupracovník justice při vyšetřování zločineckého spolčení mafiánského typu, jehož byl členem. V září 2016 podal návrh na určení otcovství, které soud uznal. Opatrovník dětí opakovaně žádal o okamžité zajištění návštěv a sociálních služeb za účelem přípravy návštěv. V srpnu 2020 soud přiznal A právo na styk s B a C, jehož podmínky měly být stanoveny sociálními službami, a nařídil matce, která styku bránila, spolupracovat s vnitrostátními orgány. Styk neprobíhal, v únoru 2021 soud nařídil sociálním službám neprodleně vypracovat plán návštěv

a zajistit pravidelný telefonický kontakt mezi stěžovatelí. Návštěva proběhla v květnu 2021, avšak děti byly jejím průběhem dle zprávy psychologičky traumatizovány.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

Stěžovatelé namítali, že nepřijetím opatření, která by umožnila navázat mezi nimi vztah, a absencí výkonu rozsudku o právu na styk, došlo k porušení práva na respektování rodinného života podle článku 8 Úmluvy.

A. K PŘIJATELNOSTI

a) K otázce locus standi opatrovníka ad litem

Stížnost podal jménem B a C jejich opatrovník *ad litem*, kterého vnitrostátní soudy určily k zastupování dětí v řízení před nimi. Soud posoudil otázku aktivní legitimace opatrovníka *ad litem* z úřední povinnosti (viz *Buzadji proti Moldavsku*, č. 23755/07, rozsudek velkého senátu ze dne 5. července 2016, § 70, a *Satakunnan Markkinapörssi Oy a Satamedia Oy proti Finsku*, č. 931/13, rozsudek velkého senátu ze dne 27. června 2017, § 93). Dle obecného pravidla musí stěžovatel, který se nechal

zastoupit, předložit podepsané písemné zmocnění a zástupce musí prokázat, že obdržel výslovné pokyny ([Magomedov a ostatní proti Rusku](#), č. 33636/09 a 9 dalších, rozsudek ze dne 28. března 2017, § 60, a [Kars a ostatní proti Turecku](#), č. 66568/09, rozsudek ze dne 22. března 2016, § 54). Nicméně zvláštní pozornost je věnována faktorům zranitelnosti, jakými jsou věk, pohlaví nebo zdravotní postižení, které mohou některým obětem bránit v podání stížnosti k Soudu, a tudíž lze stížnosti připustit, i když nebyla předložena platná forma zmocnění (viz např. [Centre for Legal Resources jménem Valentina Câmpeana proti Rumunsku](#), č. 47848/08, rozsudek velkého senátu ze dne 17. července 2014, § 104–111, a [L. R. proti Severní Makedonii](#), č. 38067/15, rozsudek ze dne 23. ledna 2020, § 46–53). Situace dětí podle článku 34 Úmluvy vyžaduje pečlivé zvážení, protože jsou obecně závislé na jiných osobách, které předkládají jejich stížnosti a zastupují jejich zájmy, a nejsou nutně dostatečně staré nebo způsobilé k tomu, aby mohly schválit kroky, které mají být učiněny jejich jménem ([N. Ts. a ostatní proti Gruzii](#), č. 71776/12, rozsudek ze dne 2. února 2016, § 54, a [A. K. a L. proti Chorvatsku](#), č. 37956/11, rozsudek ze dne 8. ledna 2013, § 47). Je proto vhodné vyhnout se restriktivnímu nebo čistě technickému přístupu k zastupování dětí před Soudem, přičemž základním kritériem v této oblasti je riziko, že se na některé zájmy nezletilých nebude upozorňovat a že budou zbaveni účinné ochrany svých

práv podle Úmluvy ([Strand Lobben a ostatní proti Norsku](#), č. 37283/13, rozsudek velkého senátu ze dne 10. září 2019, § 157, [C. N. proti Lucembursku](#), č. 59649/18, rozsudek ze dne 12. října 2021, § 29 a 30, a [T. A. a ostatní proti Moldavsku](#), č. 25450/20, rozsudek ze dne 30. listopadu 2021, § 33).

V projednávané věci vnitrostátní soudy v souladu s vnitrostátním právem ustanovily dětem opatrovníka *ad litem*, jelikož zjistily, že mezi nimi a jejich rodiči by mohl existovat střet zájmů. Jmenování opatrovníka pro zastupování dětí v případě střetu zájmů může být vyžadováno článkem 8 Úmluvy ([C. proti Chorvatsku](#), č. 80117/17, rozsudek ze dne 8. října 2020, § 74–82). Legitimita opatrovníka nebyla vnitrostátními soudy nikdy zpochybněna (viz *mutatis mutandis* [Centre for Legal Resources jménem Valentina Câmpeana proti Rumunsku](#), cit. výše, § 110, [Association for the Defence of Human Rights in Romania – Helsinki Committee jménem Ionel Garcea proti Rumunsku](#), č. 2959/11, rozsudek ze dne 24. března 2015, § 44, a [Bulharský helsinský výbor proti Bulharsku](#), č. 35653/12 a 66172/12, rozhodnutí ze dne 28. června 2016, § 56). Nadto byl opatrovník aktivní, setkal se s dětmi, vysvětlil svoji úlohu a zjistil jejich přání ve vnitrostátním řízení. Aktivně se také účastnil jako zástupce dětí všech jednání před vnitrostátními soudy. Vytvořil si tedy dostatečné spojení s dětmi (viz [L. R. proti Severní Makedonii](#), cit. výše, § 51). Soud dále poznamenal, že předmět vnitrostátního řízení se

shoduje se stížnostními námitkami podanými opatrovníkem k Soudu. Soud tedy neshledal důvod, aby opatrovník nemohl děti zastupovat rovněž v řízení před Soudem ([S. P., D. P. a A. T. proti Spojenému království](#), č. 23715/94, rozhodnutí Komise ze dne 20. května 1996, [V. D. a ostatní proti Rusku](#), č. 72931/10, rozsudek ze dne 9. dubna 2019, § 80–84, a [Valdís Fjölfnisdóttir a ostatní proti Islandu](#), č. 71552/17, 18. května 2021, § 2).

b) K existenci rodinného života

V obdobných případech Soud rozhodl, že článek 8 Úmluvy se může vztahovat i na „potenciální rodinný vztah“ ([Pini a ostatní proti Rumunsku](#), č. 78028/01 a 78030/01, rozsudek ze dne 22. června 2004, § 143), za situace, kdy nezaložení rodinného života není přičitatelné stěžovateli ([Anayo proti Německu](#), č. 17080/07, rozsudek ze dne 15. září 2011, § 81). V dané věci A při narození dětí neuznal otcovství a v důsledku jeho zadržení bylo jejich soužití velmi omezené. Snažil se však s nimi navázat vztah i přes nesouhlas matky, požádal o určení otcovství, existenci rodinného pouta potvrdil vnitrostátní soud a děti přinejmenším v počátku řízení vyjádřily přání navázat s A kontakt. Soud tak dospěl

k závěru, že mezi stěžovateli existoval „potenciální rodinný vztah“ podléhající ochraně článku 8 Úmluvy.

B. K ODŮVODNĚNOSTI

Obecné zásady použitelné pro danou věc byly podrobně popsány ve věcech [Terna proti Itálii](#) (č. 21052/18, rozsudek ze dne 14. ledna 2021), [R. B. a M. proti Itálii](#) (č. 41382/19, rozsudek ze dne 22. dubna 2021), [A. T. proti Itálii](#) (č. 40910/19, rozsudek ze dne 24. června 2021); a [Pini a ostatní proti Itálii](#) (cit. výše).

a) K neuplatnění práva na styk

Soud uvedl, že navzdory žádostem stěžovatele se návštěvy neuskutečnily z důvodu negativního stanoviska sociálních služeb. Dle Soudu je nepřijatelné, že vnitrostátnímu soudu trvalo čtyři roky, než vydal rozhodnutí o styku. Taková prodleva znamenala riziko, že sporná otázka bude vyřešena jako *fait accompli* (viz [R. B. M. proti Itálii](#), cit. výše, § 81). Ani po vydání rozsudku v srpnu 2020 nebyly zorganizovány žádné návštěvy z důvodu nesouhlasu matky. Nedostatek spolupráce mezi rodiči přitom nezbavuje vnitrostátní orgány povinnosti provést vhodná a dostatečná opatření

k zachování rodinných vazeb (viz [A. T. proti Itálii](#), cit. výše, § 79). Opatrovník požádal o přípravu na setkání v lednu 2020, na konci ledna 2021 se mělo uskutečnit první setkání, avšak sociální služby uvedly, že s dětmi proběhlo pouze jedno přípravné setkání, a proto nebylo možné setkání zorganizovat. Nadto vnitrostátní orgány neplánovaly psychologickou přípravu A na setkání, takové opatření nařídil až odvolací soud v říjnu 2021. První návštěva se uskutečnila devět měsíců po rozhodnutí soudu v srpnu 2020 a tři měsíce po rozhodnutí dalšího soudu v únoru 2021, přestože takové setkání bylo naléhavé. Soud přitom již v minulosti uvedl, že v Itálii existuje systémový problém průtahů při realizaci práva na styk s dítětem nařízeným soudem (viz [Terna proti Itálii](#), cit. výše, § 97, a [A. T. proti Itálii](#), cit. výše, § 84). Sociální služby navzdory soudním rozsudkům o uspořádání schůzek zasahovaly pomalu. Vnitrostátní soudy tím, že přenesly sledování situace na sociální služby a nedohlížely na jejich činnost, umožnily, aby se upevnila situace, která byla nastolena bez ohledu na soudní rozhodnutí (viz [Strumia proti Itálii](#), č. 53377/13, rozsudek ze dne 23. června 2016, § 122, a [A.T. proti Itálii](#), cit. výše, § 82).

Soud proto dospěl k závěru, že vnitrostátní orgány nepřijaly neprodleně všechna opatření, která po nich bylo možné rozumně požadovat, aby zajistily dodržování práva na styk přiznaného A soudními rozhodnutími.

[Cantalapiedra Iglesias proti Španělsku](#), č. 23298/12, rozsudek ze dne 11. října 2016, § 42). Soud dospěl k závěru, že B a C bylo upřeno právo na osobní slyšení a na to, aby jejich přání vyjádřená opatrovníkem byla vnitrostátními soudy řádně zohledněna.

Rozhodnutí soudu pozastavit návštěvy z důvodu traumatizace dětí po návštěvě v květnu 2021 bylo dle Soudu přijato v zájmu dětí, avšak obtíže během setkání pramenily ze selhání vnitrostátních orgánů, které nezorganizovaly žádné předchozí návštěvy a nezajistily psychologickou podporu, která by stěžovatele sblížila. Vzhledem k tomu, co bylo pro stěžovatele v sázce, bylo třeba věc řešit jako naléhavou, neboť plynutí času mohlo mít nenapravitelné důsledky pro vztah mezi otcem a dětmi.

Soud zjistil další nedostatky rozhodovacího procesu, např. opatrovník byl jmenován až čtyři roky po zahájení řízení, což vážně narušilo spravedlivost rozhodovacího procesu ([C proti Chorvatsku](#), cit. výše, § 81, a *contrario R. B. a M. proti Itálii*, cit. výše, § 83, kde rozhodnutí o nejmenování opatrovníka bylo v souladu s vnitrostátním právem a nebránilo náležitému zohlednění zájmů dítěte).

Dále vnitrostátní soudy neprovedly přezkum činnosti sociálních služeb.

b) K rozhodovacímu procesu

Soud v minulosti opakovaně dospěl k závěru, že v případech týkajících se důležitých otázek vztahu mezi rodiči a dětmi nebyl rozhodovací proces spravedlivý z důvodu absence psychologického posouzení. Stalo se tak zejména za situace, kdy byl takový znalecký posudek vyžadován za účelem posouzení vztahu mezi dítětem a jeho rodiči a toho, zda názor vyjádřený dítětem skutečně odpovídá jeho přáním ([Byčenko proti Litvě](#), č. 10477/21, rozsudek ze dne 14. února 2023, § 116). V dané věci psychologický posudek nařídil soud v srpnu 2018, znalkyně až po téměř roce v květnu 2019 uvedla, že posudek nemůže zpracovat, avšak soud nepřijal žádné opatření. Nadto nebylo náležitě zjištěno skutečné přání dětí ohledně k setkání s otcem. Znalecký posudek byl o to nezbytnější, že děti na začátku řízení požádaly o možnost se s otcem setkat, soudy však nepovažovaly za nutné je přímo slyšet, aniž by zkoumaly, zda byly dostatečně vyspělé vytvořit si tento názor (viz [Neves Caratão Pinto proti Portugalsku](#), č. 28443/19, rozsudek ze dne 13. července 2021, § 138). Dětem bylo v rozhodné době 12 a 10 let a soud měl dle vnitrostátního práva přinejmenším uvést důvody, proč se domníval, že děti nebyly dostatečně schopné porozumět situaci, aby mohly být slyšeny ([Iglesias Casarrubios a](#)

c) Závěr

Nevykonávání práva na styk s dětmi bylo způsobeno především faktickou tolerancí, kterou soudy projevovaly vůči neustálému odporu matky a sociálních služeb, absencí opatření, která by umožnila navázání účinného kontaktu, a řadou Soudem zjištěných procesních nedostatků ([Zavřel proti České republice](#), č. 14044/05, rozsudek ze dne 18. ledna 2007, § 47). Byť byla věc složitá s ohledem na skutečnost, že stěžovatelé byli zařazeni do programu na ochranu svědků, měl Soud za to, že vnitrostátní orgány nevyvinuly dostatečné úsilí, aby zajistily respektování práva otce na styk s dětmi a jejich práva na společné soužití. Došlo tedy k porušení článku 8 Úmluvy.

Rozhodnutí ze dne 5. září 2023 ve věci č. 59252/19 – [Vinškovský proti České republice](#)

Senát páté sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru, že zamítnutím návrhu „sociálního otce“ na přiznání práva na styk s nezletilou dle § 927 občanského

zákoníku, se kterou žil více než dva roky ve společné domácnosti, vnitrostátní soudy neporušily své pozitivní povinnosti plynoucí z článku 8 Úmluvy.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Od března 2015 žil stěžovatel v partnerství, později v manželství s J. H., která měla z předchozího vztahu dceru narozenou v roce 2012. Nezletilá neměla pravidelný kontakt se svým biologickým otcem a stěžovatele oslovovala „tati“. V červnu 2017 se stěžovatel a J. H. rozešli. V dubnu a červnu 2018 podal stěžovatel návrhy na vydání předběžného opatření na přiznání práva na styk s nezletilou dle § 927 občanského zákoníku s tím, že si k ní vytvořil silný citový vztah. Obvodní soud návrhy zamítl. V květnu 2018 podal stěžovatel návrh ve věci samé. Při pohovoru s opatrovníkem nezletilá uvedla, že se se stěžovatelem chce vídat. Podle opatrovníka nicméně otázky týkající se stěžovatele nevzbudily u dítěte zvláštní zájem ani emoce. V srpnu 2018 byla nezletilá slyšena soudkyní za přítomnosti sociální pracovnice. Na dotaz, zda jí stěžovatel chybí, odpověděla záporně. Rozsudkem ze září 2018 obvodní soud stěžovateli právo na styk s nezletilou nepřiznal s tím, že nejsou splněny podmínky dané § 927 občanského zákoníku. Soud považoval za prokázané, že ačkoli vzpomínky nezletilé na stěžovatele byly pozitivní, nechyběl jí a neměla k němu citové vazby, které by se rovnaly rodinnému životu. Její matka navíc začala žít s jiným mužem,

který se podílel na péči o nezletilou. Pokud by bylo přiznáno právo na styk, nezletilá by se ocitla ve složité situaci, v níž by měla biologického otce a stýkala by se se stěžovatelem proti vůli matky, která žila s novým partnerem. Městský soud rozsudek potvrdil. Ústavní soud v dubnu 2019 ústavní stížnost stěžovatele odmítl.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatel namítal, že bylo porušeno jeho právo na respektování rodinného života ve smyslu článku 8 Úmluvy, jelikož mu bylo odepřeno právo na styk s nezletilou, vůči které vystupoval jako sociální rodič.

Stížnost se týkala zamítnutí žádosti stěžovatele na přiznání práva na styk s dcerou jeho bývalé partnerky, k níž neměl žádné biologické vazby, ale pečoval o ni v době, kdy byl ve vztahu s její matkou. Soud tak musel nejprve posoudit, zda mezi stěžovatelem a nezletilou existoval vztah odpovídající soukromému nebo rodinnému životu ve smyslu článku 8 Úmluvy. Podmínkou takového vztahu je zpravidla společné soužití, k prokázání dostatečné stálosti takového vztahu však mohou sloužit i jiné faktory. Tak tomu může být např. v případě (bývalého) partnera/manžela rodiče, který není biologickým ani zákonným rodičem dítěte, ale o dítě pečuje nebo se podílí na jeho výchově. Takový vztah se označuje jako „sociální rodičovství“ (Moretti a Benedetti

proti Itálii, č. 16318/07, rozsudek ze dne 27. dubna 2010, § 60–71; *V. D. a ostatní proti Rusku*, č. 72931/10, rozsudek ze dne 9. dubna 2019, § 125–131; *Honner proti Francii*, č. 19511/16, rozsudek ze dne 12. listopadu 2020, § 50; a *Carbonai proti Itálii*, č. 9825/21, rozhodnutí ze dne 29. listopadu 2022). V projednávané věci stěžovatel spolu s biologickou matkou nezletilé o nezletilou pečoval od března 2015, kdy jí bylo 2,5 roku, do června 2017, tj. více než dva roky. Vnitrostátní soudy zjistily, že ho považovala za svého otce a oslovovala ho „tati“. Stejně jako ve věci *Callamand proti Francii* (č. 2338/20, rozsudek ze dne 7. dubna 2022, § 20–22) měl Soud za to, že mezi stěžovatelem vystupujícím jako otec a nezletilou existovaly v daném období osobní vazby představující rodinný život ve smyslu článku 8 Úmluvy. Dle Soudu za uvedených okolností existoval mezi stěžovatelem a nezletilou rovněž „soukromý život“, jelikož není žádný pádný důvod chápat „soukromý život“ jako vylučující citové vazby vytvořené mezi dospělou osobou a dítětem v jiných než klasických situacích příbuzenství (*Paradiso a Campanelli proti Itálii*, č. 25358/12, rozsudek velkého senátu ze dne 24. ledna 2017, § 161; a *Callamand proti Francii*, cit. výše, § 22).

Dle judikatury Soudu má stát povinnost zkoumat v každém jednotlivém případě, zda je v nejlepší zájmu dítěte udržovat kontakt s osobou, ať už biologicky spřízněnou či nikoliv, která o něj pečovala po dostatečně dlouhou dobu (*Nazarenko proti Rusku*, č. 39438/13, rozsudek ze dne 16. července 2015, § 66; a *Jírová a ostatní proti České republice*, č. 66015/17, rozsudek ze dne 13. dubna 2023, § 121).

V dané věci je tvrzené porušení článku 8 Úmluvy důsledkem odloučení stěžovatele od biologické matky nezletilé a nevyplývá přímo z rozhodnutí státního orgánu (viz *mutatis mutandis Callamand proti Francii*, cit. výše, § 32; a *Carbonai proti Itálii*, cit. výše, § 15). Vnitrostátní soudy nejednaly tak, aby omezily nebo znemožnily styk stěžovatele s nezletilou, zasáhly až posléze tak, že zamítly jeho žádost dle § 927 občanského zákoníku. Stížnost je tak třeba posuzovat z hlediska pozitivních závazků státu. Prvořadý je přitom nejlepší zájem dítěte, přičemž státy mají v této oblasti široký prostor pro uvážení (*Callamand proti Francii*, cit. výše § 33–37; a *Honner proti Francii*, cit. výše, § 53–57).

Ustanovení § 927 občanského zákoníku umožňuje osobám dítěti společensky blízkým požádat o právo na styk

s cílem udržet s ním své faktické rodinné vazby. Dle vnitrostátních soudních rozhodnutí patří mezi takové osoby „sociální rodiče“ v podobném postavení jako stěžovatel. Těmto osobám lze přiznat právo na styk, pokud k nim má dítě citový vztah, který není jen dočasný, a pokud je zřejmé, že nedostatek styku s těmito osobami by dítěti způsobil újmu. Dle Soudu vnitrostátní soudy věnovaly náležitou pozornost všem aspektům § 927 občanského zákoníku. Posuzovaly povahu vztahu mezi stěžovatelem a nezletilou v době společného soužití a po jeho ukončení (*a contrario*, V. D. a ostatní proti Rusku, cit. výše, § 129). Po dokazování, včetně dvou slyšení nezletilé, zjistily, že citové pouto nezletilé ke stěžovateli nebylo natolik silné, aby odolalo plynutí času. Soudy vzaly dále v potaz manipulativní jednání matky nezletilé a její negativní postoj ke stěžovateli, skutečnost, že biologický otec může kdykoli požádat o právo na styk a bude mu pravděpodobně vyhověno, a konečně fakt, že nezletilá žila v době rozhodování v domácnosti s novým partnerem matky. Soud vyjma vlastní judikatury odkázal rovněž na důvodovou zprávu k Úmluvě o styku s dětmi ze dne 3. května 2002, jež mezi osoby, které mohou získat a udržovat kontakt s dítětem, řadí rovněž „sociální rodiče“. Pokud jsou v sázce styková práva „sociálního rodiče“, je dle Soudu třeba zvláštní opatrnosti a předním hlediskem musí být nejlepší zájem dítěte. To vyplývá ze samotné povahy „sociálního rodičovství“, do něhož se dospělí zapojují

na základě vlastní informované volby, ale které pro dítě znamená možnost mít v průběhu času několik „sociálních rodičů“. Pokud by dítě mělo udržovat kontakt se všemi z nich, mohla by se jeho rodinná situace nepřiměřeně zkomplikovat, a to zejména za situace konfliktu mezi biologickými a „sociálními“ rodiči. Proto před přiznáním práva „sociálního rodiče“ na styk s dítětem musí soudy ověřit, zda existuje silný zájem dítěte na udržování takového styku a zde tento zájem může vyvážit případné nevýhody.

V projednávané věci vnitrostátní soudy vzaly v úvahu délku soužití stěžovatele a nezletilé, její věk v době soužití a její postoj ke stěžovateli v době rozhodování soudů. Uvedly přitom všechny relevantní důvody, na kterých založily svá rozhodnutí, a řádně zohlednily nejlepší zájem nezletilé. Ačkoli lze souhlasit se stěžovatelem, že z pohovoru s nezletilou, kterému nebyl přítomen, měl být pořízen videozáznam, a že nezletilé se nedostalo náležitého předchozího vysvětlení povahy a účelu soudního řízení, měl Soud za to, že byla dostatečně zapojena do procesu rozhodování a měla možnost vyjádřit své názory. Požadavek stěžovatele, aby byl pohovor soudkyně s nezletilou přítomen psycholog, by zašel příliš daleko.

Závěrem Soud uvedl, že byl dodržen požadavek zvláštní pečlivosti vedení řízení, které trvalo jeden rok na třech stupních soudní soustavy, přičemž rozsudek soudu

prvního stupně byl vydán již čtyři měsíce po podání žádosti stěžovatele o přiznání práva na styk.

S ohledem na výše uvedené a široký prostor státu pro uvážení v otázkách práva blízkých osob na styk s nezletilými Soud konstatoval, že vnitrostátní soudy neporušily své pozitivní závazky vyplývající z článku 8 Úmluvy. Soud proto dospěl k závěru, že stížnost je zjevně nepodstatná.

Sportovní právo

Rozsudek ze dne 11. července 2023 ve věci č. 10934/21 – Semenya proti Švýcarsku

Senát třetí sekce Soudu rozhodl čtyřmi hlasy proti třem, že došlo k porušení článku 14 Úmluvy ve spojení s článkem 8 tím, že stěžovatelka, intersexuální atletka, neměla k dispozici dostatečné institucionální a procesní záruky proti diskriminačnímu sportovnímu pravidlu, které podmiňovalo její další účast v ženských soutěžích podstupením léčby ke snížení

hladin testosteronu v krvi. Ze stejného důvodu došlo také k porušení článku 13 Úmluvy ve spojení s článkem 8.

Věc byla na žádost vlády v listopadu 2023 postoupena velkému senátu.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatelka, Caster Semenya, je jihoafrická atletka mezinárodní úrovně, dvojnásobná olympijská vítězka a trojnásobná mistryně světa v běhu na 800 metrů. Jako intersexuální osoba prošla odlišným pohlavním vývojem, který způsobuje přirozeně vyšší hladinu testosteronu v krvi oproti jiným ženám. Mezinárodní asociace atletických federací (IAAF; dnes Světová atletika), soukromý spolek založený podle monackého práva, přijala v roce 2018 Nařízení o účasti žen s odlišným pohlavním vývojem v ženské kategorii (Nařízení DSD). Podle něho musely intersexuální ženy snížit přirozenou hladinu testosteronu pod 5 nMol/L krve, jinak se nesměly účastnit soutěží v ženské kategorii v bězích od 400 metrů po jednu míli. Stěžovatelka se domáhala neplatnosti Nařízení DSD u Rozhodčího soudu pro sport (CAS) se

sídlem v Lausanne. CAS však její návrh v dubnu 2019 zamítl. Neuspěla ani u švýcarského Federálního nejvyššího soudu (SFT), který v srpnu 2020 zamítl její žalobu na neplatnost rozhodčího nálezu CAS.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

Stěžovatelka tvrdila, že uplatňování Nařízení DSD ze strany IAAF a jeho přezkum CAS a SFT jsou neslučitelné s články 3, 6, 8, 13 a 14 Úmluvy. Jelikož žalovaný stát neměl žádný vliv na přijetí Nařízení DSD, Soud se zaměřil na otázku, zda byl jeho přezkum ze strany CAS a SFT v souladu s požadavky Úmluvy.

A. PŘEDBĚŽNÉ OTÁZKY

Vláda namítala, že je stížnost neslučitelná s ustanoveními Úmluvy *ratione personae* a *loci*, jelikož stěžovatelka nepodléhala „jurisdikci“ žalovaného státu ve smyslu článku 1 Úmluvy. Nařízení DSD bylo totiž vydáno IAAF, soukromou organizací zřízenou podle monackého práva. Jeho legalitu poté přezkoumal CAS, soukromý rozhodčí soud podle práva švýcarského. Soud nesouhlasil. Švýcarský právní systém stěžovatelce umožňoval napadnout rozhodčí nález CAS žalobou na určení neplatnosti před SFT. CAS je rozhodčí soud Mezinárodní rady pro sportovní arbitráž, soukromé švýcarské nadace. Právní řád žalovaného státu zároveň předvídá možnost přezkumu rozhodčích nálezů CAS před SFT (srov. *Mutu a Pechstein proti Švýcarsku*, č. 40575/10 a

67474/10, rozsudek ze dne 2. října 2018, § 64–66 a 101–102; *Platini proti Švýcarsku*, č. 526/18, rozhodnutí ze dne 11. února 2020, § 37–38). Skutečnost, že IAAF je soukromý subjekt dle monackého práva, na tomto závěru nic nemění, jelikož Soud přezkoumává především proces před CAS a SFT. Soud připomněl, že profesionální sportovci nemají jinou možnost než přijmout rozhodčí doložku zakládající obligatorní jurisdikci CAS proti rozhodnutím sportovních organizací (*Mutu a Pechstein proti Švýcarsku*, cit. výše, § 64–66 a 115). Jedinou možností jejich obrany je arbitráž před CAS, případně následný přezkum SFT. Stěžovatelka se naopak nemohla bránit proti pravidlům IAAF před jiným švýcarským nebo monackým orgánem. Soud nepochybně vyhodnotil výhody řešení sportovních sporů před centralizovanými arbitrážními orgány. Naopak systém zastřešený CAS zaručuje jednotnost rozhodování na mezinárodní úrovni. Avšak pokud by Soud nebyl příslušný projednávat takové stížnosti, základní práva profesionálních sportovců by byla zbavena účinné ochrany. To by odporovalo duchu, předmětu a účelu Úmluvy, jakož i závazku smluvních stran zaručit každému v jejich jurisdikci ve smyslu článku 1 všechna práva a svobody stanovené Úmluvou.

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 14 ÚMLUVY VE SPOJENÍ S ČLÁNKEM 8

Stěžovatelka se dovolávala porušení článku 14 Úmluvy ve spojení s články 3 a 8 z důvodu diskriminace na základě pohlaví, konkrétně odlišného pohlavního vývoje. Soud přezkoumal tuto námitku pouze z pohledu článku 14 Úmluvy ve spojení s článkem 8.

Pokud jde o použitelnost článku 14 Úmluvy, Soud připomněl, že tohoto ustanovení se lze dovolávat toliko ve spojení s jiným právem zaručeným Úmluvou. Situace stěžovatelky přitom nepochybně spadala pod věcný rozsah článku 8 Úmluvy, který zaručuje každému mimo jiné právo na respektování „soukromého života“. V sázce byla totiž její osobní identita a autonomie, fyzická a duševní integrita, pověst, důstojnost i právo vykonávat profesi, kterou si zvolila za své povolání. Nařízení DSD tedy dle Soudu omezovalo právo stěžovatelky na respektování soukromého života, a ta se tudíž mohla dovolávat článku 14 Úmluvy ve spojení s článkem 8.

Stěžovatelka se dle Soudu mohla dovolávat diskriminace na základě pohlaví, třebaže konkrétně jde

o rozdílné zacházení z důvodu zvýšené hladiny testosteronu, tj. na základě pohlavní a geneticky vrozené vlastnosti.

V dalším kroku Soud připustil, že se pro účely tvrzené diskriminace na základě pohlaví stěžovatelka mohla srovnávat s ostatními ženami, které neměly od narození zvýšenou hladinu testosteronu, a proto se mohly ženských soutěží účastnit bez omezení.

Z článků 8 i 14 Úmluvy přitom plyne, že státy jsou povinny zajistit respektování soukromého života ve vztazích mezi jednotlivci navzájem, a to vytvořením adekvátního normativního rámce, který by umožnil vážení v kolizi stojících zájmů a hledání spravedlivé rovnováhy mezi nimi (*Platini proti Švýcarsku*, cit. výše, § 61). Svá rozhodnutí přitom vnitrostátní soudy musí podložit relevantními a dostatečnými důvody. V projednávané věci proto Soud musel ověřit, zda měla stěžovatelka dostatečné institucionální a procesní záruky, konkrétně zda měla přístup k soudům, u nichž se mohla domoci řádného přezkumu svých námitek, a zda tyto soudy svá rozhodnutí řádně odůvodnily. Rozdílné zacházení

založené výhradně na pohlaví musí být opřeno o velmi silné důvody. Prostor státu pro uvážení je v této oblasti omezený, jelikož se jedná o obzvláště důležitý aspekt existence a osobní identity jednotlivce. Při zkoumání, zda měla stěžovatelka k dispozici dostatečné institucionální a procesní záruky, vzal Soud v potaz níže uvedená hlediska.

a) Omezený přezkum CAS a SFT

CAS podrobně přezkoumal tvrzení stěžovatelky o údajné diskriminaci. Dospěl k závěru, že ačkoli je Nařízení DSD diskriminační, rozdílné zacházení, které zakládá, je nezbytné, rozumné a přiměřené k dosažení cílů IAAF, zejména k zajištění spravedlivé soutěže. Soud vzal v potaz, že CAS vycházel z kritérií, která Soud uplatňuje na poli článku 14 Úmluvy. Zkritizoval však, že na toto ustanovení ani související judikaturu Soudu CAS neodkázal. Přezkumná pravomoc SFT byla omezena na určení, zda rozhodčí nález CAS neodporoval „veřejnému pořádku“ ve smyslu čl. 120 odst. 2 písm. e) švýcarského federálního zákona o mezinárodním právu soukromém (LDIP). Omezený přezkum může být dle Soudu oprávněný u obchodní arbitráže, kde mají strany rovné postavení a dobrovolně přistupují na to, že sporné otázky mezi nimi budou předmětem arbitráže. Jinak je tomu ale v oblasti sportu, kde jsou jednotlivci ve vztahu ke sportovním organizacím ve slabším postavení. Sám SFT ostatně uznal, že soutěžní sport má

na mezinárodní i národní úrovni vysoce hierarchickou strukturu. Vztahy mezi sportovci a sportovními organizacemi jsou vertikální a nerovné. Soud proto neviděl důvod, proč by měla být právní ochrana profesionálních sportovců nižší, než u je tomu v jiných podobných vztazích u osob vykonávajících běžná povolání.

b) Diskriminační charakter Nařízení DSD

Stěžovatelka prokázala existenci rozdílného zacházení ve smyslu článku 14 Úmluvy. Za dané situace bylo na vládě, potažmo vnitrostátních orgánech, aby vysvětlily, proč bylo toto rozdílné zacházení odůvodněné. CAS ani SFT však diskriminační charakter Nařízení DSD nevyvrátily. CAS přitom vyjádřil vážné obavy ohledně Nařízení DSD přinejmenším ve třech ohledech: a) vedlejší účinky hormonální léčby na zdraví jsou nezanedbatelné, b) ani atletka dodržující předepsanou hormonální léčbu nemusí splnit požadavky Nařízení DSD a c) existuje málo důkazů o sportovní výhodě intersexuálních atletek na tratích od 400 metrů po jednu míli. Tyto vážné obavy však nevedly CAS k pozastavení účinnosti Nařízení DSD, třebaže k podobnému kroku přistoupil v roce 2015 ve věci indické sprinterky Dutee Chand. Ani SFT nerozptýlil pochybnosti, které CAS vyjádřil ohledně praktického uplatňování a vědeckého poznání na pozadí Nařízení DSD. CAS ani SFT tedy důkladně nepřezkoumaly objektivní a rozumné odůvodnění Nařízení DSD ve světle Úmluvy. SFT se v podstatě omezil na to,

že s ohledem na velmi úzké pojetí „veřejného pořádku“ potvrdil závěry CAS, aniž by provedl vlastní přezkum sporných otázek. Zejména úplně a dostatečně neposoudil tvrzení o diskriminaci ani řádně a dostatečně nevážil všechny dotčené relevantní zájmy, jak to vyžaduje Úmluva. SFT měl vážit zájmy IAAF, zejména zájem na spravedlivé soutěži, oproti zájmu stěžovatelky na zachování její důstojnosti, pověsti, tělesné integrity a jejím právem vykonávat povolání profesionální sportovkyně.

c) Nucená volba a vedlejší účinky hormonální léčby

Dle SFT Nařízení DSD nabízelo stěžovatelce skutečnou volbu. Soud nesouhlasil. Stěžovatelka se mohla buď podrobit nucené léčbě s rizikem poškození své fyzické a duševní integrity, aby snížila hladinu testosteronu a mohla vykonávat své povolání, nebo tuto léčbu odmítnout a vzdát se atletických soutěží, a tedy i výkonu svého povolání. V obou případech by se musela vzdát určitých práv zaručených článkem 8 Úmluvy. Aby vyhověl požadavkům Úmluvy, měl se SFT uvedeným dilematem stěžovatelky zabývat. SFT dostatečně nezohlednil

ani argument o vedlejších účincích perorální antikoncepce. SFT odkázal na rozhodnutí CAS, podle kterého jsou tyto účinky významné. SFT dokonce připustil, že lékařská péče prováděná proti vůli jednotlivce představuje závažný zásah do osobní integrity a důstojnosti dané osoby. Současně se však ztotožnil s názorem CAS, že tyto účinky se svou povahou neliší od vedlejších účinků, které pociťují tisíce, ne-li miliony jiných žen s chromozomy XX, které užívají perorální antikoncepci. Dle Soudu však tento argument nezohledňuje skutečnost, že mnoho žen neužívá perorální antikoncepci právě kvůli vedlejším účinkům hormonální léčby. Vedlejší účinky, které pociťují ženy účastnící se nesoutěžních sportovních aktivit, mohou mít zároveň ještě větší dopad na tělo a fyzickou a duševní rovnováhu vrcholové sportovkyně, a tím negativně ovlivnit i její sportovní výkon.

d) Horizontální diskriminace

Státy jsou povinny přijímat opatření na ochranu osob před diskriminací, a to i mezi soukromými osobami navzájem. Je zásadní, aby oběti diskriminace měly možnost podat žalobu k soudu, domoci se odškodnění

nebo jiné vhodné formy nápravy (Danilenkov proti Rusku, č. 67336/01, rozsudek ze dne 30. července 2009, § 124). Vnitrostátní soudy musí skýtat skutečnou a účinnou ochranu před diskriminací i v horizontálních vztazích mezi jednotlivci. V projednávané věci přesto SFT uzavřel, že diskriminace ze strany soukromé sportovní organizace nespádá pod pojem „veřejného pořádku“ dle LDIP. Proto SFT nepřezkoumal soulad Nařízení DSD s požadavky Úmluvy, která ukládá smluvním státům povinnost předcházet horizontální diskriminaci a účinně ji napravit.

e) Srovnání se situací transgenderových sportovkyň

Dle Soudu byla Pravidla IAAF v rozhodné době v podstatě stejná pro transgenderové i intersexuální sportovkyně. Rovné zacházení se stěžovatelkou a transgenderovými sportovkyněmi, které podstoupily změnu pohlaví, však není samozřejmé. Výhoda transgenderových sportovkyň vyplývá z jejich původní biologické konstituce, protože se narodily jako muži. Léčba, kterou mají podstoupit za účelem snížení hladiny testosteronu, zároveň odpovídá léčbě, která jim byla předepsána při změně pohlaví. Dle Soudu měl SFT i v rámci svého omezeného přezkumu tento rozdíl pečlivě zkoumat.

f) Závěr

S ohledem na všechna výše uvedená hlediska Soud uzavřel, že v kontextu nucené arbitráže, která stěžovatelku

zbavila možnosti obrátit se na obecné soudy, byl CAS jediným fórem, kde mohla hájit svá práva. CAS však navzdory velmi podrobnému odůvodnění neaplikoval Úmluvu, třebaže vyjádřil určité pochybnosti o diskriminačním charakteru Nařízení DSD. Ty se týkaly zejména vedlejších účinků hormonální léčby, nejistoty, zda atletky i při dodržování léčby splní požadavky Nařízení DSD a nedostatečných důkazů ohledně toho, zda mají intersexuální atletky významnou sportovní výhodu na tratích od 400 metrů po míli. Přezkum rozhodčího nálezu CAS ze strany SFT se potom omezil na jeho soulad s veřejným pořádkem, aniž by řešil obavy vyjádřené CAS. Stěžovatelka tedy neměla k dispozici dostatečné institucionální a procesní záruky. Žalovaný stát překročil omezený prostor pro uvážení, který měl v projednávané věci týkající se diskriminace na základě pohlaví a pohlavních znaků, kterou lze odůvodnit pouze velmi silnými důvody. Proto Soud nemohl posoudit Nařízení DSD a jeho uplatnění na stěžovatelku jako opatření přiměřené sledovanému cíli. Došlo tedy k porušení článku 14 Úmluvy ve spojení s článkem 8 Úmluvy.

C. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 3 ÚMLUVY

Nucené lékařské prohlídky a léčba podle Nařízení DSD mohou dle Soudu vyvolávat otázky co do slučitelnosti s důstojností, kterou chrání článek 3 Úmluvy. Stěžovatelka však ve skutečnosti nebyla podrobena žádnému vyšetření, neboť se vzdala účasti na sportovních soutěžích. Dilema, před nímž stála, Soud dostatečně

zohlednil při posuzování tvrzeného porušení článku 14 Úmluvy ve spojení s článkem 8. Nařízení DSD samo o sobě nenarušilo důstojnost, čest a dobrou pověst stěžovatelky do té míry, aby byla dosažena minimální úroveň závažnosti vyžadovaná článkem 3 Úmluvy. Tuto námitku proto Soud označil za zjevně neopodstatněnou.

D. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 13 ÚMLUVY VE SPOJENÍ S ČLÁNEM 8

Soud naopak shledal porušení práva na účinný opravný prostředek dle článku 13 Úmluvy ve spojení s článkem 8, a to rovněž z důvodu, že CAS ani SFT neposkytly stěžovatelce účinnou ochranu před tvrzenou diskriminací. Vzhledem k tomu, že stěžovatelka namítala porušení svého práva na přístup k soudu podle článku 6 Úmluvy z téhož důvodu, měl Soud za to, že tato námitka nevyžaduje samostatné posouzení.

III. ODDĚLENÁ STANOVISKA

Soudce Pavli ve svém souhlasném stanovisku upozornil na to, že IAAF vycházela při přijetí Nařízení DSD z předpokladu, že přirozeně vyšší hladina testosteronu intersexuálních atletek je hlavním zdrojem nespravedlivé

soutěžní výhody. Tento předpoklad je však lékařsky, vědecky i eticky sporný. Proto uzavírá, že předmětné opatření, třebaže sledovalo legitimní cíl spočívající v zajištění rovných příležitostí v soutěžích žen, mělo nepřiměřeně tíživé dopady na základní práva stěžovatelky.

Soudce Serghides se ve svém částečně nesouhlasném stanovisku sice ztotožnil s názorem většiny ohledně procesního porušení článků 8, 13 a 14 Úmluvy, zároveň však hlasoval i pro hmotněprávní porušení článků 3 a 8. Svou argumentaci založil na tom, že stěžovatelka byla vystavena nucené volbě, která práva chráněná Úmluvou si ponechá a kterých se naopak vzdá. Pokud se odmítne spornému pravidlu podrobit, zachová si svou fyzickou a duševní integritu a vyhne se zacházení v rozporu s článkem 3 Úmluvy. Ruku v ruce s tím však obětuje své právo na respektování soukromého života zaručené článkem 8 Úmluvy, jehož součástí je i právo zvolit si své povolání. Stavět jedince před nucenou volbu mezi základními právy vede k vždy k popření některých z nich, což je nepřijatelné. Soud musí být při rozpoznávání takových situací zvláště obezřetný a konstatovat porušení Úmluvy.

Soudci Grozev, Roosma a Ktistakis v nesouhlasném stanovisku dospěli k závěru, že Soud nemá pravomoc k projednání stížnosti, jelikož stěžovatelka nepodléhala jurisdikci žalovaného státu ve smyslu článku 1 Úmluvy. Zkritizovali zejména to, že podle většiny senátu pojem „veřejný pořádek“ ve smyslu čl. 120 odst. 2 písm. e) LDIP musí zahrnovat i všechny povinnosti vyplývající z Úmluvy. Tím se ovšem dopouštějí výkladu vnitrostátního práva, a navíc v rozporu s výkladem nejvyššího vnitrostátního soudu. Jmenovaní se zároveň domnívají, že Nařízení DSD lze považovat za nezbytné a přiměřené.

Ochrana života

**Rozsudek ze dne 14. září 2023
ve věci č. 2264/12 – Ainis a ostatní proti
Itálii**

Senát první sekce Soudu shledal šesti hlasy k jednomu porušení pozitivního závazku státu chránit život, plynoucího z článku 2 Úmluvy, v případě osoby, která zemřela na policejní stanici v důsledku předávkování kokainem.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatelé jsou příbuzní C. C., který zemřel na policejní stanici v Miláně v květnu 2001. Policie ho v časných raních hodinách zatkla pro podezření z obchodování s drogami. V zadní kapse jeho kalhot našli policisté při zatčení mj. látku připomínající kokain. Během zatčení se C. C. jevil být pod vlivem drog, trpěl panickými atakami a náhlými změnami nálady, vykazoval sebepoškozující chování. Nespolupracoval a při vyvedení z budovy padal na zem. V policejním autě upozorňoval, že se necítí

dobře, potil se, dělalo se mu nevolno a z úst mu vytékala průhledná tekutina. Poté C. C. strávil několik hodin v cele na policejní stanici a kolem šesté hodiny ranní se v doprovodu policisty odebral na toaletu, kde začal zvracet a omdlel. Přivolaná zdravotnická záchranná služba odvezla C. C. do nemocnice, kde však po několika minutách zemřel.

Jako příčinu smrti stanovili patologové akutní předávkování kokainem. Na základě shromážděných důkazů státní zástupce uzavřel, že nic nenapovídá tomu, že by úmrtí C. C. bylo zapříčiněno třetí stranou, věc proto odložil.

V roce 2003 podali stěžovatelé žalobu o náhradu škody proti ministerstvu vnitra. Ač jim soud prvního stupně vyhověl, odvolací soud dospěl v roce 2008 k závěru, že příčinou smrti bylo požití velkého množství kokainu krátce před smrtí, který navíc rychle reagoval na předchozí vysoké dávky kokainu. Kasační soud rozhodnutí odvolacího soudu potvrdil.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 2 ÚMLUVY

Stěžovatelé namítali, že policie nepodnikla přiměřená opatření, aby ochránila život jejich příbuzného.

a) Obecné zásady

První věta článku 2 Úmluvy ukládá státům nejen zdržet se „úmyslného“ odnětí života nebo „použití síly“ nepřiměřeného legitimním cílům uvedeným v písmenech a) až c) druhého odstavce ustanovení, ale také přijmout vhodná opatření k ochraně života osob, které spadají do jejich jurisdikce (L. C. B. proti Spojenému království, č. 23413/94, rozsudek ze dne 9. června 1998, § 36). Osoby ve vazbě jsou ve zranitelném postavení a orgány odpovídají za zacházení s nimi, včetně povinnosti přijmout rozumná opatření k zabránění tomu, aby tyto osoby způsobily újmu samy sobě (Eremiášová a Pechová proti České republice, č. 23944/04, rozsudek ze dne 16. února 2012, § 115).

Pozitivní závazek státu vznikne, pokud se prokáže, že orgány věděly nebo měly vědět o existenci skutečného

a bezprostředního rizika ohrožení života jednotlivce třetí osobou nebo tímto jednotlivcem samotným, a nepřijaly přitom v rámci svých pravomocí opatření, u nichž se dalo rozumně očekávat, že tomuto riziku zabrání (Keenan proti Spojenému království, č. 27229/95, rozsudek ze dne 3. dubna 2001, § 90). Nicméně i když se taková situace neprokáže, existují určitá základní opatření, která by policisté měli přijmout ve všech případech, aby minimalizovali jakékoli potenciální riziko pro zdraví zadržené osoby (Fanziyeva proti Rusku, č. 41675/08, rozsudek ze dne 18. června 2015, § 48).

Při hodnocení důkazů Soud uplatňuje důkazní standard „nade vši rozumnou pochybnost“. Pokud se sporné události odehrály za výlučného vědomí státních orgánů, jako je tomu v případě osob pod jejich kontrolou ve vazbě, důkazní břemeno spočívá na těchto orgánech. Ty musejí poskytnout uspokojivé a přesvědčivé vysvětlení pro události jako je zranění nebo úmrtí (Angelova proti Bulharsku, č. 38361/97, rozsudek ze dne 13. června 2002, § 109–11). Současně Soud připomenul, že stížnosti na porušení práva na život podrobuje nej přísnějšímu přezkumu, při němž je třeba vzít v úvahu

všechny relevantní okolnosti (*Kotilainen a ostatní proti Finsku*, č. 62439/12, rozsudek ze dne 17. září 2020, § 84).

b) Použití obecných zásad na projednávanou věc

Soud předeslal, že navzdory nedostatečným důkazům dokládajícím, že by příslušné orgány věděly nebo měly vědět o skutečném a bezprostředním riziku, že C. C. požije smrtelnou dávku kokainu, měly stále povinnost přijmout základní opatření, aby takovéto potenciální riziko minimalizovaly. Především jim bylo známo, že se C. C. při zatčení necítil dobře, vykazoval sebepoškozující tendence a chování budící podezření předchozího požití drog. Dále se v době zatčení v jeho kapse našlo malé množství kokainu. Podle italských soudů o C. C. policisté věděli, že je závislým na drogách. Soud konstatoval, že tyto informace měly být pro policisty dostatečným podkladem pro vyhodnocení, že je při vzetí do vazby více zranitelnou osobou než průměrný občan, a vyžaduje tedy zvýšenou péči. Za těchto okolností mohlo být rozumně očekáváno, že policisté přijmou nějaká další preventivní opatření k ochraně jeho zdraví. Nic však nenasvědčuje, že v době mezi jeho zadržením a smrtí mu byla poskytnuta jakákoli forma zdravotní péče. Při zatčení a eskortě přitom C. C. zažíval panické ataky, náhlé změny nálady, pocení, z úst mu vytékala tekutina. Ve světle uvedeného Soud nebyl přesvědčen, že policisté bez medicínského vzdělání byli s to dospět

ke konkluzivnímu závěru, že C. C. nepotřebuje zdravotní péči.

Soud dále uvedl, že za účelem předcházení obdobným tragickým událostem by bylo přehnané požadovat, aby byly všechny zatčené osoby preventivně podrobovány důkladným osobním prohlídkám; takový přístup by totiž mohl vyvolat otázky na poli jiných ustanovení Úmluvy (viz např. *Van der Ven proti Nizozemsku*, č. 50901/99, rozsudek ze dne 4. února 2003, § 61–62, kde Soud shledal porušení článku 3 Úmluvy v důsledku rutinních a dlouhodobých důkladných osobních prohlídek bez dostatečného odůvodnění). To však v projednávané věci ve světle dostupných informací nezbavovalo policisty povinnosti, aby při převzetí C. C. na policejní stanici podnikli alespoň nějaké kroky k ověření, zda nemá u sebe nebezpečné či zakázané látky včetně drog. Z žádných záznamů přitom neplyne, že by byly takové kroky přijaty.

Dále Soud upozornil na nedostatečný dohled nad C. C. během jeho pobytu na policejní stanici. Příslušný policista později vypověděl, že mu nevěnoval průběžnou pozornost. Dle interního pokynu měla být cela zadržení nepřetržitě monitorována jedním policistou, ale ze spisu neplyne, zda tomu tak v projednávané věci skutečně bylo. Soud zdůraznil, že si je vědom, že pozitivní závazky by neměly být vykládány způsobem stanovujícím nepřiměřené břemeno, a proto netvrdí, že nad C. C.

měl být vykonáván nepřetržitý dohled. Na druhou stranu ve světle dostupných informací o něm, jakož i toho, že nebyl podroben osobní prohlídce a nebyla mu poskytnuta zdravotní péče, měli policisté prokázat při dohledu nad ním zvýšenou ostražitost.

Na základě uvedeného Soud uzavřel, že vláda přesvědčivým způsobem nedoložila, že by policisté odpovídajícím způsobem ochránili život C. C. K porušení článku 2 Úmluvy tudíž došlo.

III. ODDĚLENÉ STANOVISKO

K rozsudku připojil nesouhlasné stanovisko soudce Bošnjak. Především zdůraznil, že Soud se doposud nevyjádřil k otázce, kdy namítané opomenutí státních orgánů znamená porušení pozitivních závazků státu chránit život, a je tedy v rozporu s článkem 2 Úmluvy. Přinejmenším by měl sledovat, zda měly orgány za daných okolností povinnost jednat nějakým konkrétním způsobem, zda tuto povinnost porušily a zda by naplnění této povinnosti zabránilo úmrtí. Na základě skutkových okolností případu se však domnívá, že přesvědčivé argumenty nevypovídají o odpovědnosti státu za úmrtí C. C.

Konfiskace majetku

**Rozsudek ze dne 26. září 2023
ve věcech č. 265/17 a 26473/18 – Yordanov a ostatní proti Bulharsku**

Senát třetí sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že došlo k porušení článku 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě tím, že byl stěžovatelům v občanském soudním řízení zkonfiskován majetek na základě zákona o zabránění nezákonně nabytého majetku, aniž by vnitrostátní orgány určily, z jaké konkrétní trestné či přestupkové činnosti mohl sporný majetek pocházet, a aniž by doložily souvislost mezi touto činností a daným majetkem.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatelům byl rozhodnutími vnitrostátních orgánů zkonfiskován majetek na základě zákona o zabránění nezákonně nabytého majetku z roku 2012 („zákon“), který nahrazoval předchozí zákon z roku 2005 o propadnutí výnosů z trestné činnosti (v této souvislosti viz *Todorov*

a ostatní proti Bulharsku, č. 50705/11 a 6 dalších, rozsudek ze dne 13. července 2021). Zákon zřídil komisi pro odhalování nezákonně nabytého majetku („komise“), tj. majetku, „pro který nelze určit žádný zákonný původ“. Zákon tedy na rozdíl od svého předchůdce z roku 2005 již pro zabavení majetku nestanovoval podmínku prokázání trestné činnosti, ze které měl sporný majetek vzejít. Do osobní působnosti zákona spadaly veškeré osoby, vůči kterým existovalo podezření (podmíněno vzneseným trestním oznámením) ze spáchání některého z uvedených trestných činů, a také osoby, vůči kterým bylo správním soudem shledáno, že spáchaly některý ze stanovených správních přestupků, který jim přinesl značný zisk (v té době stanoven na aspoň 76 700 eur), který stát nemohl vymáhat jiným způsobem. O zabránění majetku na návrh komise rozhodovaly občanskoprávní soudy podle občanského soudního řádu za poskytnutí možnosti dotčeným osobám vyjádřit se k předloženým důkazům a obhajovat se.

V obou případech byl stěžovatelům zabráněn majetek z důvodu spáchaného daňového úniku a u druhé stížnosti i kvůli podvodnému pobírání přídávků na dítě. První stěžovatel byl v Bulharsku v roce 2012 odsouzen za daňový únik ve výši přibližně 46 000 eur za období mezi lety 2005 a 2008. Jelikož poté daň dodatečně zaplatil, byla mu vnitrostátními soudy pouze uložena pokuta ve výši 2 046 eur. Na základě tohoto rozsudku komise začala řízení o zabavení majetku, který stěžovatel

v roce 2008 v Bulharsku nabyt a jehož hodnota značně přesahovala stěžovatelem prokázanou výši zákonného příjmu (rozdíl přibližně 800 000 eur).

Vůči druhé skupině stěžovatelů, manželskému páru a společnosti vlastněné manželem, komise podala návrh na zabavení jejich majetku na základě odsuzujícího rozsudku bulharského soudu z roku 2014 pro daňový únik ve výši přes 26 700 eur za období mezi lety 2008 a 2013. Rozdíl mezi nabytým majetkem a zákonným příjmem činil přes 348 000 eur.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 1 PROTOKOLU Č. 1 K ÚMLUVĚ

Stěžovatelé namítali, že zabráněním jejich majetku došlo k porušení článku 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě.

a) Existence zásahu a použitelné pravidlo

Strany se shodly na tom, že zabráněním majetku stěžovatelů došlo k zásahu do jejich práva na pokojné užívání majetku ve smyslu článku 1 Protokolu č. 1. Soud konstatoval, že není nutné určit, které ze tří pravidel obsažených v čl. 1 Protokolu č. 1 má být v projednávaném případě použito, jelikož použitelné obecné zásady jsou stejné: jakýkoliv zásah do majetkových práv musí být stanoven zákonem ve veřejném zájmu a nastolit spravedlivou rovnováhu mezi požadavky obecného zájmu a

právy dotčených jednotlivců (*Todorov a ostatní proti Bulharsku*, cit. výše, § 182).

b) Zákonost

Soud konstatoval, že zásah do práv stěžovatelů se opíral o příslušná ustanovení zákona z roku 2012, což stěžovatelé ani nezpochybňují.

c) Legitimní cíl

Ve věci *Todorov a ostatní* Soud shledal, že zabavení majetku podle původního bulharského zákona z roku 2005 sledovalo legitimní cíl ve veřejném zájmu, tedy zabránění nabývání a užívání majetku pocházejícího z trestné činnosti (*tamtéž*, § 186). Na druhou stranu, ve věci *Dimi-trovi proti Bulharsku* (č. 12655/09, rozsudek ze dne 3. března 2015, § 53–54) Soud shledal porušení čl. 1 Protokolu č. 1 kvůli zabavení „příjmu nesouvisejícího s prací“ podle jiného bulharského právního předpisu, jelikož tam uvedené cíle (dosažení spravedlnosti, rovnosti a spravedlivých podmínek pro podnikání) byly příliš obecné a vágní, a také kvůli tomu, že vnitrostátní orgány se v rámci posuzování návrhu na konfiskaci nezabývaly prokázáním spáchané trestné činnosti.

Zákon z roku 2012 podle vlády sledoval dva cíle: potírání korupce a organizovaného zločinu a zabránění nabývání a převodu majetku nezákonným způsobem. Vláda navíc odůvodňovala přijetí zákona tím, že původní zákon z roku 2005 nenaplňoval účinně své cíle vzhledem k tomu, že umožňoval zabavení majetku pouze po vydání soudního rozhodnutí, které stanovovalo trestní odpovědnost dané osoby za spáchání trestného činu v tomto zákoně uvedeného. Soud tedy shledal, že i zákon z roku 2012 sleduje legitimní cíl, a to zabránit nezákonnému nabývání majetku skrze trestnou či přestupkovou činnost.

d) Přiměřenost

1. Obecné zásady a napadená právní úprava

Obecně musí zásah do vlastnických práv nastolit spravedlivou rovnováhu mezi požadavky veřejného zájmu a právy jednotlivce, přičemž je státům přiznán široký prostor pro uvážení, pokud jde o obecná opatření politické, hospodářské nebo sociální politiky. Jednotlivce však musí mít rozumnou možnost obhajovat se a účinně napadat opatření ze strany státu, která zasahují

do jeho vlastnických práv zaručených čl. 1 Protokolu č. 1 (*Todorov a ostatní proti Bulharsku*, cit. výše, § 187–188 a 200–211).

Při posuzování přiměřenosti zabavení majetku v projednávaných případech Soud nejprve zhodnotil obecnou přiměřenost napadené právní úpravy, tedy zákona z roku 2012, ve světle judikatury a obzvláště věci *Todorov a ostatní*, kde se zabýval předchozí vnitrostátní úpravou. Soud shledal, že nynější právní úprava sdílí několik nedostatků nacházejících se i v předchozí úpravě. Konkrétně se jedná o rozsáhlý seznam činů, u nichž lze nařídit konfiskaci (*tamtéž*, § 95), široké časové rozpětí, vůči kterému lze požadovat doložení zákonnosti příjmů (z původních 25 let sníženo na 10 let; *tamtéž*, § 98), a které je navíc umocněno retroaktivní působností zákona (vztahuje se i na činy spáchané před rokem 2012, což je i případ prvního stěžovatele). Výše uvedené charakteristiky jednotlivcům ztěžují důkazní břemeno, které nesou při prokazování zákonnosti příjmů (*tamtéž*, § 202). Vnitrostátní soudy navíc v praxi odmítají přijmout prohlášení svědka jako důkaz postačující k prokázání uskutečněných transakcí, a tedy jako důkaz zákonnosti příjmu (*tamtéž*, § 208). Dalším problematickým aspektem je dle Soudu skutečnost, že zákon zjevně operuje na základě předpokladu, že dotčené osoby jsou zapojeny do nespécifikované nezákonné činnosti, a to po dobu několika let, bez nutnosti takovou činnost prokázat (srov. *tamtéž*, § 206).

2. Projednávané případy

Soud shledal, že vnitrostátní soudy rozhodovaly o obou nařízených zabaveních majetku stěžovatelů výhradně na základě existence předešlých odsuzujících rozsudků. Se závěry vnitrostátních soudů, že zabavené majetky neměly zákonný původ, jelikož stěžovatelé nebyli schopni takový původ doložit, respektive neodůvodnili značné rozdíly mezi zdroji jejich zákonných příjmů a hodnotami majetku, se Soud ztotožnil, neboť tyto závěry nevykazovaly známky svévole ani zjevné neopodstatněnosti (*Todorov a ostatní proti Bulharsku*, cit. výše, § 216). Avšak tyto závěry samy o sobě podle Soudu nelze považovat za postačující k nařízení konfiskace. Vnitrostátní soudy jsou povinny určit, z jaké konkrétní trestné či přestupkové činnosti mohl sporný majetek pocházet a doložit souvislost mezi touto činností a daným majetkem, což v dotčených řízeních neudělaly. Ve vztahu k prvnímu stěžovateli navíc Soud poukázal na skutečnost, že trestná činnost, kterou spáchal a pro kterou byl odsouzen, mu nepřinesla žádný finanční zisk, jelikož dlužnou daň dodatečně zaplatil.

Nakonec základním nedostatkem nového zákona je to, že oproti zákonu předešlému došlo k odstranění stěžejní procesní záruky v podobě nutnosti prokázání souvislosti mezi nabytým majetkem a spáchaným trestným činem. Výkladové rozhodnutí bulharského Nejvyššího soudu z roku 2018 sice takovou podmínku zakotvilo, parlament však tento závěr v témže roce zrušil přijetím novely zákona.

Soud přesto připomněl, že všechny výše uvedené faktory samy o sobě, ani kumulativně, nemůžou automaticky vést k závěru o porušení požadavku přiměřenosti. Naopak Soud považuje za nutné, aby posoudil v každém jednotlivém případě, zda vnitrostátní soudy v rámci řízení o návrhu na zabavení nezákonně nabytého majetku uvedly konkrétní podrobnosti o trestné či přestupkové činnosti, ze které měl majetek plynout, a odůvodnily souvislost mezi majetkem a činností, tedy to, že majetek mohl pocházet z dané činnosti (*tamtéž*, § 200–214). Soud zároveň zdůraznil, že nezákonný původ majetku nemusí být prokázán nade vší pochybnost, jak vyžaduje trestněprávní důkazní standard (*Phillips proti Spojenému království*, č. 41087/98, rozsudek ze dne 5. července 2001, § 53, *Veits proti Estonsku*, č. 12951/11, rozsudek ze dne 15. ledna 2015, § 74, a *Silickiene proti Litvě*, č. 20496/02, rozsudek ze dne 10. dubna 2012, § 68).

Soud tudíž dospěl k závěru, že konfiskace v obou projednávaných případech nebyly přiměřené, a tudíž došlo k porušení práva stěžovatelů na pokojné užívání majetku podle článku 1 Protokolu č. 1.

Svoboda projevu

Rozhodnutí ze dne 27. června 2023 ve věci č. 47833/20 – *Lenis proti Řecku*

Senát třetí sekce Soudu dospěl většinou hlasů k závěru, že blogový článek církevního hodnostáře, obsahující nenávistné výroky vůči homosexuálním osobám, není ve světle článku 17 Úmluvy pod ochranou článku 10. Publikace dalšího blogového článku, ve kterém se stěžovatel snažil zmírnit původní výroky, nemohla změnit význam prvního textu.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatel byl v dané době metropolitou řecké ortodoxní církve. V roce 2015, během parlamentních debat

o zavedení registrovaného partnerství pro stejnopohlavní páry, publikoval na svém osobním blogu článek s názvem: „Lůza zvedá hlavu: Naplivejme na ně“. V článku mj. uvedl, že homosexualita je úchylnka a hřích, přičemž pokračoval: „Nejsou to lidé! Je to zvrácenost přírody! (...) Jsou to lidé trpící duševní poruchou! (...) Proto nezaváhejte! Až je potkáte, plivněte na ně! (...) Naše církve se za ně modlí následovně: ‚Kéž by už hříšníci ze světa zmizeli, kéž by tu darebáci více nebyli.‘ (Žalm 104), což znamená, že všichni hříšníci a bezvěrci by měli zmizet z povrchu zemského!“

Článek byl následně hojně reprodukován v médiích i na sociálních sítích. Stěžovatel později na svém blogu zveřejnil další článek s názvem „Ujasněme si to: miluj hříšníka, ale postav se hříchu“. V něm tvrdil, že původní článek nevyzýval k násilí, směřoval pouze vůči politikům podporujícím stejnopohlavní páry a výraz „plivněte na ně“ použil v přeneseném významu ve smyslu „pohrdejte jimi“.

Stěžovatel byl v souvislosti s prvním článkem odsouzen k podmíněnému pětiměsíčnímu trestu odnětí svobody za podněcování k nenávisti vůči skupině osob na základě jejich sexuální orientace.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 10 ÚMLUVY

Stěžovatel namítal, že jeho odsouzení za zveřejnění blogového článku porušilo jeho právo na svobodu projevu chráněné článkem 10 Úmluvy. Vláda navrhla, aby Soud stížnost odmítl na základě článku 17 Úmluvy.

a) Shrnutí relevantních zásad vyplývajících z judikatury Soudu

Soud úvodem připomněl, že svoboda projevu je základním principem demokratické společnosti, a jako taková se vztahuje i na myšlenky, které uráží, šokují či znepokojují. Výjimky z její ochrany musí být vykládány restriktivně a jakákoli omezení přesvědčivě odůvodněna [Von Hannover proti Německu (č. 2), č. 40660/08, rozsudek velkého senátu ze dne 7. února 2012, § 101].

Co se týče článku 17 Úmluvy, základní zásady jeho uplatnění Soud zformuloval ve věci *Perinçek proti Švýcarsku* (č. 27510/08, rozsudek velkého senátu ze dne 15. října 2015, § 113–115). Cílem tohoto ustanovení je zabránit tomu, aby mohl kdokoliv z Úmluvy dovozovat právo na jakoukoli činnost směřující ke zničení v ní přiznaných práv a svobod. Byť za tímto účelem není nezbytně nutné, aby byly osoby jednajících v rozporu s Úmluvou zbaveny všech práv, Soud dovodil, že na základě článku 17 je možné pozbýt ochrany svobody

náboženského vyznání, projevu a sdružování podle článků 9, 10 a 11 Úmluvy. Klíčovým pro posouzení, zda je projev vyňat z ochrany článku 10 působením článku 17, je určení, zda jsou dotčená sdělení namířena proti základním hodnotám Úmluvy, např. vyvoláváním nenávisti nebo násilí, a zda se autor dovolává Úmluvy za účelem výkonu činnosti zaměřené na zničení v ní zaručených práv (tamtéž, § 115). Užití článku 17 musí být výjimečné a omezené na případy, v nichž je na první pohled zřejmá snaha zneužít ochrany článku 10 k cílům zjevně v rozporu s hodnotami Úmluvy (tamtéž, § 114).

Ve své dosavadní judikatuře Soud použil článek 17, aby prohlásil stížnost na poli článku 10 za neslučitelnou *ratione materiae* s Úmluvou, např. v kontextu výroků popírajících holokaust (*Garaudy proti Francii*, č. 65831/01, rozhodnutí ze dne 24. června 2003), islamofobních (*Norwood proti Spojenému království*, č. 23131/03, rozhodnutí ze dne 16. listopadu 2004) a antisemitských projevů (*Pavel Ivanov proti Rusku*, č. 35222/04, rozhodnutí ze dne 20. února 2007), výroků omlouvajících válečné zločiny (*Orban a ostatní proti Francii*, č. 20985/05, rozsudek ze dne 15. ledna 2009, § 35), či projevů

podněcujících k násilí proti všem nemuslimům (*Belkacem proti Belgii*, č. 34367/14, rozhodnutí ze dne 27. června 2017).

b) Použití těchto zásad na skutkové okolnosti projednávané věci

Soud předně uvedl, že mezi stranami je spor o to, zda byl článek stěžovatele namířen proti homosexuálním osobám nebo proti politikům. Vnitrostátní soudy po pečlivém posouzení důkazů a vyslechnutí svědků dospěly k závěru, že většina textu směřovala vůči samotným osobám s menšinovou orientací, s čímž se Soud ztotožnil. Potvrdil rovněž, že i pasáže, které směřovaly vůči politikům, je nutné vykládat jako součást stěžovatelova záměru znevažovat homosexuální osoby. Na tomto hodnocení dle Soudu nic nemění ani stěžovatelův další článek: byť v něm stěžovatel tvrdí, že jeho původní článek se vztahoval k politikům, takové retrospektivní vyjasnění nemůže změnit obsah původního článku.

Soud se dále zabýval aplikací článku 17. Připomněl, že posoudit, zda mohl být projev jako celek považován

za pobízení k násilí, je nutné s ohledem na užití výrazy i jejich kontext. V daném případě shledal, že projev byl za hranou prostého vyjádření názoru, a to dokonce agresivním či urážlivým způsobem (*a contrario Savva Terentyev proti Rusku*, č. 10692/09, rozsudek ze dne 28. srpna 2018, § 72). Podle Soudu nebylo možné výraz „plivněte na ně“ vnímat jako použitý v přeneseném smyslu ve chvíli, kdy jej bylo užito spolu s výrazy jako „odsudte je“ a „nepřibližujte se k nim“, které byly očividně myšleny doslovně. Dopad těchto výrazů posílila i výzva „nezaváhejte.“ V řízení před vnitrostátními soudy navíc mnoho svědků potvrdilo, že zveřejnění a reprodukce článku v nich vyvolaly pocity strachu a ohrožení z důvodu jejich homosexuální orientace. V důsledku těchto skutečností Soud určil, že projev stěžovatele představoval *hate speech* a podněcování k násilí vůči skupině osob na základě sexuální orientace.

Tento závěr je dále umocňován třemi faktory. *Zaprvé*, stěžovatel byl v dané době významným představitelem řecké ortodoxní církve, a jako takový měl vliv nejen na svou náboženskou obec, ale i na mnoho dalších osob hlásících se ke stejnému náboženství, což je většina obyvatel Řecka. *Zadruhé*, zveřejnění textu na internetu mělo za následek jeho rychlé rozšíření mezi velký počet adresátů. Riziko újmy je při šíření takových sdělení skrze internet nepochybně větší než u tisku. *Zatřetí*, výroky byly namířeny proti genderovým a sexuálním

minoritám, které vyžadují zvláštní ochranu před nenávislivými a diskriminačními projevy, jelikož jsou historicky objektem marginalizace a viktimizace (*Lilliendahl proti Islandu*, č. 29297/18, rozhodnutí ze dne 12. května 2020, § 45). Soud zdůraznil, že diskriminace na základě sexuální orientace je stejně závažná jako diskriminace na základě rasy, původu či barvy pleti (*Veje-land a ostatní proti Švédsku*, č. 1813/07, rozsudek ze dne 9. února 2012, § 55). S ohledem na okolnosti případu, zejména povahu a formulaci sporných výroků, jejich kontext a potenciál způsobit újmu, Soud rozhodl, že je v daném případě na první pohled zřejmý úmysl stěžovatele zneužít článek 10 k cílům zjevně rozporným s hodnotami Úmluvy. Ačkoliv kritika určitého životního stylu na základě náboženského či morálního přesvědčení není jako taková vyňata z ochrany článku 10, ve chvíli, kdy dané výroky upírají LGBTI+ lidem jejich lidskou přirozenost a zároveň pobízejí k násilí, je na místě zvážit užití článku 17.

Soud shrnul, že vzhledem, *zaprvé*, k povaze předmětného článku, který obsahoval výzvy k násilí a dehumanizující *hate speech* vůči skupině osob na základě jejich sexuální orientace, *zadruhé*, k vysokému postavení stěžovatele v církvi, *zatřetí*, způsobu šíření článku přes internet, a *začtvrté*, skutečnosti, že se vztahoval k naprosto zásadní otázce dnešní doby – ochraně lidské důstojnosti a hodnoty lidí bez ohledu na jejich sexuální

orientaci – stěžovatelova námitka ve světle článku 17 nespadá pod ochranu článku 10 Úmluvy. Výše uvedené odlišuje projednávanou věc od případu *Lilliendahl proti Islandu* (cit. výše), kde nebylo bezprostředně zjevné, že napadené výroky směřují k vyvolávání nenávisti a násilí, a nejednalo se tak o nejzávažnější formu *hate speech* jako v případě stěžovatele.

Soud proto konstatoval, že je stížnost nepřijatelná pro neslučitelnost *ratione materiae* s ustanoveními Úmluvy ve smyslu čl. 35 odst. 3 písm. a) Úmluvy.

Rozsudek ze dne 11. července 2023 ve věci č. 67783/13 – *Gaspari proti Arménii* (č. 2)

Senát čtvrté sekce Soudu rozhodl jednomyslně, že uložení pokuty ve výši 67 EUR v trestním řízení nebylo nezbytné v demokratické společnosti, jelikož výroky pronesené na adresu policejního prezidenta v průběhu protivládání demonstrace nepředstavovaly urážku, ale kritiku veřejného činitele. Došlo tedy k porušení článku 10 Úmluvy.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatel je v Arménii známým občanským aktivistou. V říjnu 2011 se účastnil menší demonstrace před sídlem vlády, jejíž účelem bylo protestovat proti úmrtím mimo bojiště v arménské armádě a nedostatečnému vyšetřování těchto incidentů. V průběhu demonstrace opustil budovu policejní prezident, který přistoupil ke shromážděným demonstrantům a začal si skrze ně razit cestu k autu. Stěžovatel na policejního prezidenta zakřičel "debile" a "hovado". Stěžovatel byl na místě zadržován. Z přepisů pořízených videozáznamů vyplývá, že další dvě ženy na policejního prezidenta křičely "vrahu" a "zrádce národa".

V prosinci 2012 byl stěžovatel odsouzen za výtržnictví k pokutě ve výši cca 67 EUR (což v dané době v Arménii odpovídalo minimální mzdě). Soud prvního stupně uvedl, že stěžovatel hrubě porušil veřejný pořádek tím, že vykřikoval výroky na adresu policejního prezidenta v přítomnosti řady osob, což shromážděné rozhořčilo a k jednání stěžovatele se stavěli kriticky. Cílem stěžovatele podle vnitrostátního soudu bylo vyniknout a

zdůraznit svou nadřazenost nad veřejnými činiteli, v tomto případě nad nahodile vybraným policejním prezidentem, který se v průběhu demonstrace nedopustil ničeho nemorálního ani protizákonného. S odvoláním ani dovoláním nebyl stěžovatel úspěšný.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 10 ÚMLUVY

Stěžovatel před Soudem namítal, že odsouzením za výroky, které pronesl během demonstrace, došlo k porušení jeho práva na svobodu projevu podle článku 10 Úmluvy.

Soud předně shledal, že k zásahu do namítaného práva došlo, přičemž tento zásah měl zákonný základ a sledoval legitimní cíl, konkrétně ochranu pořádku.

Z judikatury Soudu vyplývá, že je třeba jasně rozlišovat mezi kritikou a urážkou. Pokud je jediným záměrem jakékoli formy projevu urážka, přiměřený trest v zásadě nepředstavuje porušení článku 10 Úmluvy (viz např. *Palomo Sánchez a ostatní proti Španělsku*, č. 28955/06 a 3 další, rozsudek velkého senátu ze dne 12. září 2011, § 67). Ne každá poznámka, která může být určitými osobami nebo skupinami vnímána jako hanlivá nebo urážlivá, však odůvodňuje odsouzení za trestný čin. Pouze pečlivým zkoumáním kontextu, v němž byla hanlivá, urážlivá nebo agresivní slova pronesena, lze

smysluplně rozlišit mezi šokujícími a urážlivými výroky, které jsou chráněny článkem 10 Úmluvy, a výroky, které představují svévolné znevažování – například pokud je jediným záměrem hanlivého výroku urazit – čímž se ocitají mimo rámec ochrany svobody projevu (srov. *Rujak proti Chorvatsku*, č. 57942/10, rozhodnutí ze dne 2. října 2012, § 4–6 a 27–32).

V projednávané věci Soud přihlédl ke skutečnosti, že stěžovatel napadené výroky pronesl během protestu, který se týkal velmi citlivé záležitosti arménské společnosti, jednání policejního prezidenta vyvolalo rozhořčení některých demonstrantů a jejich kritickou reakci, přičemž stěžovatel na vnitrostátní úrovni uvedl, že výroky reagoval na provokativní chování tohoto veřejného činitele, který mohl shromáždění jednoduše obejít, aniž by ho narušil. Z této perspektivy Soud shledal, že poznámky stěžovatele lze chápat jako jeho okamžitou emoční reakci na to, co vnímal jako příklad nevhodného jednání veřejného činitele, který vědomě vstoupil do konfrontace s demonstranty, čímž se vystavil jejich kritice. S ohledem na kontext a širší souvislosti proto Soud konstatoval, že napadené výroky, byť provokativní a urážlivé, byly zamýšleny jako ostrá kritika chování vysoce postaveného veřejného činitele – policejního prezidenta – vůči demonstraci a jejím účastníkům, a nepředstavovaly svévolné znevažování (viz *mutatis mutandis Eon proti Francii*, č. 26118/10, rozsudek

ze dne 14. března 2013, § 6–7; *Oberschlick proti Rakousku* (č. 2), č. 20834/92, rozsudek ze dne 1. července 1997, § 33; a *Ömür Çağdaş Ersoy proti Turecku*, č. 19165/19, rozsudek ze dne 15. června 2021, § 56–57).

Soud dále připomněl, že úkolem vnitrostátních soudů bylo s ohledem na okolnosti případu určit, zda lze stěžovatelovy výroky považovat za porušení veřejného pořádku, a tudíž odůvodňující trestní postih. Rozsudky vnitrostátních soudů nicméně neobsahovaly žádné vysvětlení, jak stěžovatel svými výroky hrubě a úmyslně porušil veřejný pořádek či jak zájem společnosti na ochraně veřejného pořádku "převážil" nad zájmem stěžovatele vyjádřit svou kritiku veřejného chování státního úředníka, který se sám vědomě dostal do středu pozornosti. Povinnost odůvodnit rozhodnutí o omezení práva na svobodu projevu je přitom důležitou procesní zárukou proti svévolnému zásahu do tohoto práva (viz *mutatis mutandis Nur Radyo ve Televizyon Yayınıclığı A.Ş. proti Turecku* (č. 2), č. 42284/05, rozsudek ze dne 12. října 2010, § 49–50 a *Cumhuriyet Vakfi a ostatní proti Turecku*, č. 28255/07, rozsudek

ze dne 8. října 2013, § 67–68). Dodržení této povinnosti byla o to důležitější, jelikož předmětné řízení bylo trestní povahy a vedlo k odsouzení stěžovatele. I pokud je uložena sankce nejmírnější možná, nemůže sama o sobě postačovat k ospravedlnění zásahu do svobody projevu stěžovatele. Soud ve své judikatuře opakovaně zdůraznil, že zásah do svobody projevu může mít odrazující účinek na výkon této svobody – což je riziko, které ani relativně mírná povaha pokuty nemůže dostatečně potlačit (*Ömür Çağdaş Ersoy*, cit. výše, § 59–60; *Dickinson proti Turecku*, č. 25200/11, rozsudek ze dne 2. února 2021, § 57).

V projednávané věci proto stěžovatelovo trestní odsouzení nenaplnilo „naléhavou společenskou potřebu“ a nebylo nezbytné v demokratické společnosti. K porušení článku 10 Úmluvy tedy došlo.

Senioři

Rozsudek ze dne 6. července 2023 ve věci č. 46412/21 – Calvi a C. G. proti Itálii

Senát první sekce Soudu jednomyslně shledal, že tím, že vnitrostátní orgány po provizorním umístění stěžovatele do domova pro seniory ho bez náležitých procesních záruk podrobily přísné sociální izolaci a nepřijaly opatření k umožnění jeho návratu domů, došlo k porušení práva na respektování soukromého života podle článku 8 Úmluvy.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stížnost podali pánové Calvi (první stěžovatel) a jeho bratranec C. G. (druhý stěžovatel). V květnu 2017, když bylo druhému stěžovateli 87 let, ustanovil mu soud na žádost jeho sestry opatrovníka na zajištění ochrany jeho majetku, který druhý stěžovatel začal rozdávat. V květnu 2020 soud rozšířil oprávnění opatrovníka na zastupování druhého stěžovatele ve všech

sociální služba a pravidelné lékařské sledování. V řízení před Soudem nebyly předloženy informace o dalších krocích italských orgánů v tomto směru, pouze údaj o tom, že v červnu 2023 byla jistá osoba odsouzena ke 22 měsícům odnětí svobody za to, že navštívila druhého stěžovatele v domově pro seniory bez povolení opatrovníka.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K LEGITIMACI PRVNÍHO STĚŽOVATELE PODAT STÍŽNOST JMÉNEM BRATRANCE

První stěžovatel neměl od druhého řádnou plnou moc, a tak Soud nejprve musel vypořádat námitku vlády o nedostatku jeho aktivní legitimace.

Soud připomněl, že třetí osoba může za výjimečných okolností jednat jménem zranitelné osoby, pokud existuje riziko, že práva přímé oběti budou zbavena účinné ochrany, a za předpokladu, že stěžovatel a oběť nejsou v situaci střetu zájmů (*Lambert a ostatní proti Francii*, č. 46043/14, rozsudek velkého senátu ze dne 5. června 2015, § 102). Dále, stížnosti podané jménem údajné oběti porušení článků 2, 3 a 8 Úmluvy přičítaných

záležitostech včetně souhlasu s poskytováním péče nebo s umístěním do domova pro seniory. Odborný posudek ze září 2020 shledal, že druhý stěžovatel žije v nedostatečných hygienických podmínkách a je nezbytné umístit ho do domova pro seniory. V říjnu 2020 opatrovník požádal soud o souhlas s tímto umístěním, čemuž soud obratem vyhověl. Druhý stěžovatel akceptoval umístění jen jako dočasné a od počátku vyjadřoval přání vrátit se domů. Po medializaci případu zakázal opatrovník jakoukoliv přímou komunikaci mezi druhým stěžovatelem a třetími osobami, s výjimkou místního starosty. Opatrovnický soudce zase zakázal veškeré návštěvy a telefonáty mezi třetími osobami a druhým stěžovatelem, pokud si tento nebude přát něco jiného. Návštěvy prvního stěžovatele a dalších příbuzných pak soudce nepovoloval s tím, že druhý stěžovatel vyjádřil touhu setkat se s nimi až po propuštění. V květnu 2021 zařízení navštívil zástupce národního preventivního mechanismu, který konstatoval, že umístění druhého stěžovatele bylo realizováno proti jeho vůli, a vyzval příslušné orgány, aby uspíšily jeho návrat domů. V odborném posudku z listopadu 2021 se uvádí, že propuštění je žádoucí za předpokladu, že bude zajištěna adekvátní

vnitrostátním orgánům mohou být prohlášeny za přijatelné i bez platné plné moci, přičemž se věnuje zvláštní pozornost jednak zranitelnosti z důvodu věku, pohlaví nebo zdravotního postižení, jež může některým obětem bránit předložit věc Soudu, a jednak vztahu mezi obětí a osobou podávající stížnost (tamtéž, § 91–92; *Centre for Legal Resources jménem Valentina Câmpelana proti Rumunsku*, č. 47848/08, rozsudek velkého senátu ze dne 17. července 2014, § 102–103).

Druhý stěžovatel nemohl podat stížnost samostatně a zastoupení měl v osobě opatrovníka, vůči jehož krokům směřovala hlavní stížnost. Za těchto okolností existovalo reálné riziko, že bude zbaven účinné ochrany svých práv podle Úmluvy. Navíc zatímco mezi prvním a druhým stěžovatelem nedošlo ke střetu zájmů, pokud jde o samotný předmět stížnosti, mezi postoji vyjádřenými ve stížnosti a postojem opatrovníka a vnitrostátních soudů naopak rozpor je. Konečně, tento případ nastoluje závažné otázky týkající se životních podmínek starších osob v domovech důchodců, jež jsou předmětem obecného zájmu vzhledem ke zranitelnosti těchto osob. Soud tedy shledal existenci výjimečných okolností umožňujících přiznat aktivní legitimaci bratranci.

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

První stěžovatel brojil proti nemožnosti navázat kontakt s druhým stěžovatelem a proti rozhodnutím opatrovnického soudce. Druhý stěžovatel namítal, že je od roku 2020 umístěn v domově pro seniory a že je pro něj nemožné vrátit se domů nebo přijímat návštěvy v zařízení bez souhlasu opatrovníka či opatrovnického soudce. Tyto stížnosti podané původně na poli článků 5 a 8 Úmluvy Soud posuzoval pouze jako možné porušení práva na soukromý život, chráněného článkem 8.

K námitce vlády Soud jako nepřijatelnou odmítl stížnost prvního stěžovatele, protože ten nevyužil možnosti odvolat se proti rozhodnutím opatrovnického soudce o zamítnutí žádosti o setkání s bratrancem, a nevyčerpal tak vnitrostátní prostředky nápravy.

Co se týká zásahu do soukromého života druhého stěžovatele, kterým bylo podrobení soudnímu ustanovení opatrovníka, podle Soudu byl v souladu s italským občanským zákoníkem a měl legitimní cíl ve smyslu druhého odstavce článku 8 Úmluvy, neboť nejprve sledoval ochranu dotyčného před zchudnutím a od roku 2020 před zhoršením jeho fyzického a duševního zdraví. Předmětem posouzení tak byla přiměřenost opatření těmito cílům.

Na úvod Soud připomněl, že zbavit člověka způsobilosti k právním úkonům, byť jen částečně, je velmi závažným

opatřením, které by mělo být vyhrazeno pro výjimečné okolnosti (*Ivinović proti Chorvatsku*, č. 13006/13, rozsudek ze dne 18. září 2014, § 38). Vnitrostátním orgánům však musí být nevyhnutelně ponechán určitý prostor pro uvážení, protože jsou lépe než mezinárodní soud schopny posoudit místní potřeby a podmínky. Při určování, zda stát zůstal v mezích svého prostoru pro uvážení, jsou pak obzvláště důležité procesní záruky, které má jednotlivec k dispozici (*A.–M. V. proti Finsku*, č. 53251/13, rozsudek ze dne 23. března 2017, § 84).

V projednávané věci Soud předně poukázal na to, že rozhodnutí ustanovit druhému stěžovateli opatrovníka nebylo založeno na lékařském závěru o zhoršení jeho mentálních schopností, ale na jeho marnotratnosti a fyzickým i psychickým oslabení. Od umístění do domova pro seniory byl druhý stěžovatel podroben režimu striktní izolace, byť se domáhal návratu domů. Až na několik výjimek byl zbaven veškerého kontaktu s vnějším světem, a třebaže odborníci od roku 2021 navrhovali jeho postupný návrat do domácího prostředí, nikdy se tak nestalo.

Soud připomněl, že z hlediska článku 5 Úmluvy by za určitých okolností blaho osoby trpící duševní poruchou mohlo představovat další faktor, který by měl být zohledněn nad rámec zdravotní stránky při posuzování nezbytnosti umístění do zařízení. Objektivní potřeba ubytování a sociální pomoci by však neměla

automaticky vést k uložení opatření zahrnujících zbavení svobody. Podle Soudu každé ochranné opatření přijaté ve vztahu k osobě schopné vyjádřit svou vůli musí co nejvíce odrážet její přání. Tento přístup potvrzují i mezinárodní zdroje, a to zejména obecné komentáře k Úmluvě o právech osob se zdravotním postižením. Pakliže jsou ve hře takto dalekosáhlé důsledky pro soukromý život jednotlivce, soudce musí pečlivě zvážit všechny relevantní faktory, aby mohl posoudit přiměřenost opatření, které má být přijato. Nezbytné procesní záruky v této oblasti vyžadují, aby bylo minimalizováno jakékoli riziko svévole (*X a Y proti Chorvatsku*, č. 5193/09, rozsudek ze dne 3. listopadu 2011, § 85).

V projednávané věci sice vnitrostátní soudy provedly důkladné posouzení situace druhého stěžovatele před jeho umístěním do domova pro seniory, ale během jeho pobytu v tomto zařízení se už nesnažily přijmout opatření k udržení jeho sociálních vztahů, ani zavést plán, který by umožnil jeho návrat domů, třebaže identifikovaly jeho zvláštní zranitelnost.

Naopak, druhý stěžovatel byl od počátku izolován od okolního světa, včetně své rodiny a přátel. Všechny

návštěvy a telefonáty byly filtrovány jeho opatrovníkem nebo soudcem. Při pozdějších rozhodnutích o nepovolení kontaktu s prvním stěžovatelem se soudce opíral pouze o zprávy předložené opatrovníkem a nepovažoval za nutné druhého stěžovatele vyslechnout. Vláda neposkytla žádné vysvětlení, proč bylo nutné podmínit každé setkání povolením a izolovat druhého stěžovatele od jeho blízkých na tak dlouhou dobu, když navíc později lékaři doporučovali, aby byl brán ven, na místa, kde by se cítil dobře. Rozhodnutí o omezení kontaktů tak podle Soudu nebylo přijato na základě konkrétního a pečlivého přezkoumání všech relevantních aspektů situace druhého stěžovatele.

Dále se Soud pozastavil nad tím, že se zřejmě nepočítalo s žádnými opatřeními zaměřenými na opětovné začlenění druhého stěžovatele do jeho domácího prostředí, ačkoli jeho umístění do zařízení bylo nejprve provizorní a odborníci později postupný návrat posvětili. Soud přiznal zvláštní význam skutečnosti, že druhý stěžovatel nebyl prohlášen za nesvéprávného a nebyl mu uložen žádný zákaz, přičemž ze znaleckých posudků naopak vyplynulo, že má dobrou schopnost socializace.

Navzdory tomu byl téměř ve všech oblastech a na neomezenou dobu postaven do úplné závislosti na svém opatrovníkovi. Vnitrostátní orgány podle Soudu vlastně zneužily flexibilitu institutu opatrovnictví k dosažení cílů, které sleduje institut umístění bez souhlasu, jehož přísná pravidla byla obejitá.

Soud zdůraznil, že si je vědom obtíží, s nimiž se vnitrostátní orgány potýkají při sladování úcty k důstojnosti a sebeurčení jednotlivce s potřebou chránit a zabezpečit jeho zájmy, zejména v případech, kdy se dotyčná osoba vzhledem ke svým schopnostem nebo individuálním okolnostem nachází ve velmi zranitelném stavu. V projednávaném případě ale nebylo dosaženo spravedlivé rovnováhy. Ve vnitrostátním řízení neexistovaly účinné záruky, které by zabránily zneužití, jak vyžadují standardy mezinárodního práva v oblasti lidských práv, a které by v tomto případě mohly zajistit zohlednění práv, vůle a preferencí druhého stěžovatele. Nebyl zapojen do rozhodování v různých fázích řízení (viz *a contrario* M. K. proti Lucembursku, č. 51746/18, rozsudek ze dne 18. května 2021, § 66), byl soudcem osobně vyloučen během svého umístění pouze jednou, byl mu omezen kontakt s blízkými a všechna rozhodnutí, která se ho týkala, přijímal opatrovník.

Soud závěrem podtrhl, že státy mají povinnost usilovat o to, aby byla osobám se zdravotním postižením i seniorům odkázaným na pomoc umožněna účast na životě komunity a aby se zabránilo jejich izolaci či segregaci.

V daném případě sice zásah sledoval legitimní cíl ochrany blaha druhého stěžovatele v širším slova smyslu, nebyl však s ohledem na rozsah opatření, která orgány mohly přijmout, přiměřený ani odpovídající jeho individuální situaci. Zásah tedy nezůstal v rámci prostoru pro uvážení, který mají v tomto případě soudní orgány, a došlo k porušení článku 8 Úmluvy.

Ochrana osobních údajů

Rozsudek ze dne 4. července 2023 ve věci č. 11519/20 – *Glukhin proti Rusku*

Senát třetí sekce Soudu jednomyslně shledal porušení práva stěžovatele na respektování soukromého života podle článku 8 Úmluvy, jelikož vnitrostátní orgány zpracovaly jeho biometrické údaje získané na základě technologie rozpoznávání obličejů k identifikaci, lokalizaci a zadržení pro účely přestupkového řízení. Rovněž jednomyslně Soud konstatoval porušení stěžovatelova práva na svobodu projevu podle článku 10 Úmluvy, když mu vnitrostátní orgány udělily pokutu za neohlášení individuální demonstrace, aniž by zohlednily její pokojnou povahu a neexistenci přitěžujících okolností.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

V roce 2019 policie při kontrole internetu objevila na veřejně dostupném kanálu sociální sítě fotografie a video stěžovatele při individuální demonstraci v metru. Stěžovatel držel v ruce kartonovou postavu známého politického aktivisty s textem brojícím proti sledování osob. Podle stěžovatele policie následně použila k jeho identifikaci technologii rozpoznávání obličejů na základě pořízených snímků obrazovky kanálu, shromáždila záznamy z kamer ze stanic metra a opět využila technologii rozpoznávání obličejů v reálném čase k lokalizaci a zadržení stěžovatele při jeho cestě metrem o několik dnů později. Pořízené snímky a videozáznamy poté posloužily jako důkaz proti stěžovateli v přestupkovém řízení. V něm byl odsouzen za neoznámení záměru uspořádat demonstraci za použití „rychle (de)montovatelného předmětu“, za což mu byla uložena pokuta ve výši cca 283 eur. Stěžovatel neúspěšně brojil před vnitrostátními soudy proti použití operativně pátracích technik k jeho identifikaci, lokalizaci a odsouzení v rámci přestupkového řízení.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

A. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 10 ÚMLUVY

Stěžovatel namítal, že vnitrostátní orgány porušily jeho právo na svobodu projevu tím, že ho odsoudily v přestupkovém řízení kvůli nenahlášení jeho individuálního protestu.

Soud připomněl, že článek 10 Úmluvy nechrání pouze mluvené nebo psané projevy; myšlenky a názory lze sdělovat i neverbálními výrazovými prostředky nebo chováním osoby (viz *Karuyev proti Rusku*, č. 4161/13, rozsudek ze dne 18. ledna 2022, § 18). Vzhledem k povaze a kontextu jednání stěžovatele šlo v dané věci o vyjádření jeho názoru na věc veřejného zájmu. Existoval tedy jen malý prostor pro omezení ve smyslu čl. 10 odst. 2 Úmluvy. Dále Soud shledal, že stěžovatelovo zadržení a odsouzení byly zásahem do práva na svobodu projevu a odkázal na příslušné obecné zásady (*Novikova a ostatní proti Rusku*, č. 25501/07 a další, rozsudek ze dne 26. dubna 2016, § 190–201). Stran zákonnosti opatření Soud podotkl, že právní úprava blíže nevymezovala spojení „rychle (de)montovatelný

předmět“, aby osoby mohly předvídat, na jaký druh věci se vztahuje. Stejně tak judikatura vrcholných soudů toto neupřesňovala a ani vnitrostátní soudy ve věci stěžovatele blíže neobjasnily rozsah a způsob použití dotčených ustanovení. Soud tak vyjádřil pochybnost, zda způsob uplatnění právní úpravy byl dostatečně předvídatelný, aby splňoval požadavek kvality (viz [Navalnyj proti Rusku](#), č. 29580/12 a další, rozsudek velkého senátu ze dne 15. listopadu 2018, § 118).

Nicméně i pokud by zásah byl v souladu se zákonem a sledoval legitimní cíle předcházení nepokojům a ochrany práv druhých, podle Soudu nebyl nezbytný v demokratické společnosti. Stěžovatelův protest byl totiž pokojný a nerušivý. Stěžovatel byl přitom odsouzen jen za neoznámení individuálního protestu úřadům, nikoli za zavrženíhodné jednání, jako je bránění v dopravě, poškozování majetku nebo násilné jednání (srov. [Kudrevičius a ostatní proti Litvě](#), č. 37553/05, rozsudek velkého senátu ze dne 15. října 2015, § 164-75). Nebylo prokázáno, že by stěžovatel způsobil závažné narušení běžného života a jiných činností v míře přesahující to, co je za daných okolností běžné nebo nevyhnutelné. Jeho jednání nepředstavovalo nebezpečí pro veřejný pořádek nebo bezpečnost dopravy. Vnitrostátní orgány přesto neprojevily požadovanou míru tolerance vůči jeho pokojné demonstraci. Nezhlednily výše uvedené relevantní aspekty, ani neposoudily, zda stěžovatelovo použití kartonové postavy s nápisem

představovalo vyjádření jeho názorů. Jediným relevantním hlediskem pro ně bylo potrestat protiprávní jednání. To ale v tomto kontextu není dostatečným kritériem z hlediska článku 10 Úmluvy, jestliže zde nejsou žádné přitěžující okolnosti (viz [Novikova a ostatní proti Rusku](#), cit. výše, § 199).

Soud tak konstatoval, že vnitrostátní orgány nepředložily relevantní nebo dostatečné důvody, které by ospravedlnily zásah do stěžovatelova práva na svobodu projevu.

Došlo proto k porušení článku 10 Úmluvy.

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatel namítal i porušení práva na respektování soukromého života, když vnitrostátní orgány zpracovaly jeho osobní údaje za využití technologie rozpoznávání obličejů pro účely přestupkového řízení.

a) K existenci zásahu

Soud připomněl, že pojem „soukromý život“ je široký a dopadá i na činnosti odehrávající se ve veřejné sféře ([López Ribalda a ostatní proti Španělsku](#), č. 1874/13 a 8567/13, rozsudek velkého senátu ze dne 17. října 2019, § 87–88). U zpracování osobních údajů Soud zohledňuje kontext jejich zaznamenávání a uchovávání, jejich povahu, způsob používání a zpracování, a výsledky, které mohou být získány (viz [S. a Marper proti Spojenému království](#), č. 30562/04 a 30566/04,

rozsudek velkého senátu ze dne 4. prosince 2008, § 67). Používání kamer ve veřejných prostorách, kde sledují osoby bez zaznamenávání obrazu, samo o sobě není zásahem do soukromého života. K tomu může dojít, jsou-li systematicky nebo trvale pořizovány záznamy zejména konkrétní osoby ([López Ribalda a ostatní proti Španělsku](#), cit. výše, § 89). Také shromažďování a uchovávání údajů o konkrétních osobách úřady představuje zásah do soukromého života, byť se údaje týkají výhradně jejich veřejných aktivit, jako je např. účast na protivládních demonstracích ([Catt proti Spojenému království](#), č. 43514/15, rozsudek ze dne 24. ledna 2019, § 93).

U stěžovatele nebylo zřejmé, zda policie opravdu využila technologii rozpoznávání obličejů, protože jí předpisy nenařizovaly poříditi o tom záznam, resp. nezajišťovaly dotčené osobě přístup k záznamu. Ke ztotožnění stěžovatele ale došlo během necelých dvou dnů a policejní zpráva nezmiňovala, jaká operativně pátrací opatření policie přijala. Za daných okolností tak stěžovatel mohl usuzovat na využití této technologie. I veřejně dostupné informace uváděly případy jejího uplatnění

k identifikaci účastníků protestů. Soud měl tedy za to, že ji policie použila. Již dříve přitom shledal, že uchovávání fotografií policií s možností použít na ně takovou technologii představuje zásah do práva na soukromý život (viz [Gaughran proti Spojenému království](#), č. 1276/2007 a 45245/15, 13. února 2020, § 69–70). Podle Soudu proto zpracování údajů stěžovatele (včetně využití technologie rozpoznávání obličejů) jednak k jeho identifikaci, jednak k jeho lokalizaci a zadržení, bylo zásahem do práva na respektování soukromého života podle článku 8 odst. 1 Úmluvy.

b) K oprávněnosti zásahu

Soud dále uvedl, že zásah může být ospravedlnitelný podle čl. 8 odst. 2 Úmluvy je-li v souladu se zákonem, sleduje legitimní cíl a je nezbytný v demokratické společnosti (viz [Roman Zakharov proti Rusku](#), č. 47143/06, rozsudek velkého senátu ze dne 4. prosince 2015, § 227). Ochrana osobních údajů má přitom zásadní význam pro výkon práva na respektování soukromého života. Právní úprava tak musí poskytovat vhodné záruky zabraňující použití údajů, které by mohlo být v rozporu s požadavky daného článku. Tato potřeba je ještě

výraznější, jde-li o automatizované zpracování údajů, včetně využití pro policejní účely (S. a Marper proti Spojenému království, cit. výše, § 103), a zejména jestliže se technologie neustále zdokonalují (Catt proti Spojenému království, cit. výše, § 114). Využívání moderních technologií v trestní justici bez pečlivého vyvažování přínosů jejich rozsáhlého používání s důležitými zájmy soukromého života by proto nepřijatelně oslabilo ochranu zaručenou článkem 8 Úmluvy (S. a Marper proti Spojenému království, cit. výše, § 112). Údaje odhalující politické názory, včetně účasti na pokojných protestech, přitom patří mezi zvláště citlivé a požívají zvýšené úrovně ochrany (viz Catt proti Spojenému království, cit. výše, § 112 a § 123). Při nakládání s nimi proto musí existovat jasná a podrobná pravidla upravující rozsah a uplatnění opatření, záruky co do doby jeho trvání, uchovávání, používání a přístupu třetích stran, resp. postupy pro zachování integrity a důvěrnosti údajů a pro jejich zničení, aby se zabránilo riziku zneužití a svévole (S. a Marper proti Spojenému království, cit. výše, § 99).

V posuzované věci mělo používání technologie rozpoznávání obličejů policií podle Soudu základ ve vnitrostátním právu. Vyjádřil ale silné pochybnosti stran kvality právní úpravy. Jednak to učinil kvůli široce formulovanému oprávnění zpracovávat biometrické osobní údaje „v souvislosti s výkonem spravedlnosti“,

když judikatura vrcholných soudů toto neupřesňovala. Dále chyběla omezení situací, které mohou vést k použití dané technologie, účelů či kategorií osob, na které se může použít, potažmo omezení pro zpracování citlivých osobních údajů. Konečně nebyly zřejmé procesní záruky při využívání této technologie, jako jsou postupy pro udělování povolení, analyzování, používání a uchovávání získaných údajů, ani kontrolní mechanismy dozoru a dostupné opravné prostředky.

Ve vztahu k legitimnímu cíli Soud přisvědčil, že může sloužit k předcházení zločinnosti.

Stran požadavku nezbytnosti opatření se Soud nejprve zabýval mírou zásahu do práva na respektování soukromého života (viz P. N. proti Německu, č. 74440/17, rozsudek ze dne 11. června 2020, § 73 a § 84). Uvedl, že získání a zpracování biometrických údajů posloužilo k identifikaci, lokalizaci a zadržení stěžovatele. Opatření tedy bylo obzvláště invazivní, a to především při využití technologie v reálném čase, k čemuž musí existovat velmi pádné důvody. Nadto zpracovávané osobní údaje stěžovatele patřily mezi citlivé údaje. Obsahovaly totiž informace o účasti na pokojném protestu, tudíž odhalovaly jeho politický názor. Dále Soud zohlednil povahu a závažnost protiprávního jednání stěžovatele (tamtéž, § 72). V tomto ohledu vnitrostátní právo umožňovalo zpracování biometrických osobních údajů v souvislosti s vyšetřováním a stíháním jakéhokoli

protiprávního jednání bez ohledu na jeho povahu a závažnost. Stěžovatel byl prověřován za méně závažné jednání, které vnitrostátní právo klasifikovalo jako správní, a nikoli trestný delikt. Současně nebyl obviněn z toho, že by se při protestu dopustil jakéhokoliv zavrženíhodného jednání, např. bránění provozu, poškozování majetku nebo násilných činů, resp. že by jeho jednání představovalo nebezpečí pro veřejný pořádek nebo bezpečnost dopravy. Soud přitom výše shledal, že přestupkové řízení proti stěžovateli porušilo jeho právo na svobodu projevu. Používání vysoce invazivní technologie rozpoznávání obličejů k identifikaci a zadržování účastníků pokojných protestů by proto mohlo mít odrazující účinek ve vztahu k právům na svobodu projevu a shromažďování.

V dané situaci tak využití technologie rozpoznávání obličejů k identifikaci stěžovatele na fotografiích a videu na sociální síti, a tím spíše její použití v reálném čase k nalezení a zadržení stěžovatele, neodpovídalo „naléhavé společenské potřebě“. Využívání takto vysoce invazivní technologie v kontextu výkonu práva stěžovatele na svobodu projevu je podle Soudu neslučitelné

s ideály a hodnotami demokratické společnosti, která se řídí zásadami právního státu a kterou má Úmluva udržovat a podporovat. Soud tedy dospěl k závěru, že zpracování osobních údajů pomocí technologie rozpoznávání obličejů v přestupkovém řízení jednak k identifikaci stěžovatele, jednak k jeho lokalizaci a zadržení nebylo možné považovat za „nezbytné v demokratické společnosti“.

Došlo proto i k porušení článku 8 Úmluvy.

Cizinecké právo

Rozsudek ze dne 4. července 2023
ve věci č. 13258/18, 9078/20, 15500/18 a 57303/18 – B. F. a ostatní proti Švýcarsku

Senát třetí sekce Soudu jednomyslně shledal porušení práva na rodinný život podle článku 8 Úmluvy, jelikož vnitrostátní orgány při zamítnutí žádostí uprchlíků *sur place* o sloučení s jejich rodinnými příslušníky ve třech případech neuplatnily podmínku

finanční nezávislosti s dostatečnou flexibilitou vzhledem k tomu, že stěžovatelé přes závislost na sociálních dávkách byli výdělečně činní nebo ze zdravotních důvodů pracovně nezpůsobilí. Zamítnutím žádosti o sloučení rodiny v případě stěžovatelky, která pracovat schopna byla, ale nevyvinula potřebnou iniciativu stát se finančně nezávislou, k porušení článku 8 nedošlo. K porušení tohoto ustanovení v jejím případě nedošlo ani vzhledem k nepřiměřené délce řízení o sloučení rodiny, neboť byla zapříčiněna jejím chováním.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatelé původem z Eritrey a Číny byli ve Švýcarsku uznáni za uprchlíky ve smyslu Úmluvy o právním postavení uprchlíků z roku 1951 („Úmluva z roku 1951“). Na základě vnitrostátní právní úpravy jim nicméně nebyl udělen azyl, ale tzv. prozatímní přijetí, neboť důvody pro přiznání postavení uprchlíka nastaly až po jejich odchodu ze země původu a v důsledku jejich vlastního chování. Stěžovatelé následně požádali o sloučení rodiny se svými rodinnými příslušníky, konkrétně s nezletilými dětmi a/nebo manželi, pobýajícími v zahraničí. Právo na sloučení rodiny je ve švýcarském systému pro jejich kategorii uprchlíků, na rozdíl od uprchlíků, kterým je udělen azyl, podmíněno splněním určitých kumulativních podmínek včetně finanční nezávislosti na sociálních dávkách. Žádosti stěžovatelů,

kterí danou podmínku nespĺňovali, tak byly v následném řízení o sloučení zamítnuty. Konkrétně stěžovatelka B. F. byla shledána za zcela závislou na sociální pomoci, přičemž příslušné švýcarské orgány ji označily za pracovně neschopnou. Stěžovatelka S. M. byla rovněž zcela závislá na sociální podpoře, byť byla uznána za schopnou pracovat alespoň na částečný úvazek. Přestože stěžovatel J. K. pracoval na plný úvazek jako zdravotní sestra v pečovatelském domě, jeho příjem nebyl dostatečný pro pokrytí výdajů jeho čtyřčlenné rodiny. Stěžovatelka S. Y. se starala o své tři děti, a přitom pracovala na částečný úvazek. Byť Federální správní soud označil stěžovatele za fakticky usazené cizince, shledal, že zamítnutí jejich žádostí o sloučení s jejich rodinnými příslušníky žijícími v zahraničí neporušilo vzhledem k závislosti na sociálních dávkách jejich právo na respektování rodinného života ve smyslu článku 8 Úmluvy.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

A. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY ZAMÍTNUTÍM ŽÁDOSTÍ O SLOUČENÍ RODINY

Stěžovatelé před Soudem namítali, že zamítnutí jejich žádostí o sloučení rodiny porušilo jejich právo na respektování rodinného života ve smyslu článku 8 Úmluvy.

a) Shrnutí relevantních zásad vyplývajících z judikatury Soudu

Relevantní zásady plynoucí z článku 8 Úmluvy pro posouzení případů slučování rodiny Soud shrnul v nedávném rozsudku *M. A. proti Dánsku* (č. 6697/18, rozsudek velkého senátu ze dne 9. července 2021). V něm připomněl, že rozsah povinnosti státu na poli článku 8 Úmluvy přijmout na své území rodinné příslušníky osob, které zde již pobývají, závisí jak na konkrétních okolnostech týkajících se zúčastněných osob, tak na obecném zájmu. Je zde potřeba zohlednit míru, v jaké by byl fakticky narušen rodinný život, rozsah vazeb v přijímajícím státě, zda existují nepřekonatelné překážky, aby rodina žila v zemi původu, jakož i to, zda tu hraje roli kontrola imigrace (*Jeunesse proti Nizozemsku*, č. 12738/10, rozsudek velkého senátu ze dne 3. října 2014, § 107).

Při rekapitulaci hmotněprávních požadavků na slučování rodin Soud zopakoval případy, ve kterých v minulosti odmítl konstatovat existenci pozitivního závazku státu povolit sloučení rodiny:

- i. Rodinný život vznikl v době, kdy si zúčastněné osoby musely být vědomy, že imigrační status jedné z nich je takový, že pokračování rodinného života v daném hostitelském státě je nejisté (tamtéž, § 108).
- ii. Osoba žádající o sloučení rodiny měla omezené vazby s hostitelskou zemí, což byl obvykle případ, kdy zde tato osoba pobývala pouze krátkou dobu nebo nelegálně (*a contrario*, tamtéž). Soud dosud v žádném případě nestanovil povinnost státu povolit sloučení rodiny cizinci, kterému bylo uděleno pouze krátkodobé nebo přechodné povolení k pobytu, s rodinným příslušníkem, který na území hostitelského státu ještě nevstoupil.
- iii. Neexistovaly nepřekonatelné překážky, aby rodina pobývala v zemi původu osoby žádající o sloučení rodiny (*Gül proti Švýcarsku*, č. 23218/94, rozsudek ze dne 19. února 1996).
- iv. Osoba žádající o sloučení rodiny nemohla doložit, že má dostatečný a trvalý příjem, který není závislý na sociálních dávkách, na pokrytí základních životních nákladů svých rodinných příslušníků

(*Hasanbasic proti Švýcarsku*, č. 52166/09, rozsudek ze dne 11. června 2013, § 59).

Soud se naopak přiklonil k existenci pozitivního závazku povolit sloučení rodiny, když byly současně přítomny některé z následujících okolností:

- i. Osoba žádající o sloučení rodiny obdržela v hostitelské zemi trvalý pobyt nebo měla k dané zemi silné vazby (*Tuquabo-Tekle a ostatní proti Nizozemsku*, č. 60665/00, § 47).
- ii. Rodinný život vznikl v době, kdy žadatel již dosáhl v hostitelské zemi ustáleného pobytu (*Berrehab proti Nizozemsku*, č. 10730/84, rozsudek ze dne 21. června 1988, § 29).
- iii. Jak žadatel o sloučení rodiny, tak jeho rodinný příslušník již pobývali v hostitelské zemi (tamtéž, § 29).
- iv. Byly ve hře děti, jelikož jejich zájmům má být přisouzena značná váha (*Jeunesse proti Nizozemsku*, cit. výše, § 119–120).
- v. Existovaly nepřekonatelné překážky, aby rodina mohla vést rodinný život v zemi původu osoby žádající o sloučení (*Sen proti Nizozemsku*, č. 31465/96, rozsudek ze dne 21. prosince 2001, § 40).

Kromě toho se na řízení o žádostech o sloučení rodiny vztahují určité procesní požadavky. Pro naplnění práva

na respektování rodinného života musí rozhodovací proces dostatečně zajišťovat flexibilitu, rychlost a účinnost. Zároveň musí dojít k individualizovanému posouzení a nastolení spravedlivé rovnováhy mezi dotčenými zájmy s ohledem na konkrétní situaci příslušných osob (*M. A. proti Dánsku*, cit. výše, § 137–139, 149, 162–163 a 192–193). Na mezinárodní a evropské úrovni přitom panuje shoda na tom, že uprchlíci mají mít snadnější přístup ke sloučení se svými příslušníky než ostatní cizinci (tamtéž, § 138 a 153).

b) Použití těchto zásad na projednávanou věc

Předmětem projednávané věci je otázka, zda vnitrostátní orgány naplnily své pozitivní závazky plynoucí z článku 8 Úmluvy a při zamítnutí žádosti o sloučení rodiny z důvodu finanční závislosti na sociálních dávkách nastolily v rámci jejich prostoru pro uvážení spravedlivou rovnováhu mezi zájmy stěžovatelů na sloučení s jejich rodinnými příslušníky na straně jedné, a zájmem státu na kontrole přistěhovalectví sledující obecný zájem hospodářského blahobytu země na straně druhé.

1. Prostor pro uvážení

Ve věci *M. A. proti Dánsku* (cit. výše) Soud určil, že smluvním stranám by měl náležet široký prostor pro uvážení při rozhodování, zda uloží čekací lhůtu pro podání žádosti o sloučení rodiny ze strany osob, kterým nebyl přiznán status uprchlíka, ale které požívají

doplňkové nebo obdobně jako stěžovatel v dané věci dočasné ochrany. Stejně jako v uvedeném případě, Soud se dosud nezabýval otázkou, která je předmětem projednávané věci a to, zda nebo do jaké míry mohou smluvní strany podmiňovat sloučení rodiny její finanční nezávislostí, pokud jde o uprchlíky ve smyslu Úmluvy z roku 1951, jejichž obavy z pronásledování v zemi původu vznikly až po jejich odchodu z této země a v důsledku jejich vlastního jednání, tzv. uprchlíky *sur place*.

Přestože určité faktory, na jejichž základě Soud ve věci *M. A. proti Dánsku* přiznal státům široký prostor pro uvážení, jsou přítomny i v projednávané věci, jiné významné aspekty se liší. Na rozdíl od případu *M. A. proti Dánsku* byli všichni stěžovatelé uznáni za uprchlíky ve smyslu Úmluvy z roku 1951. Daná úmluva nerozlišuje mezi osobami, které uprchly ze své země z důvodu pronásledování, a osobami, které se staly uprchlíky až po svém odchodu. Mezi uprchlíky neexistuje jakákoliv hierarchie nebo objektivní kritéria ospravedlňující rozdílné zacházení s uprchlíky *sur place*, kterými jsou i stěžovatelé, a to i ve vztahu k jejich právu na sloučení rodiny. Dle pravidel Evropské unie – standard, kterým není

Švýcarsko vázáno – sloučení rodin uprchlíků ve smyslu Úmluvy z roku 1951 nepodléhá žádným podmínkám, pokud je žádost o sloučení podána do tří měsíců od přiznání postavení uprchlíka, a nerozlišuje mezi různými uprchlíky dle dané Úmluvy z roku 1951. Na vnitrostátní, mezinárodní a evropské úrovni tedy lze nalézt společný základ, dle kterého se nerozlišuje mezi různými uprchlíky ve smyslu Úmluvy z roku 1951 pro určení podmínek na sloučení rodiny. Tento společný základ omezuje prostor smluvních států pro uvážení (*Fedotova a ostatní proti Rusku*, č. 40792/10 a 2 další, rozsudek velkého senátu ze dne 17. ledna 2023, § 186–187), stejně jako shoda na mezinárodní a evropské úrovni, že uprchlíci dle Úmluvy z roku 1951, kterými jsou i stěžovatelé, mají mít výhodnější přístup ke sloučení s rodinnými příslušníky než ostatní cizinci.

Sporný přístup žalovaného státu v projednávané věci – uplatnění rozdílných podmínek pro sloučení rodin v závislosti na tom, zda se jedná o uprchlíka ve smyslu Úmluvy z roku 1951, který měl odůvodněný strach z pronásledování ve své zemi původu před tím, než z ní uprchl a byl tedy nucen k útěku, nebo zda jeho obavy

z pronásledování vznikly až následně po jeho odchodu z vlasti a v důsledku jeho vlastního jednání – se jeví být ojedinělý v mezinárodním, evropském a srovnávacím spektru. Daný přístup byl přitom kritizován ze strany různých nezávislých orgánů, jako je Výbor OSN pro odstranění rasové diskriminace, komisař Rady Evropy pro lidská práva a UNHCR.

Dalším faktorem, který má vliv na šíři prostoru pro uvážení, je kvalita parlamentního a soudního přezkumu (*M. A. proti Dánsku*, cit. výše, § 147–150). Vláda argumentovala, že uplatnění podmínky finanční nezávislosti na sociálních dávkách pro sloučení rodin uprchlíků prozatímně přijatých, na rozdíl od uprchlíků, kterým byl udělen azyl, má dvojí opodstatnění. *Zprvé*, se má lišit povaha a délka pobytu uprchlíků, kterým byl udělen azyl a jejichž pobyt je považován od počátku jako trvalý, od prozatímně přijatých uprchlíků, jejichž pobyt je nejistý a neměl by být trvalý. Dané tvrzení však Soud nepovažoval za podložené. Většina prozatímně přijatých uprchlíků zůstala ve Švýcarsku dlouhou dobu. Od roku 2017 Federální správní soud nahlíží na uznané uprchlíky, ať již prozatímně přijaté nebo s uděleným azylem, jako na fakticky trvale usazené osoby, které se nemohou vrátit do své země původu, ledaže by bylo možné předvídat odnětí jejich statusu. Stěžovatelé v projednávaném případě přicestovali do Švýcarska mezi lety 2008 a 2012 a byl jim přiznán status prozatímně přijatých

uprchlíků mezi lety 2010 a 2014. Federální správní soud ve všech jejich případech shledal, že mají postavení *de facto* usazených osob, neboť nelze předpokládat zrušení jejich prozatímního statusu. Jejich pobyt tak rovněž naznačoval, že pobyt prozatímně přijatých uprchlíků mívá dlouhého trvání. S ohledem na výše uvedené, včetně skutečnosti, že prozatímně přijatí uprchlíci jsou považováni za uprchlíky dle Úmluvy z roku 1951, nebyl dle Soudu daný argument přesvědčivý. Situace se přitom liší od té v případech *M. A. proti Dánsku* (cit. výše) nebo *M. T. a ostatní proti Švédsku* (č. 22105/18, rozsudek ze dne 20. října 2022), kde Soud ve vztahu k čekacím lhůtám pro podání žádosti o sloučení rodiny neměl důvod zpochybňovat rozlišení mezi osobami s udělenou ochranou z důvodu individuálního nebezpečí (uprchlický status dle Úmluvy z roku 1951) a z důvodu obecného ohrožení (dočasná nebo doplňková ochrana). *Zadruhé*, vláda tvrdila, že prozatímně přijatí uprchlíci odešli ze své země původu a opustili své rodinné příslušníky dobrovolně, zatímco uprchlíci s uděleným azylem byli k odchodu donuceni. Stěžovatelé navzdory závěrům vnitrostátních orgánů trvali na tom, že k odchodu byli donuceni. Soud připomněl, že není jeho úlohou přezkoumávat samotné azylové žádosti (*F. G. proti Švédsku*, č. 43611/11, rozsudek velkého senátu ze dne 23. března 2016, § 117). Zároveň shledal, že není v pozici, aby mohl zpochybnit, že k odchodu stěžovatelů ze země původu a odloučení od jejich rodinných

příslušníků došlo za jiných okolností než v případě uprchlíků, kteří byli k útěku ze svých zemí donuceni. Ačkoliv judikatura Soudu nevyžaduje, aby okolnosti, za nichž došlo k odchodu a odloučení od rodiny, byly zohledněny v rámci posuzování, zda má stát na základě článku 8 Úmluvy pozitivní povinnost umožnit sloučení rodiny, jejich zohlednění nelze samo o sobě označit za zjevně nepřiměřené (*M. T. a ostatní proti Švédsku*, cit. výše, § 98–111). V této souvislosti Soud zopakoval, že doposud neshledal, že by uprchlíkům dle Úmluvy z roku 1951 náleželo absolutní a bezpodmínečné právo na sloučení rodiny (*M. A. proti Dánsku*, cit. výše, § 142 a § 193).

Soud proto stanovil, že smluvním státům náleží určitý prostor pro uvážení ohledně podmínění vyhovění žádosti uprchlíků *sur place* o sloučení rodiny nezávislostí na sociálních dávkách. Nicméně daný prostor pro uvážení je podstatně užší než ten, které smluvní státy mají pro stanovení čekacích lhůt pro podání žádosti o sloučení rodiny ze strany osob s doplňkovou nebo dočasnou ochranou.

Zvláště zranitelnou situaci, ve které se uprchlíci *sur place* nachází, je nutné řádně zohlednit při posuzování

jejich žádosti o sloučení rodiny a uplatňování podmínky finanční nezávislosti, přičemž nepřekonatelné překážky, které brání společnému rodinnému životu v zemi původu, nabývají při posuzování spravedlivé rovnováhy mezi dotčenými zájmy s postupem času nutně na významu (srov. tamtéž, § 162 a § 192–193). Požadavek finanční nezávislosti na sociální dávkách proto musí být aplikován s dostatečnou flexibilitou, jako jedno z kritérií v rámci komplexního a individualizovaného posouzení spravedlivé rovnováhy, jelikož čas plyne a nepřekonatelné překážky pro život v zemi původu přetrvávají. Tato flexibilita se přitom uplatní u všech žádostí o sloučení rodiny uprchlíků *sur place* vzhledem k času, který musí uplynout, než jsou prozatímně přijatí uprchlíci oprávněni dle švýcarského práva podat žádost o sloučení rodiny. Obecně řečeno, po uprchlících, včetně těch, jejichž obavy z pronásledování nastaly až po opuštění jejich země původu, by se nemělo požadovat „nemožné“, aby jim bylo umožněno sloučení rodiny. Pokud uprchlík, který se nachází na území hostitelského státu, nebyl a nadále není schopen splnit požadavky na vyšší příjmu přesto, že dělá vše, co po něm může být spravedlivě požadováno, aby se stal finančně nezávislým,

uplatňování požadavku finanční nezávislosti bez jakékoliv flexibility s ohledem na plynutí času by mohlo vést k trvalému rozdělení rodin. Švýcarské právo a praxe přitom umožňují určitou flexibilitu při uplatňování požadavku finanční nezávislosti. Tato flexibilita je ale zároveň omezena např. výší částky, která uprchlíkovi může chybět pro dosažení finanční nezávislosti. To dokládá i nízký počet žádostí o sloučení rodiny podaných prozatímně přijatými uprchlíky, kterým je každoročně vyhověno.

2. Individuální okolnosti stěžovatelů

Ve světle výše uvedeného Soud přistoupil k posouzení, zda byly žádosti stěžovatelů o sloučení rodiny vnitrostátními orgány posouzeny s dostatečnou flexibilitou, která je požadována pro ochranu jejich rodinného života, a se zohledněním jejich individuálních okolností.

i. Doba pobytu stěžovatelů, jejich status a vazby ke Švýcarsku

Všichni stěžovatelé pobývali na území Švýcarska značně delší dobu než stěžovatel ve věci *M. A. proti Dánsku* (cit. výše, § 183) a druhý stěžovatel ve věci *M. T. a ostatní proti Švédsku* (cit. výše, § 73). Závěr Federálního správního soudu, který stěžovatelům přisoudil *de facto* usazený status, ilustruje, že pobyt prozatímně přijatých uprchlíků bývá často dlouhodobý. To svědčí ve prospěch učinění závěru o pozitivním závazku státu povolit

stěžovatelům sloučení jejich rodin. Vedle doby pobytu vnitrostátní orgány zohlednily rovněž vazby stěžovatelů k hostitelské zemi, přičemž se zaměřily především na jejich profesní integraci a snahu naučit se úřední jazyk. Jejich závěry se u jednotlivých stěžovatelů lišily, přičemž vazby byly shledány za slabé v případech stěžovatelů, kteří nikdy nepracovali. Ve všech případech rodinní příslušníci, v jejichž zájmu byly žádosti o sloučení rodiny podávány, ve Švýcarsku nikdy nebyli a neměli k němu jakékoliv vazby.

ii. Doba, kdy byl vytvořen rodinný život

Stěžovatelé v projednávané věci vedli se svými rodinnými příslušníky, o jejichž sloučení žádali, dlouhodobý rodinný život, což rovněž svědčí ve prospěch shledání pozitivního závazku sloučení rodin povolit.

iii. Možnost vedení rodinného života v jiné zemi

Vnitrostátní orgány uznaly stěžovatele za uprchlíky ve smyslu Úmluvy z roku 1951, a to z důvodu nebezpečí špatného zacházení, které jim v případě jejich návratu do země původu hrozí. V zemích původu žadatelů o sloučení rodiny tedy existovaly nepřekonatelné překážky, které zde bránily daným rodinám žít. Jelikož rodinní příslušníci, v jejichž prospěch byly žádosti o sloučení rodiny podány, se nenacházeli ve svých zemích původu, ale ve třetích zemích, Federální správní soud spolu s vládou usoudily, že mohou v daných zemích

zůstat a stěžovatelé je tam mohou alespoň navštěvovat, jak již v minulosti učinili, a v případě jednoho stěžovatele v dané třetí zemi spolu dokonce žít. Stěžovatelé nicméně uvedli, že jejich rodinní příslušníci na území třetích zemí nežijí oprávněně a že ani oni sami nemají oprávnění zde legálně pobývat. Soud se již v minulosti zabýval případy, kdy stěžovatelé v postavení uprchlíků žádali o sloučení s rodinnými příslušníky žijícími v dané době ve třetích zemích. V těchto případech shledal, že příjezd rodinných příslušníků na území žalovaného státu představoval jedinou možnost pro pokračování rodinného života (*Tanda-Muzinga proti Francii*, č. 2260/10, rozsudek ze dne 10. července 2014, § 74). Okolnosti projednávaných případů přitom svědčily o nemožnosti rodin žít v dotčených třetích zemích, což posilňuje závěr, že umožnění pobytu rodinných příslušníků stěžovatelů na území Švýcarska představovalo jedinou možnost, která by vedla k obnově rodinného života [*mutatis mutandis*, *M. A. proti Dánsku*, cit. výše, § 135 (v) a § 134 (iii)]. I tento faktor svědčil ve prospěch pozitivního závazku státu povolit sloučení rodiny.

iv. Nejlepší zájem dětí

Ve vztahu ke třem projednávaným stížnostem (u stěžovatelek B. F., S. Y. a S. M.) bylo zjištěno, že druzí rodiče dětí, o jejichž sloučení bylo stěžovatelkami žádáno, jsou mrtví nebo nezvěstní nebo jsou alespoň za mrtvé či nezvěstné považováni. Tímto aspektem se ale Federální správní soud nezabýval. Za těchto okolností se jeví, že je v nejlepším zájmu dětí, v jejichž prospěch byly podány předmětné žádosti, aby byly sloučeny se svým jediným žijícím rodičem ve Švýcarsku, bez ohledu na to, zda do té doby žily u jiných příbuzných ve třetích zemích nebo tam mohly žádat o umístění do pěstounské péče. I ve vztahu k dosud stále nezletilým dětem u stěžovatele J. K. se jeví, že je v jejich nejlepším zájmu, aby se znovu setkaly se svým otcem a žily s oběma rodiči ve Švýcarsku. Tyto úvahy mluví rovněž ve prospěch pozitivního závazku státu rodiny stěžovatelů sloučit [tamtéž, § 135 (iv)].

Navíc zákonem stanovená tříletá čekací lhůta pro podání žádosti o sloučení rodiny znamenala, že rodiny musely nevyhnutelně žít odděleně několik let předtím, než

bylo na vnitrostátní úrovni o jejich žádostech rozhodnuto. To platí zejména, pokud žádost podaly až po uplynutí této lhůty. Čekačí doba přitom začínala běžet až v okamžiku, kdy bylo osobě přiznáno prozatímní postavení uprchlíka. Během dané doby děti nevyhnutelně zestárly. Za těchto okolností proto dle Soudu lze přisoudit pouze velmi omezenou váhu skutečnosti, že děti v některých stížnostech dosáhly v době vydání konečných vnitrostátních rozhodnutí věku, kdy se staly více samostatnými (16 a 18 let). Stěžovatelé navíc prokázali, že na sobě jsou nadále obzvláště závislí nebo by měli značné potíže žít odděleně.

v. Podmínka nezávislosti na sociálních dávkách

V případě stěžovatele J. K. vnitrostátní orgány shledaly, že i přesto, že byl zaměstnaný, jeho příjem by nebyl dostatečný k pokrytí potřeb jeho čtyřčlenné rodiny, pokud by se za ním do Švýcarska přestěhovala. Konečné rozhodnutí bylo vydáno sedm let poté, co byl J. K. přiznán status uprchlíka. Soud dospěl k závěru, že stěžovatel, který pracoval na plný úvazek v pečovatelském domě, byl integrovaný do pracovního procesu a činil vše, co bylo po něm rozumně možné požadovat, aby pokryl náklady své rodiny. Shledal, že zamítnutím jeho žádosti o sloučení rodiny švýcarské orgány nenastolily spravedlivou rovnováhu mezi zájmy J. K. být se svou rodinou a zájmy společnosti na kontrole imigrace sledující hospodářský blahobyt země.

K případu stěžovatelky S. M. Soud uvedl, že ani ona nebyla nikdy ve Švýcarsku zaměstnaná. Nicméně v jejím případě Federální správní soud na základě zdravotní dokumentace vyhodnotil, že stěžovatelka byla schopna pracovat alespoň na částečný úvazek, o to se ale nijak nepokusila. Za daných okolností Soud shledal, že Federální správní soud nepřekročil svůj prostor pro uvážení, když v rámci svého posouzení přihlédl k nedostatečné iniciativě stěžovatelky S. M. ke zlepšení své finanční situace při vyvažování dotčených zájmů a její žádost o sloučení rodiny zamítl.

vi. Závěr

V souhrnu Soud dospěl k závěru, že u stěžovatelů B. F., J. K. a S. Y. došlo k porušení článku 8 Úmluvy z důvodu zamítnutí žádostí o sloučení rodiny, zatímco v případě stěžovatelky S. M. zamítnutím žádosti o sloučení rodiny k porušení článku 8 úmluvy nedošlo.

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY Z DŮVODU DÉLKY ŘÍZENÍ O SLOUČENÍ RODINY

Stěžovatelé J. K., S. Y. a S. M. dále namítali, že délka jejich řízení o sloučení rodiny nebyla v souladu

Stěžovatelka S. Y. pracovala na částečný úvazek, zatímco se starala o své tři děti a čekala na rozhodnutí o své žádosti o sloučení s další dcerou. Federální správní soud ji označil za značně závislou na sociálních dávkách. Soud v jejím případě shledal, že i ona činila vše, co po ní mohlo být rozumně požadováno, aby zajistila sebe a své děti. Uplatnění podmínky finanční nezávislosti bez větší flexibility v jejím případě znamená trvalé zamezení sloučení její rodiny. Uvedl, že zamítnutím její žádosti o sloučení rodiny vnitrostátní orgány nenastolily spravedlivou rovnováhu mezi zájmy stěžovatelky a její dcery a zájmy společnosti jako celku.

Případ stěžovatelky B. F. se od předchozích liší tím, že B. F. nebyla ve Švýcarsku nikdy zaměstnaná. V průběhu řízení o sloučení rodiny uvedla, že trpí různými zdravotními problémy. Po skončení řízení o sloučení rodiny ji příslušné švýcarské orgány přiznaly úplnou pracovní neschopnost. Za daných okolností Soud shledal, že Federální správní soud dostatečně neposoudil, jestli zdravotní stav stěžovatelce umožňoval pracovat alespoň částečně, a tedy jestli podmínka finanční nezávislosti v jejím případě vzhledem k jejímu zdravotnímu stavu nemá být aplikovaná více flexibilně. Vnitrostátní orgány proto ani v jejím případě nenastolily spravedlivou rovnováhu mezi zájmem stěžovatelky na sloučení rodiny a zájmem společnosti jako celku.

s požadavkem na rychlé vyřízení daných žádostí plynoucím z článku 8 Úmluvy. Vzhledem k předchozímu závěru o porušení článku 8 Úmluvy se Soud rozhodl u stěžovatelů J. K. a S. Y. se danou námitkou nezabývat. Ve vztahu k námitce stěžovatelky S. M. Soud podotknul, že správní orgán o její žádosti rozhodl tři roky a čtyři měsíce po jejím podání, což ale bylo částečně způsobeno tím, že sama neposkytovala informace. Federální správní soud po ní navíc opakovaně musel žádat informace a vydal rozhodnutí v její věci po roce a deseti měsících od podání odvolání, ale pouze dva měsíce poté, co stěžovatelka S. M. postoupila soudu své poslední podání s doplněním informací. Soud proto shledal, že i když celková délka řízení o sloučení rodiny, která ve svém souhrnu dosahovala pěti let, vyvolává sama o sobě obavy, vzhledem k výše uvedeným okolnostem vnitrostátní orgány dostaly požadavkům článku 8 Úmluvy na rychlé vyřízení dané žádosti, a jeho porušení proto neshledal.

Rozsudek ze dne 31. srpna 2023 ve věci č. 70583/17 – M. A. proti Itálii

Senát první sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru, že umístění nezletilé žadatelky o mezinárodní ochranu, která byla obětí sexuálního zneužívání, do přijímacího střediska pro dospělé bez dostupné psychologické pomoci na dobu téměř osmi měsíců ve spojení s dlouhodobou nečinností vnitrostátních orgánů, které měly její situaci a potřeby jako zranitelné osoby řešit, představovalo nelidské zacházení ve smyslu článku 3 Úmluvy.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatelka je občankou Ghany. V říjnu 2016, ve věku 16 let, dorazila lodí do Itálie. Původně byla umístěna do zařízení pro nezletilé. Odtud nicméně v únoru 2017 uprchla a odjela na sever Itálie. Zde byla po několika dnech umístěna do přijímacího střediska pro dospělé. Stěžovatelka uvedla, že v rodné Ghaně byla nucena žít s mužem, který ji sexuálně zneužíval. Podářilo se jí uprchnout do Libye. Muž, který jí zde původně nabídl práci, ji však později začal rovněž sexuálně zneužívat. Rozhodla se proto Libyi opustit. Uvedla, že riziko smrti spojené s cestou lodí do Itálie pro ni nebylo natolik bolestnou vyhlídkou jako pokračování sexuálního zneužívání.

zhoršil. Trpěla depresemi a hrozilo jí vážné riziko rozvoje posttraumatické stresové poruchy.

V prosinci 2017 udělilo ministerstvo vnitra stěžovatelce mezinárodní ochranu. Své rozhodnutí odůvodnilo mimo jiné tvrzeními stěžovatelky o vynuceném sňatku a sexuálním zneužívání a závěry několika mezinárodních organizací, které existenci této praxe v zemi stěžovatelčina původu potvrzovaly.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 3 ÚMLUVY

Stěžovatelka namítala, že podmínky v přijímacím středisku pro dospělé, kam byla umístěna, byly pro ni jakožto nezletilou žadatelku o mezinárodní ochranu bez doprovodu a obětí sexuálního zneužívání nedostatečné do té míry, že došlo k porušení článku 3 Úmluvy.

a) Obecné zásady vyplývající z judikatury Soudu

Soud úvodem vyzdvihl zvláštní zranitelnost nezletilých přistěhovalců (*Mubilanzila Mayeka a Kaniki Mitunga proti Belgii*, č. 13178/03, rozsudek ze dne 12. října 2006, § 55; *Tarakhel proti Švýcarsku*, č. 29217/12,

V květnu 2017 podstoupila psychologické vyšetření, které potvrdilo, že byla obětí sexuálního násilí a že její další setrvání v přijímacím středisku pro dospělé, které není uzpůsobeno potřebám obětí sexuálního násilí, může zhoršit její již nepříznivý duševní stav. Další psychologická vyšetření stěžovatelka podstoupila v červnu a září 2017.

Na konci června 2017 měla stěžovatelka konečně možnost podat žádost o mezinárodní ochranu. Dřívější podání nebylo možné, jelikož vedoucí přijímacího střediska, který byl v mezichase jmenován jejím opatrovníkem, několikrát nedorazil v domluveném termínu na policejní ředitelství, kde měla být žádost podána.

V průběhu následujícího měsíce stěžovatelčina právní zástupkyně opakovaně žádala různé vnitrostátní orgány, aby byla stěžovatelka přemístěna do zařízení pro nezletilé bez doprovodu. Tyto žádosti byly následně zaslány soudu pro mladistvé. Ten na ně však nereagoval. Nečinný byl rovněž stěžovatelčin druhý, nově jmenovaný, opatrovník. Stěžovatelka proto na konci září 2017 požádala Soud o vydání předběžného opatření, na jehož základě by byla přemístěna do vhodnějšího prostředí. Soud jí vyhověl.

Ze zprávy o psychologickém vyšetření stěžovatelky z října 2017 vyplynulo, že stěžovatelčin duševní stav se

rozsudek velkého senátu ze dne 4. listopadu 2014, § 99; a *Darboe a Camara proti Itálii*, č. 5797/17, rozsudek ze dne 21. července 2022, § 173).

Připomněl rovněž, že aby špatné zacházení spadalo do působnosti článku 3 Úmluvy, musí dosahovat určité minimální úrovně závažnosti. Na tu má s ohledem na okolnosti dané věci vliv doba, po kterou špatné zacházení trvalo, jeho následky na tělesné či duševní zdraví a v některých případech rovněž pohlaví, věk a zdravotní stav oběti (*Bouyid proti Belgii*, č. 23380/09, rozsudek velkého senátu ze dne 21. listopadu 2013, § 86; *Muršič proti Chorvatsku*, č. 7334/13, rozsudek velkého senátu ze dne 20. října 2016, § 97; *Tarakhel proti Švýcarsku*, cit. výše, § 119; a *Khlaifia a ostatní proti Itálii*, č. 16483/12, rozsudek velkého senátu ze dne 15. prosince 2016, § 160).

Podle Soudu je třeba mít na paměti, že vnitrostátní orgány musí při jednání se zranitelnými osobami projevoval mimořádnou opatrnost a poskytovat těmto osobám zvýšenou ochranu. Jejich schopnost či ochota se vymezit totiž může být značně snížena (*A. I. proti Itálii*, č. 70896/17, rozsudek ze dne 1. dubna 2021, § 102 a zde odkazovaná judikatura).

b) Použití těchto zásad na okolnosti projednávané věci

Soud poznamenal, že stěžovatelka se krátce po umístění do přijímacího střediska pro dospělé svěřila, že byla obětí sexuálního zneužívání. To následně zopakovala při psychologickém vyšetření v květnu 2017 a o měsíc později i při podání žádosti o mezinárodní ochranu. Její právní zástupkyně navíc později opakovaně žádala různé vnitrostátní orgány, aby byla stěžovatelka přemístěna do vhodnějšího prostředí. Vnitrostátní orgány tedy byly s tím, že byla stěžovatelka obětí sexuálního zneužívání, a tudíž i s její zranitelností obeznámeny. Přesto zůstaly nečinné. Stěžovatelčina situace se tak změnila až v říjnu 2017 na základě předběžného opatření Soudu, které uložilo vládě zajistit jí vhodné podmínky. Do té doby neměla ubytování ani podporu, které její zranitelnost vyžadovala.

Soud zdůraznil nečinnost obou stěžovatelčiných opatrovníků a duševní následky plynoucí z traumatických událostí, kterými si stěžovatelka prošla, a shledal, že zacházení se stěžovatelkou dosáhlo požadované minimální úrovně závažnosti, aby spadalo do působnosti článku 3 Úmluvy. Uzavřel, že stěžovatelčin pobyt v přijímacím středisku pro dospělé, kde pro ni nebyla dostupná dostatečná psychologická podpora, ve spojení s dlouhodobou nečinností vnitrostátních orgánů, které

měly její situaci a potřeby jako zranitelné osoby řešit, představoval nelidské zacházení ve smyslu článku 3 Úmluvy.

Svoboda shromažďování

Rozsudek ze dne 12. září 2023

ve věci č. 10443/12 –

Geylani a ostatní proti Turecku

Senát druhé sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že druhá stěžovatelka byla v rozporu s článkem 3 Úmluvy vystavena špatnému zacházení, když utrpěla vážná zranění po nasazení vodních děl vůči sice nezákonnému, ale v zásadě pokojnému politickému shromáždění. Soud zkritizoval, že právní úprava neobsahovala zvláštní a dostatečné záruky pro používání tohoto donucovacího prostředku, který má potenciálně smrtící účinky. Okolnosti, za kterých druhá stěžovatelka utrpěla zranění, navíc nebyly účinně vyšetřeny. Soud shledal dále porušení svobody shromažďování zaručené v článku 11 Úmluvy, protože k rozehnání pochodu, jenž omezoval dopravu na hlavní silnici, přistoupily úřady unáhleně, aniž by stěžovatelům poskytly dostatečný prostor vyjádřit své postoje.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatelé jsou členy Velkého národního shromáždění Turecka a Strany míru a demokracie, levicové strany podporující hnutí za kurdskou nezávislost. V červnu 2010 proběhla schůze strany, která vyústila ve sponátní protestní pochod. Ten byl krátce před zahájením ohlášen, ale vzhledem k tomu, že měl zablokovat jednu z hlavních silničních tras, úřady jej zakázaly a navrhly alternativní místo konání shromáždění. Pořadatelé toho nedbali, a tak se dav čítající asi tři tisíce osob vydal po původně avizované silnici s transparenty na podporu vězněného lídra kurdského hnutí A. Öcalana a vlajkami Strany kurdských pracujících. Úřady účastníky shromáždění opakovaně poučily, že jejich akce je nelegální a mohou proti nim být použity donucovací prostředky. Události vyvrcholily tím, že policie vozovku přehradila vozidly. Jelikož dav na výzvy k ukončení pochodu nereagoval a přibližoval se k policejnímu zátarasu, policisté dav rozehnali s pomocí vodních děl. Druhá stěžovatelka utrpěla zlomeninu krčku poté, co v důsledku zasažení proudem vody nekontrolovaně upadla na vozovku.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

A. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 3 ÚMLUVY

Druhá stěžovatelka tvrdila, že byla vystavena špatnému zacházení a že úřady neprovedly účinné vyšetřování událostí, při nichž utrpěla závažný úraz.

a) Obecné zásady vyplývající z judikatury Soudu

Tvrzení o špatném zacházení v rozporu s článkem 3 musí být podpořeno dostatečnými důkazy. Při jejich hodnocení Soud uplatňuje důkazní standard „nade vši rozumnou pochybnost“, ale skutkové okolnosti může považovat za prokázané i na základě koexistence dostatečně silných, jasných a vzájemně se podporujících nepřímých důkazů nebo nevyvrácených skutkových domněnek. Pakliže stěžovatelé doloží, že utrpěli zranění v důsledku použití síly ze strany represivních složek, je na vládě, aby tato obvinění vyvrátila (*Muradova proti Ázerbájdžánu*, č. 22684/05, rozsudek ze dne 2. dubna 2009, § 107–108). Je-li mezi stranami spor ohledně příčiny zranění, přikládá Soud zvláštní význam skutečnosti, že ke zranění došlo v době, kdy se stěžovatel nacházel

v oblasti, kde donucovací orgány prováděly operaci, během níž se uchýlily k použití síly. Má-li vláda unést důkazní břemeno, musí uspokojivě a přesvědčivě vysvětlit původ zranění stěžovatelů ([Zakharov a Varzhabetyan proti Rusku](#), č. 35880/14 a 75926/17, rozsudek ze dne 13. října 2020, § 63). Přitom u osob zbavených svobody nebo obecněji konfrontovaných s příslušníky donucovacích orgánů platí, že jakékoli použití fyzické síly, které není nezbytně nutné vzhledem k jejich vlastnímu chování, snižuje lidskou důstojnost a jako takové v zásadě odporuje článku 3 Úmluvy ([Bouyid proti Belgii](#), č. 23380/09, rozsudek velkého senátu ze dne 21. listopadu 2013, § 88).

Pokud jde o povinnost provést účinné vyšetřování, Soud odkázal na přehled obecných zásad ve věci [Jeronovičs proti Lotyšsku](#) (č. 44898/10, rozsudek velkého senátu ze dne 5. července 2016, § 103–109). Z hlediska projednávané věci vyzdvihl, že vyšetřování musí být důkladné a že úřady se musí vždy vážně pokusit zjistit, co se stalo, a nesmějí se spoléhat na unáhlené nebo nepodložené závěry.

b) Použití těchto zásad na okolnosti projednávané věci

Vláda namítala, že zranění druhé stěžovatelky nedosáhlo minimálního prahu závažnosti ve smyslu článku 3 Úmluvy. V souvislosti s demonstracemi již Soud

rozhodl, že pokud není zacházení zcela nezbytné vzhledem k chování stěžovatele nebo za účelem potlačení masových nepokojů, jedná se o zacházení článkem 3 Úmluvy reprobované. Existenci zranění druhé stěžovatelky i jeho závažnost jasně potvrzovaly zdravotní záznamy. Námitku vlády tedy Soud odmítl.

Vláda rozporovala i to, zda druhá stěžovatelka utrpěla zranění v příčinné souvislosti s nasazením vodního děla. Naznačovala, že mohla sama uklouznout na vlhké a kluzké vozovce. Dle Soudu průběh událostí jasně osvětluje policejní videozáznam. Z něho vyplývá, že druhá stěžovatelka byla v první linii demonstrujících v okamžiku, kdy byla tato oblast vystavena tlakové vodní vlně, třebaže na záběrech nelze v tu chvíli s jistotou určit, zda byla právě ona proudem vody zasažena. Je nicméně zřejmé, že hned po prvním zásahu davu ležela na zemi a marně se pokoušela vstát. Ostatně i vnitrostátní vyšetřovací orgány uznaly, že druhá stěžovatelka upadla po použití vodního děla. Silný proud vody přirozeně může vyvést člověka z rovnováhy a způsobit mu tak zranění nejen přímým zásahem, ale i sekundárně dopadem na zem. Oba typy úrazů však vznikají v příčinné souvislosti s použitím tohoto donucovacího prostředku. S ohledem na absenci věrohodného vysvětlení ze strany vlády měl Soud za prokázané, že zranění druhé stěžovatelky bylo následkem použití síly ze strany policie.

V dalším kroku Soud zkoumal, bylo-li použití síly vzhledem k chování druhé stěžovatelky zcela nezbytné. Z vnitrostátního řízení nevyplývá, že by se dopouštěla jakýchkoli projevů násilí. Shromáždění jako celek bylo až do zásahu policie vesměs pokojné. Soud dále konstatoval, že vodní děla lze klasifikovat jako „méně smrtící zbraně“. Jejich použití bez odpovídajících opatření může způsobit vážná zranění v závislosti na řadě proměnných, jako jsou vzdálenost, ze které voda stříká, její tlak a část těla, která je proudem vody zasažena. V kontextu článku 3 Úmluvy platí, že policejní operace, včetně odpalování slzných granátů a gumových projektilů, by měly být nejen zákonem povoleny, ale vnitrostátní právo by mělo obsahovat dostatečné, přiměřené a účinné záruky proti svévolnému jednání, zneužití síly a nehodám, kterým lze předcházet ([Abdullah Yaşa a ostatní proti Turecku](#), č. 44827/08, rozsudek ze dne 16. července 2013, § 43). Vzhledem k potenciálně nebezpečné povaze vodních děl Soud vztáhl tyto zásady i na projednávanou věc. Vláda poukazovala na obecnou právní úpravu regulující použití donucovacích prostředků ze strany policie. Kromě uvedení vodních děl jako jednoho z povolených donucovacích prostředků

však právní rámec postrádal konkrétní ustanovení zakotvující jasné pokyny a meze pro jejich nasazení (srov. [Anzhelo Georgiev a ostatní proti Bulharsku](#), č. 51284/09, rozsudek ze dne 30. září 2014, § 75). Dle Soudu tak vláda neprokázala, že zásah bezpečnostních sil byl řádně regulován, aby se v co největší míře minimalizovalo riziko zbytečné újmy na zdraví demonstrantů.

Dále, pokud jde o aspekt účinného vyšetřování, pozornosti Soudu neušlo, že i když druhá stěžovatelka evidentně utrpěla svá zranění po zásahu vodním dělem, vyšetřovatelé přesto naznali, že tato zranění byla výsledkem náhody a vznikla v důsledku její fyzické slabosti a pádu na povrch vozovky. Nezabývali se přitom vůbec tím, zda byla použita síla vzhledem k okolnostem nezbytná a přiměřená. Vyšetřovatelé ani státní zástupce se nesnažili určit ani přesnou vzdálenost, ze které byla voda stříkána, ale ani jiné důležité faktory, jako je úhel rozstříku a úroveň tlaku vody. Namísto toho vycházeli jen z výpovědí zasahujících policistů. Ty ovšem nemohly obstát. Policisté například tvrdili, že voda byla z každého děla vystříknuta jedenkrát, videozáznam událostí

ale ukazuje, že toto tvrzení není pravdivé. Nesedí ani jimi uváděná vzdálenost vodních děl od davu. Sami přitom připustili, že viditelnost zevnitř vozidel byla špatná. Za těchto okolností měl Soud za to, že závěry státního zástupce postrádaly dostatečné odůvodnění. Neospravedlnitelný je také fakt, že druhá stěžovatelka nebyla v rámci vyšetřování osobně vyslechnuta. Došlo tedy k porušení článku 3 Úmluvy i v jeho procesní části.

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 11 ÚMLUVY

Všichni stěžovatelé dále namítali, že rozpuštěním shromáždění došlo k porušení jejich práva na svobodu projevu a svobodu shromažďování. Soud se rozhodl tyto námitky přezkoumat pouze z pohledu svobody shromažďování podle článku 11 Úmluvy, avšak druhým dechem dodal, že toto ustanovení musí být vykládáno s přihlédnutím ke svobodě projevu chráněné článkem 10 Úmluvy.

a) Obecné zásady vyplývající z judikatury Soudu

Obecné zásady ohledně svobody pokojného shromažďování byly shrnuty ve věci [Navalnyy proti Rusku](#) (č. 29580/12 a 4 další, rozsudek velkého senátu ze dne 15. listopadu 2018, § 98–103, 114–115, 120–122 a 128). Soud vypíchl, že jednotlivec nepřestává požívat práva na pokojné shromažďování v důsledku sporadického násilí nebo trestných činů spáchaných jinými osobami v jeho průběhu. I když existuje reálné riziko, že

demonstrace může přerůst v nepokoje, které budou mimo kontrolu organizátorů, nepřestává shromáždění požívat ochrany čl. 11 odst. 1 Úmluvy. Jakákoli omezení této svobody jsou přípustná jen při splnění podmínek odstavce 2 uvedeného článku ([Frumkin proti Rusku](#), č. 74568/12, rozsudek ze dne 5. ledna 2016, § 99). Demonstrace na veřejném prostranství může v určité míře narušit běžný život, včetně dopravy. Tato skutečnost sama o sobě neodůvodňuje zásah do práva na svobodu shromažďování, neboť je důležité, aby orgány veřejné moci projevily určitou míru tolerance ([Kudrevičius a ostatní proti Litvě](#), č. 37553/05, rozsudek velkého senátu ze dne 15. října 2015, § 155). Příslušný stupeň tolerance nelze definovat *in abstracto*. Soud se musí vždy zabývat konkrétními okolnostmi případu a zejména mírou, v jaké byl běžný život narušen.

b) Použití těchto zásad na okolnosti projednávané věci

Strany označily za nesporné, že zákrokem policie vůči stěžovatelům došlo k zásahu do jejich práva na svobodu shromažďování. Tento zásah měl oporu v zákoně a sledoval minimálně dva legitimní cíle: ochranu pořádku a ochranu práv a svobod druhých.

Co se týče přiměřenosti zásahu, Soud uznal argument vlády, že shromáždění bylo z hlediska vnitrostátního práva nezákonné. To však samo o sobě nemůže

ospravedlnit zásah do svobody shromažďování za situace, kdy se demonstrující nedopouštějí násilností. Videozáznam dokládal, že nejméně tři mladiství mezi demonstranty házeli kameny na bezpečnostní složky. Proti tomuto chování se jiní účastníci pochodu jasně vymezili. Co je ale důležitější, převážná většina účastníků shromáždění se žádného násilí nedopouštěla. Platí to i pro stěžovatele. Navzdory sporadickým násilným činům tak měla demonstrace převážně pokojný charakter. Pokud jde o bezpečnostní hledisko, vláda poukazovala na souvislost shromáždění s aktivitami Strany kurdských pracujících. Dle Soudu však demonstraci organizovala jiná politická strana. Pokud jde o transparenty přítomné během demonstrace, podstatné je, že byly vystaveny během pokojného shromáždění, což omezilo jejich potenciální dopad na národní bezpečnost a veřejný pořádek (srov. [Belge proti Turecku](#), č. 50171/09, rozsudek ze dne 6. prosince 2016, § 35). Co se týče rozsahu narušení běžného života, organizátoři shromáždění trvali na konání pochodu po hlavní silnici, ačkoli úřady navrhly alternativní trasu. Omezení svobody pokojného shromažďování na veřejných prostranstvích může podle názoru Soudu sloužit k ochraně

práv ostatních s cílem chránit pořádek a udržovat plynulý provoz ([Éva Molnár proti Maďarsku](#), č. 10346/05, rozsudek ze dne 7. října 2008, § 34). Proto je také obvyklé, že příslušné orgány v různých zemích ukládají omezení na místo, datum, čas, formu a způsob konání shromáždění. Cílem protestního pochodu v této věci bylo dorazit k hraničnímu přechodu vzdálenému 15 km a přečíst zde prohlášení pro tisk. Soud byl toho názoru, že takový pochod na dopravní komunikaci mezinárodního významu – pokud by pokračoval podle plánu – by jistě vedl ke značnému narušení běžného života. Avšak přesto byl policejní zásah unáhlený. Demonstrující poprvé omezili provoz na komunikaci kolem 16:30 hod. Z policejních zpráv dále vyplývá, že se stěžovatelé připojili k přední linii demonstrantů asi o 10 minut později. Policejní zásah započal necelé dvě minuty poté, co se stěžovatelé objevili na scéně. Plynulost dopravy tudíž byla před zásahem policie narušena po dobu kratší než 20 minut (srov. [Kudrevičius a ostatní proti Litvě](#), cit. výše, § 169, kde přerušování provozu na dálnici trvalo déle než 48 hodin a [Barraco proti Francii](#), č. 31684/05, rozsudek ze dne 5. března 2009, § 47, kde narušení trvalo asi 5 hodin). Pokud jde o chování úřadů, policie

demonstranty několikrát před zásahem varovala. I tak ale nelze přehlédnout skutečnost, že úřady pochod rozehnaly jen několik minut po jeho zahájení a méně než 20 minut po zablokování dopravy. V té době ovšem míra narušení běžného života nebyla taková, aby mohla ospravedlnit natolik radikální zásah do práva na svobodu shromažďování jako je jeho rozpuštění s použitím potenciálně letálních donucovacích prostředků. S přihlédnutím k netrpělivosti úřadů a způsobu, jakým byla použita fyzická síla vůči stěžovatelům, Soud vyhodnotil zásah policie jako nepřiměřený. Došlo tedy k porušení článku 11 Úmluvy.

Mediální vystupování soudců

Rozsudek ze dne 18. července 2023 ve věci č. 26360/19 – Manole proti Moldavsku

Senát druhé sekce Soudu jednomyslně rozhodl o porušení článku 10 Úmluvy v důsledku toho, že stěžovatelka byla odvolána z funkce soudkyně, když médiím sdělila důvody svého odlišného stanoviska k rozsudku, jehož výrok byl již vyhlášen, ale jehož odůvodnění ještě nebylo zveřejněno.

na zákoně. Pokud jde o legitimní cíl zásahu, Soud poukázal na to, že některé členské státy soudce zavazují k mlčenlivosti ohledně probíhajících řízení, což má za cíl chránit jejich nezávislost i autoritu jejich rozhodnutí. Dle Soudu tedy lze uzavřít, že namítaný zásah sledoval ve smyslu čl. 10 odst. 2 Úmluvy zachování autority a nestrannosti soudní moci. Zbývá tudíž rozhodnout o nezbytnosti zásahu.

Soud předně uvedl, že jako soudkyně byla stěžovatelka v relevantní době vázána povinností zdrženlivosti, která u soudců nabývá zvláštního významu, jelikož je ve hře autorita a nestrannost soudní moci (*Wille proti Lichtenštejnsku*, č. 28396/95, rozsudek velkého senátu ze dne 28. října 1999, § 64). Povinnost zdrženlivosti u soudců přitom vyžaduje, aby šíření informací, třebaže přesných, bylo prováděno umírněně a korektně (*Guja proti Moldavsku*, č. 14277/04, rozsudek velkého senátu ze dne 12. února 2008, § 75). To dle Soudu platí tím spíše, jedná-li se o informace týkající se probíhajících řízení, které zatím nebyly zveřejněny, a zejména pokud – tak jako v projednávané věci – v tomto řízení daná osoba sama rozhoduje, a je tudíž navíc vázána i povinností důvěrnosti. Tento přístup je reflektován i v právní

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatelka, v předmětné době soudkyně odvolacího soudu, rozhodovala v rámci tříčlenného senátu věc týkající se žaloby za pomluvu, podané předsedou moldavského parlamentu proti novinám. K rozsudku soudu napasla stěžovatelka odlišné stanovisko. Soud na veřejném jednání vyhlásil výrok rozsudku a informaci o tom, že k němu byl připojen disent. Ještě předtím, než byl zveřejněn plný text rozsudku včetně odůvodnění, poskytla stěžovatelka rozhovor médiím, v němž stručně uvedla důvody svého disentu. Soudní rada to kvalifikovala jako jednání neslučitelné se soudcovským povoláním a navrhla prezidentovi republiky, aby stěžovatelku odvolal z pozice soudkyně, což ten i učinil. Stěžovatelka proti tomuto kroku neúspěšně brojila před nejvyšším soudem.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 10 ÚMLUVY

Stěžovatelka namítala, že jejím odvoláním z postu soudkyně za to, že médiím sdělila důvody svého odlišného stanoviska, došlo k porušení jejího práva rozšiřovat informace podle článku 10 Úmluvy.

Soud konstatoval, že v projednávané věci došlo k zásahu do namítaného práva a že tento zásah byl založen

úpravě a praxi velké většiny členských států Rady Evropy, které soudcům zapovídají, aby komentovali neukončená řízení svá i svých kolegů.

Byť v projednávané věci Soud uznal, že se jednalo o řízení týkající se záležitosti obecného zájmu, kde byl zájem médií na promptním zpravodajství vysoký, uvedl, že souhlasí se závěrem nejvyššího soudu v této věci, dle něhož uvedený typ jednání odůvodňuje sankci. Povinnost zdrženlivosti totiž soudci ukládá, aby neodhalil odůvodnění rozhodnutí předtím, než je toto zveřejněno.

Zároveň jsou ale dle Soudu pro posouzení přiměřenosti zásahu relevantní i procesní záruky, jakož i druh a povaha uložené sankce. Pokud jde o procesní záruky, Soud poukázal na to, že soudní rada měla v dané situaci na výběr: místo předložení návrhu prezidentovi na odvolání stěžovatelky mohla vůči ní zahájit i kárné řízení. Zákon přitom specifikuje, jak toto řízení probíhá, a nastavuje zde jasné mantinely pravomocím soudní rady. V případě stěžovatelky však kárné řízení neproběhlo a nejvyšší soud se touto otázkou v rámci svého přezkumu vůbec nezabýval; místo toho zkoumal jen existenci

pravomoci soudní rady podat návrh na odvolání stěžovatelky prezidentovi.

Co se týče uložené sankce, odvolání stěžovatelky z pozice soudkyně bylo v dané době jediným opatřením, které vůči ní mohlo být v příslušném řízení přijato. Dle Soudu se nepochybně jednalo o velmi závažnou sankci, která pro stěžovatelku znamenala konec kariéry – poté, co v soudnictví strávila 18 let a vykazovala dobré pracovní výsledky. Navíc se nejednalo o vyvrcholení jiných sankcí, které by stěžovatelce byly předtím uloženy (srov. [Catalan proti Rumunsku](#), č. 13003/04, rozsudek ze dne 9. ledna 2018, § 75). Závažnost sankce přitom nebyla předmětem jejího vnitrostátního přezkumu. Soud připomněl, že pokud vnitrostátní právo nezakotvuje náležitou škálu sankcí za kárná provinění, nelze pak tyto sankce ukládat v souladu se zásadou přiměřenosti ([Oleksandr Volkov proti Ukrajině](#), č. 21722/11, rozsudek ze dne 9. ledna 2013, § 182). Velmi omezená škála sankcí může mít opodstatnění pouze za výjimečných okolností, jako je např. zavedení speciálního režimu za účelem boje proti korupci v soudnictví ([Xhoxhaj proti Albánii](#), č. 15227/19, rozsudek ze dne 9. února 2021, § 412). V projednávané věci však vláda nedoložila existenci takových okolností v Moldavsku, které by ospravedlňovaly existenci jediné – a navíc natolik závažné – sankce.

Závěrem Soud upozornil, že v době, kdy nejvyšší soud přezkoumával opatření uložené vůči stěžovatelce,

zákoná úprava již doznala změn, a odhalení informací ze strany soudce už nefigurovalo mezi důvody, pro něž bylo možné navrhnout prezidentovi jeho odvolání. V rámci kárného řízení bylo zároveň možné za toto jednání uložit celou škálu sankcí. Uvedené naznačuje, že i zákonodárce v dané době dospěl k závěru, že opatření ukládaná vůči soudcům za jejich kárná provinění v oblasti komunikace s veřejností by měla být patřičně odstupňována.

Ve světle uvedeného Soud shledal, že vnitrostátní orgány neaplikovaly v projednávané věci standardy plynoucí z judikatury Soudu na poli článku 10 Úmluvy a že uloženou sankci nelze považovat za nezbytnou v demokratické společnosti. K porušení článku 10 tedy došlo.

Nové stížnosti a oznámení proti České republice

Během posledního kvartálu loňského roku komunikoval Soud české vládě k vyjádření tři nové stížnosti. Týkají se různých aspektů práva na spravedlivý proces chráněného článkem 6 Úmluvy.

Spravedlivý proces

Hlaváček (č. 21873/21) – spravedlivost řízení ve věci dítěte mladšího 15 let o činu jinak trestném

Stížnost se týká řízení o protiprávním jednání spočívajícím v přečinu omezování osobní svobody, jehož se měl stěžovatel dopustit v době, kdy ještě nedosáhl věku 15 let. Po provedení řady vyšetřovacích úkonů, včetně výslechu stěžovatele, jemuž nebyl přítomen advokát, policie věc odložila pro nedostatek trestní odpovědnosti stěžovatele. Státní zástupce následně předložil civilnímu soudu podle § 90 odst. 1 zákona č. 218/2003 o soudnictví ve věcech mládeže návrh na uložení opatření. Stěžovatel tvrdí, že jelikož soudy na návrh státního

zástupce dospěly k závěru, že se dopustil jednání, které by v případě trestně odpovědné osoby bylo trestným činem (omezování osobní svobody ve smyslu § 171 odst. 1 trestního zákoníku), a uložily mu napomenutí, které se podobá trestní sankci, mělo řízení trestní či kvazi-trestní povahu. Vnitrostátní právo jej však považuje za řízení občanskoprávní, čemuž by měly odpovídat dostupné procesní záruky.

Stěžovatel namítá porušení článku 6 odst. 1 a 3 Úmluvy, jelikož mu, navzdory jeho zranitelnému postavení, nebyla zajištěna právní pomoc obhájce ve fázi přípravného řízení, zejména při jeho výslechu policií. Dále namítá porušení práva být přítomen výslechu svědků na policii, zpochybnit před soudem pravost protokolů z jejich výslechů a dosáhnout výslechu těchto svědků soudem.

Stručné shrnutí podané stížnosti a otázek, které Soud vládě položil, jsou k dispozici [zde](#).

Bouša proti České republice (č. 34067/23) – presumpce nevinny a nestrannost soudu v trestním řízení za situace uzavření dohod o vině a trestu se spoluobžalovanými stěžovatele

Stěžovatel byl spolu s dalšími třemi osobami stíhán pro trestný čin nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy. Spoluobžalovaní stěžovatele byli odsouzeni v předchozím samostatném řízení, v němž krajský soud schválil dohody o vině a trestu, které uzavřeli se státním zástupcem. Skutkové vymezení napadené trestné činnosti obsažené v rozsudku, ve kterém byly tyto dohody schváleny, odkazovalo na stěžovatele, označeného plným jménem a datem narození s poznámkou, že je stíhán samostatně. Později tentýž senát krajského soudu odsoudil stěžovatele, přičemž popsal příslušnou část jeho jednání v podstatě stejnými slovy. Opřel se především o dřívější výpovědi K. B. jako spoluobžalovaného, které později zopakoval, když byl vyslechnut jako svědek. V ústavní stížnosti stěžovatel poprvé namítal podle

čl. 6 odst. 1 a 2 Úmluvy, že rozhodnutím vydaným ve věci spoluobviněného soud porušil jeho právo na presumpci nevinny, což zpochybnilo nestrannost tohoto soudu v jeho vlastním procesu; dále tvrdil, že trestní řízení proti němu nebylo spravedlivé. Ústavní soud ústavní stížnost odmítl, když konstatoval, že řízení proti spoluobviněným stěžovatele bylo vedeno samostatně, jelikož uzavřeli dohody o vině a trestu a že jakákoli změna ve složení senátu následně projednávaného věc stěžovatele by znamenala porušení jeho práva na zákonného soudce nebo by vedla k průtahům v řízení. Stěžovatel byl odsouzen na základě podrobných výpovědí K. B., které byly konzistentní po celou dobu řízení a byly potvrzeny dalšími důkazy. Ústavní soud se nezabýval stížnostní námitkou týkající se presumpce nevinny.

S odvoláním na článek 6 odst. 1 a 2 Úmluvy stěžovatel namítá porušení svého práva na presumpci nevinny a práva na spravedlivý proces před nestranným soudem.

Stručné shrnutí podané stížnosti a otázky, které Soud vládě položil, jsou k dispozici [zde](#).

Krpelík (č. 23963/21) – přístup k obhájci v přípravném řízení

Stěžovatel byl v trestním řízení shledán vinným přečiny krádeže, porušování domovní svobody a poškození cizí věci, za což byl odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání dvou let. Stěžovatel měl v několika případech vniknout do různých objektů a rozbít v nich či odcizit řadu předmětů. V přípravném řízení policie vyslechla stěžovatele v nepřítomnosti obhájce; nejprve jako podezřelého a poté znovu po zahájení trestního stíhání. Podle stěžovatele přiznání získaná při těchto příležitostech policie použila ke shromáždění dalších důkazů a následně se o ně opřely vnitrostátní soudy, když ho shledaly vinným. Ústavní soud odmítl stěžovatelovu ústavní stížnost jako zjevně neopodstatněnou.

Stěžovatel před Soudem namítá, že odsouzení bylo založeno na jeho doznání, které ale vnitrostátní orgány získaly v přípravném řízení v situaci, kdy vypovídal bez přítomnosti obhájce, a že absence právní pomoci v této fázi řízení byla o to závažnější, že se kvůli svému duševnímu stavu nacházel ve zranitelném postavení. Stěžovatel se dovolává článků 6 odst. 1 a 3 písm. c) Úmluvy.

Stručné shrnutí podané stížnosti a otázky, které Soud vládě položil, jsou k dispozici [zde](#).

Velký senát Soudu

V posledním čtvrtletí roku 2023 přijal velký senát dva rozsudky, a to ve věcech *Communauté genevoise d'action syndicale (CGAS) proti Švýcarsku a Humpert a ostatní proti Německu*.

Proticovidová opatření

Communauté genevoise d'action syndicale (CGAS) proti Švýcarsku (č. 21881/20)

Stížnost podala ženevská odborová organizace, která namítala, že během první vlny covidové pandemie na jaře 2020 platil ve Švýcarsku zákaz veřejného shromáždění více než pěti osob, a v důsledku toho nemohla zorganizovat svůj tradiční prvomájový pochod. Senát třetí sekce v rozsudku ze dne 15. března 2022 čtyřmi hlasy proti třem rozhodl o porušení svobody shromáždění podle článku 11 Úmluvy. Zdůraznil zejména, že takový plošný zákaz, který trval několik měsíců a byl navíc provázen trestněprávními sankcemi včetně trestu odnětí svobody, vyžaduje zvláště pečlivý soudní přezkum. Ten však v projednávané věci neproběhl.

Zároveň senát poukázal na to, že během daného období bylo stále možné docházení zaměstnanců na pracoviště, a to i v případě, že se jednalo o uzavřené prostory, kde se nacházely stovky osob. Konečně senát upozornil i na skutečnost, že Švýcarsko v předmětné době nevyužilo možnost odstoupení od závazků podle článku 15 Úmluvy. Jednalo se o doposud jediný rozsudek, kde Soud shledal porušení Úmluvy v důsledku proticovidových opatření. Věc byla následně na žádost vlády postoupena velkému senátu. Ten v rozsudku ze dne 27. listopadu 2023 rozhodl dvanácti hlasy proti pěti o odmítnutí stížnosti pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy. Přijal totiž argument vlády, dle něhož měla stěžovatelka požádat o povolení ke shromáždění, pak zamítavé rozhodnutí napadnout před vnitrostátními soudy a v rámci tohoto řízení navrhnout vydání předběžného rozhodnutí o rozporu švýcarského práva s článkem 11 Úmluvy. Stěžovatelka namítala, že nebylo pravděpodobné, že by soudy stihly rozhodnout před datem plánovaného shromáždění, ale dle velkého senátu tento aspekt sám o sobě nelze hodnotit jako rozhodující.

Stávka učitelů

Humpert a ostatní proti Německu (č. 59433/18 a další)

Stížnost podala skupina učitelů, kteří mají postavení zaměstnanců ve státní službě. V letech 2009–2010 se v rámci stávky za lepší pracovní podmínky nedostavili na pracoviště, přičemž jejich absence se pohybovaly v rozpětí jedné hodiny až tří dnů. Následně byli podrobena disciplinárním sankcím, které neúspěšně napadli před obecnými soudy. Před Soudem stěžovatelé namítali porušení svobody sdružování podle článku 11 Úmluvy. V září 2022 senát rozhodl o vzdání se jurisdikce ve prospěch velkého senátu. Ten v rozsudku ze dne 14. prosince 2023 dospěl šestnácti hlasy proti jednomu k závěru o neporušení článku 11. Poukázal na to, že německá ústava zakotvuje paušální a absolutní zákaz stávky pro všechny zaměstnance státní služby. Dle velkého senátu je sice taková úprava v rámci Evropy neobvyklá, navíc jde proti trendu objevujícímu se v poslední

době v rozhodovací praxi mezinárodních monitorovacích orgánů v oblasti pracovního práva, avšak ani jedno z toho není pro posouzení souladu s článkem 11 rozhodující. Učitelé, kteří jsou ve státní službě, mají možnost hájit své pracovníprávní zájmy i jinými způsoby než stávkou, např. dalšími aktivitami v rámci své odborové organizace, včetně práva na účast na přípravě nové legislativy týkající se státní služby. Jako zaměstnanci státní služby mají zákonem zaručenou definitivu, jakož i nárok na plat ve výši pravidelně aktualizované dle vývoje ekonomické situace. Nadto si mohou zvolit zaměstnání v rámci pracovního práva, nikoli státní služby, a pak jim právo na stávku náleží. Ve světle uvedeného nelze namítaný zásah označit za nepřiměřený.

Velký senát vydal ve sledovaném období také jeden posudek podle Protokolu č. 16 k Úmluvě, a to na žádost Státní rady Belgie.

Zaměstnání v bezpečnostní službě a příslušnost k rizikovému náboženskému hnutí

Posudek k otázce, zda lze osobě odepřít přístup k zaměstnání v bezpečnostní službě z důvodu, že se hlásí k určitému náboženskému hnutí (č. P16-2023-001)

Státní rada Belgie se na Soud obrátila v rámci řízení týkajícího se příslušníka salafismu – odnože islámu, jejíž cílem je nastolení teokracie – a jeho zaměstnání jako člena ostrahy na železnici. Její dotaz na poli článku 9 Úmluvy zněl, zda může být příslušnost k náboženskému hnutí, které dle správních orgánů představuje hrozbu pro stát, důvodem pro odepření přístupu k zaměstnání v rámci bezpečnostní služby. Velký senát ve svém posudku ze dne 14. prosince 2023 odpověděl kladně, avšak pouze za předpokladu splnění

následujících podmínek: 1. toto opatření má předvídatelný právní základ, 2. je přijato ve světle jednání dočtené osoby, 3. jeho účelem je odvrátit skutečné a vážné riziko pro demokratickou společnost, 4. je tomuto riziku přiměřené, a 5. lze se proti němu domáhat soudního přezkumu, který se bude zabývat dodržením výše uvedených kritérií.

Nově se do okruhu stížností, jimiž se bude zabývat velký senát, dostaly dva případy: v obou rozhodlo kolegium pěti soudců o postoupení věci velkému senátu na základě žádosti vlády.

Intersexuální sportovci

Semenya proti Švýcarsku (č. 10934/21)

Případ se týká nastavení pravidel pro účast intersexuálních sportovců v atletických soutěžích a dočtete se o něm více v hlavní části tohoto čísla Zpravodaje. Senát třetí sekce v rozsudku ze dne 11. července 2023 poměrem čtyř hlasů proti třem shledal porušení článků 13 a 14 Úmluvy ve spojení s článkem 8. Věc byla velkému senátu postoupena na žádost vlády v listopadu 2023. Tisková zpráva o postoupení věci je k dispozici [zde](#).

Volební právo a etnicita

Kovačević proti Bosně a Hercegovině (č. 43651/22)

Ústava Bosny a Hercegoviny rozlišuje mezi „zakládajícími národy“ (Bosňané, Chorvati a Srbové) a příslušníky dalších etnických skupin. Pro kandidaturu do parlamentu a za prezidenta (kolektivní orgán) je stanovena kombinace požadavků etnických (ohledně příslušnosti k „zakládajícím národům“) a územních (ohledně původu z jednotlivých částí Bosny a Hercegoviny). Stěžovatel namítal, že v důsledku těchto požadavků nemohl v posledních volbách hlasovat pro své preferované kandidáty. Vláda argumentovala historickým kontextem a potřebou udržet mír a napomáhat dialogu mezi odlišnými etnickými skupinami. Senát čtvrté sekce v rozsudku ze dne 29. srpna 2023 shledal šesti hlasy proti jednomu porušení všeobecného zákazu diskriminace podle článku 1 Protokolu č. 12 k Úmluvě. Konstatoval, že výše uvedených cílů je možné nejlépe dosáhnout účinným uplatňováním demokratických principů

včetně přiznání volebního práva bez diskriminačních omezení: nikoho nelze nutit hlasovat podle předepsaných etnických linií a bez ohledu na jeho politický názor. Disent upozornil, že se jedná o první rozsudek, kde se Soud zabýval porušením aktivního volebního práva stanovením omezení pro pasivní volební právo. Věc byla velkému senátu postoupena na žádost vlády v prosinci 2023. Tiskovou zprávu o postoupení věci naleznete [zde](#).

Výkon rozsudků Soudu

Na sklonku loňského roku vláda předložila Výboru ministrů Rady Evropy tři zprávy o výkonu rozsudků Soudu. Ve dvou z nich Výbor navrhl, aby dohled nad výkonem rozsudku ukončil, jelikož všechna nezbytná opatření k nápravě byla přijata (*Komissarov; Pálka a ostatní*). Ve třetí Výbor ministrů informovala o aktuálním stavu a plánu opatření na následující období (*D. H. a ostatní*).

Souběh vydávacího a azylového řízení

Komissarov proti České republice

V rozsudku ze dne 3. února 2020 Soud rozhodl, že došlo k porušení práva stěžovatele na osobní svobodu. Jeho držení ve vydávací vazbě nebylo zákonné ve smyslu čl. 5 odst. 1 písm. f) Úmluvy, jelikož v azylovém řízení nastaly průtahy, jež odporovaly lhůtám stanoveným zákonem, a vnitrostátní orgány na průtahy adekvátně nereagovaly.

směru důkladně odůvodňovaly; o závěrech Soudu vyjádřených v rozsudku *Komissarov*, jeho důsledcích a všech přijatých opatření byly informovány všechny krajské a vrchní soudy. Zpráva o výkonu rozsudku je k dispozici [zde](#).

Výše náhrady za vyvlastnění

Pálka a ostatní proti České republice

V rozsudku ze dne 24. března 2022 Soud shledal, že došlo k porušení práva stěžovatelů na ochranu majetku, jelikož jim byla za jejich pozemky vyvlastněné z důvodu stavby rychlostní komunikace vyplacena toliko tzv. úřední cena stanovená na základě cenových předpisů, přičemž vnitrostátní orgány nijak neposoudily přiměřenost této náhrady vzhledem k tržní hodnotě pozemků.

Ve zprávě o výkonu rozsudku vláda Výbor ministrů informovala, že na základě žádosti stěžovatelů bylo obnoveno řízení před Ústavním soudem (sp. zn. Pl. ÚS 20/22) a následně zrušena rozhodnutí obecných soudů,

Ve zprávě o výkonu rozsudku vláda shrnula obecná opatření, která byla přijata, aby se obdobné porušení Úmluvy v budoucnu neopakovalo: lhůta k vydání rozhodnutí o žádosti o azyl v případech souběhu s vydávacím řízením byla nově v § 27 odst. 7 zákona o azylu stanovena na 90 dní; Ministerstvo vnitra zavedlo vnitřní monitorovací mechanismus ke sledování dodržování této lhůty; Ministerstvo vnitra dále zavedlo novou spisovou značku pro azylová řízení vedená v souběhu s vydávacím řízením, aby správní soudy mohly tyto případy ihned identifikovat a přijmout potřebná opatření k zajištění vydání rozhodnutí v zákonné lhůtě; předseda Nejvyššího správního soudu zaslal všem soudcům tohoto soudu upozornění na rozsudek *Komissarov* a na nutnost dodržení zákonných lhůt v obdobných případech; v listopadu 2023 proběhlo školení soudců specializujících se na mezinárodní trestní spolupráci o rozsudku *Komissarov* a související judikatuře Soudu k zajištění, aby soudy rozhodující o dalším trvání vydávací vazby zkoumaly, zda je v azylovém řízení posupováno s náležitou péčí a nevznikají v něm průtahy přičitatelné státním orgánům, a svá rozhodnutí v tomto

směru důkladně odůvodňovaly; o závěrech Soudu vyjádřených v rozsudku *Komissarov*, jeho důsledcích a všech přijatých opatření byly informovány všechny krajské a vrchní soudy. Zpráva o výkonu rozsudku je k dispozici [zde](#).

Diskriminace romských žáků ve vzdělávání

D. H. a ostatní proti České republice

V rozsudku ze dne 13. listopadu 2007 velký senát Soudu konstatoval, že nadměrným zařazováním romských žáků do škol pro lehce mentálně postižené došlo k porušení práva stěžovatelů, 18 romských žáků, na rovný přístup ke vzdělání.

V akčním plánu vláda Výbor ministrů informovala o výsledcích [výzkumu](#) společností PAQ Research, s.r.o. a STEM, uvedla aktuální data o vzdělávání

romských žáků na základních školách a popsala příčiny současného stavu. V druhé části dokumentu Výboru ministrů představila opatření, která MŠMT plánuje přijmout k nápravě situace. Opatření jsou dělena do tří hlavních oblastí: posílení metodického vedení školského poradenského systému, etnická desegregace škol a podpora škol v socio-ekonomicky znevýhodněných lokalitách. Opatření se též budou týkat posílení předškolního vzdělávání. Akční plán je k dispozici [zde](#). Výbor ministrů výkon rozsudku ústně projedná na svém březnovém zasedání.

Nově pořízené anotace a překlady rozsudků Soudu proti třetím státům

V rámci projektu Strategie zvyšování povědomí o judikatuře Evropského soudu pro lidská práva a dalších mezinárodních závazcích České republiky v oblasti lidských práv nechává kancelář vládního zmocněnce pořídit překlady relevantních částí významných rozsudků Soudu proti třetím státům, které mají relevanci pro české právní prostředí a na něž Soud ve své judikatuře hojně odkazuje. Vybrané rozsudky jsou zejména staršího data. Současně průběžně vyvstává potřeba pořídit anotace vybraných rozsudků proti třetím státům, např. v souvislosti s obhajobou České republiky v nově zahájených řízeních nebo v návaznosti na vznik tematických příruček k vybraným oblastem judikatury Soudu vytvářených pro kontext českého právního prostředí.

Rodinné právo

E. K. proti Lotyšsku (č. 25942/20, rozsudek ze dne 13. dubna 2023) – výkon rozsudku o styku otce s dítětem

Senát páté sekce Soudu jednomyslně shledal, že vnitrostátní orgány nepodnikly všechny nezbytné kroky

H proti Spojenému království (č. 32185/20, rozhodnutí ze dne 31. května 2022) – uznání rodičovství u dítěte narozeného z náhradního mateřství legálně v daném státě

Senát čtvrté sekce Soudu jednomyslně odmítl stížnost stěžovatelky narozené stejnopohlavnímu páru ve Spojeném království skrze náhradní mateřství na porušení jejího práva na respektování soukromého života podle článku 8 Úmluvy. Soud shledal, že do širokého prostoru státu pro uvážení spadá rozhodnutí, že dárce gamet nejsou automaticky uznáni jako právní rodiče i rozhodnutí, že dohody o náhradním mateřství, ač legální, nejsou vymahatelné, přičemž pro uznání rodičovství se uplatní stejné zásady jako v případě uznání náhradního mateřství v zahraničí.

Anotace rozhodnutí je dostupná [zde](#).

k usnadnění styku stěžovatele s dítětem, kterému matka soustavně bránila. Došlo proto k porušení článku 8 Úmluvy.

Anotace rozsudku je dostupná [zde](#).

C. E. a ostatní proti Francii (č. 29775/18 a 29693/19, rozsudek ze dne 24. března 2022) – uznání rodičovství u dítěte narozeného z náhradního mateřství po rozchodu stejnopohlavního páru

Senát páté sekce Soudu rozhodl jednomyslně o neporušení článku 8 Úmluvy ve dvou případech, kdy po rozchodu stejnopohlavního páru, který společně vychovával dítě, nemohla bývalá partnerka biologické matky dítěte dosáhnout právní uznání svého rodičovského vztahu k dítěti.

Anotace rozsudku je dostupná [zde](#).

Náboženská společnost/ církve

TAGANROG LRO a ostatní proti Rusku (č. 32401/10 a 19 dalších, rozsudek ze dne 7. června 2022) – násilné rozpuštění organizace Svědků Jehovových

Senát třetí sekce Soudu shledal šesti hlasy proti jednomu, že v důsledku násilného rozpuštění organizace Svědků Jehovových došlo k porušení článku 9 Úmluvy ve světle článku 11, a dále že z důvodu prohlášení publikací této organizace za extrémistické materiály došlo k porušení článku 10. Soud se zde mj. vyjádřil k právu odmítnout zdravotní péči z náboženských důvodů a k právu rodičů zapojovat děti do svých náboženských aktivit.

Překlad relevantních částí rozsudku je k dispozici [zde](#).

Užitečné odkazy

**HUDOC – databáze
judikatury ESLP**
<http://hudoc.echr.coe.int/>

**Evropský soud
pro lidská práva**
<http://www.echr.coe.int/>

**Česká databáze vybraných
rozsudků a rozhodnutí ESLP**
<http://eslp.justice.cz/>

**Přehled všech vydání
Zpravodaje KVZ**
<http://www.justice.cz/>

Veřejný ochránce práv
<http://www.ochrance.cz/>

**Nejvyšší soud
České republiky**
<http://www.nsoud.cz/>

**Ústavní soud
České republiky**
<http://www.usoud.cz/>

**Databáze rozhodnutí
smluvních orgánů OSN**
<http://www.ohchr.org/en/>

Rada Evropy
<http://www.coe.int/>

Nejvyšší správní soud
<http://www.nssoud.cz/>

Databáze judikatury web: eslp.justice.cz

Kontakt:

Kancelář vládního zmocněnce
pro zastupování ČR před ESLP
Ministerstvo spravedlnosti
Vyšehradská 16, 128 10 Praha 2
kvz@msp.justice.cz, www.justice.cz

Úvodní fotografie: © Paulgrecaud | Dreamstime.com
Fotografie u Slova úvodem © Petr Konůpka
Fotografie u Slova závěrem © Jana Martinková

Zpravodaj KVZ: vydává Kancelář vládního zmocněnce pro zastupování České republiky před Evropským soudem pro lidská práva, Ministerstvo spravedlnosti.

Autoři anotací (v abecedním pořadí): Anna Beránková (NSS), Lucia Bialková (KVZ), Jan Exner (PF UK a AK Bříza a Trubač), Eliška Hronová (KVZ), Vladimír Janoušek Pysk (KVZ), Martina Jirsová (KVZ), Miroslav Kaštyl (KVZ), Marie Kmecová (KVOP), Sofie Korčyková (KVZ), Lubomír Majerčík (ÚS), Jana Martinková (KVZ), Eva Petrová (KVZ), Kateřina Radová (KVZ).

Obsah Zpravodaje: Jana Martinková.

Slovo závěrem

V posledním čtvrtletí tohoto roku Soud ve vztahu k **České republice** přijal jedno rozhodnutí a jeden rozsudek. Ve věci **Usnul proti České republice** (č. 31399/14, rozhodnutí ze dne 12. října 2023) podal stížnost soudní exekutor, který na poli článku 6 Úmluvy a článku 2 Protokolu č. 7 k Úmluvě tvrdil, že kárné řízení proti němu nebylo spravedlivé, a to zejména proto, že neměl možnost napadnout rozhodnutí kárného soudu odvoláním. Soud na případ vztáhl nedávné závěry velkého senátu ve věci *Grosam proti České republice*, dle nichž kárná řízení se soudními exekutory v českém právním řádu nejsou řízeními trestními ve smyslu Úmluvy, a nevztahují se na ně tudíž záruky spravedlivého procesu včetně práva na odvolání.

Případ **V proti České republice** (č. 26074/18, rozsudek ze dne 7. prosince 2023) se týkal úmrtí pacienta na psychiatrické klinice po použití taseru policíí a podání medikace personálem nemocnice. Soud shledal porušení hmotněprávní i procesní složky práva na život podle článku 2 Úmluvy, přičemž zejména zdůraznil, že není nic neobvyklého na tom, že se osoby přijaté na akutní oddělení psychiatrie chovají násilně. Psychiatrická zařízení by tedy pro tyto situace měla být přiměřeně vybavena a disponovat dostatečně početným personálem, aby takové pacienty dokázala zvládat vlastními silami a aby bylo přivolání policie pouze krajním opatřením, kdy navíc dojde k náležitě koordinaci obou složek. To se však v projednávané situaci nestalo. V obecné rovině navíc Soud označil za politováníhodné, že příslušné orgány odmítly doporučení veřejné ochránkyně práv, aby zavedly speciální školení policistů pro zacházení s osobami s psychosociálním postižením. Rovněž se pozastavil nad tím, že právní úprava použití taseru v České republice neobsahuje speciální ustanovení pro osoby s duševní poruchou, nebo obecněji pro hospitalizované pacienty, kterým byla s velkou pravděpodobností podána medikace. Co se týče procesního aspektu článku 2, Soud poukázal na různá pochybení při vyšetřování události, včetně toho, že zasahující policisté nebyli ihned po incidentu izolováni a vyslechnuti, aby se tak zabránilo možné koluzi; místo toho jejich výslech proběhl až o několik týdnů později.

Z judikatury Soudu proti **jiným státům** za poslední čtvrtletí zmiňme kromě případů pojednaných v rubrice o velkém senátu především věc **Vučković proti Chorvatsku** (č. 15798/20, rozsudek ze dne 12. prosince 2023), kde se Soud zabýval **výší trestů za sexualizované násilí**. Stěžovatelku v práci opakovaně sexuálně napadl její kolega. Byl odsouzen k odnětí svobody na 10 měsíců, ale odvolací soud zmírnil trest na obecně prospěšné práce. Soud konstatoval porušení článků 3 a 8 Úmluvy. Uvedl, že odvolací soud nevysvětlil, proč by zmírnění trestu mělo plynout jen z toho, že od spáchání skutku už uběhlo několik let, ani nezohlednil, že u stěžovatelky se v důsledku těchto událostí rozvinula posttraumatická stresová porucha. Uvedený přístup státu ignoruje zájmy obětí násilí, když dostatečně netrestá pachatele. To pak může oběti odrazovat, aby tyto činy nahlašovaly. Místo toho by měl stát dát jasně najevo, že násilí vůči ženám nebude tolerováno.

Ve věci **Krachunova proti Bulharsku** (č. 18269/18, rozsudek ze dne 28. listopadu 2023) Soud poprvé ve své judikatuře vyvodil ze zákazu otroctví a nucených prací podle článku 4 Úmluvy kromě povinnosti státu vyšetřovat a trestat pachatele této činnosti také **právo oběti obchodování s lidmi**

domáhat se náhrady majetkové škody od svého překupníka. Stížnost podala žena nucená k prostituci, která usilovala o vrácení výtěžku zadržovaného jejím pasákem. Bulharské soudy takový postup odmítly s tím, že se jedná o výnos z prostituce, a jeho vrácení by tudíž bylo v rozporu s dobrými mravy. Soud však konstatoval, že pokud se obětí obchodování s lidmi přizná nárok na kompenzaci ušlého výtěžku vůči pachatelům, poskytne jim to finanční prostředky na reintegraci do společnosti, sníží to riziko jejich opětovného zapojení do nucené práce, zvýší to jejich motivaci nahlašovat tuto trestnou činnost, a také to zajistí, aby si pachatelé nemohli ponechat výtěžky svých obětí, což omezí ekonomický stimul pro obchodování s lidmi.

Věc **El-Asmar proti Dánsku** (č. 27753/19, rozsudek ze dne 3. října 2023) se týkala **použití pepřového spreje proti vězni** umístěnému do bezpečnostní cely. Soud zde dospěl k závěru o porušení zákazu špatného zacházení podle článku 3 Úmluvy, a to v procesním i hmotněprávním aspektu. Vyšetřování totiž neobjasnilo, proč dozorcí vstoupili do cely, zda byl jejich zásah předem naplánován, zda byla dodržena pravidla pro použití pepřového spreje dle vnitrostátních předpisů, ani to, zda bylo možné situaci vyřešit bez použití spreje. V důsledku těchto nedostatků vyšetřování pak Soud shledal, že vláda neprokázala, že namítané použití síly bylo ve světe stěžovatelova jednání zcela nezbytné.

Problematice vězeňství se Soud věnoval i ve věci **Schmidl a Šmigol proti Estonsku** (č. 3501/20 a další, rozsudek ze dne 28. listopadu 2023), kde bylo stěžovatelům uloženo několik bezprostředně po sobě jdoucích kázeňských trestů, výsledkem čehož bylo **dlouhodobé umístění do samovazby**. Celkem strávili v izolaci 566, resp. 482 dní; doporučený limit CPT je přitom pouze 14 dní. Soud shledal porušení článku 3 Úmluvy. Zdůraznil, že samovazba jako kázeňský trest je přípustná pouze z naléhavých důvodů, jako poslední možné opatření a po co nejkratší možnou dobu, což v projednávané věci nebylo splněno. Zejména upozornil na to, že nedošlo k průběžnému posuzování dopadů samovazby na duševní zdraví stěžovatelů.

Stížnost ve věci **Bild GmbH & CO. KG proti Německu** (č. 9602/18, rozsudek ze dne 31. října 2023) podal vydavatel novin, které na své webové stránce zveřejnily článek o policejním zásahu v nočním klubu, a to včetně videa zachycujícího, jak jeden z policistů bije návštěvníka klubu. Zároveň byl ve videu jasně rozpoznatelný obličej jiného policisty, u něhož nevzniklo podezření z použití nepřiměřené síly. Ten požádal vydavatele, aby video ze svých stránek odstranil, případně aby na něm rozmazal jeho obličej. Když neuspěl, vnitrostátní soudy na jeho žádost nařídily **odstranění videa z internetu**, pokud nedojde k **rozmazání obličeje policisty**. Soud shledal porušení svobody projevu podle článku 10 Úmluvy. Konstatoval, že uvedený postup by mohl vést k zákazu jakéhokoli budoucího zveřejnění needitovaných vizuálních záznamů policistů při výkonu jejich povinností, pakliže k tomu tito policisté nedají souhlas. To je však v rozporu se zájmem veřejnosti monitorovat případy policejního použití síly.

Více v příštím Zpravodaji nebo v databázi judikatury Soudu v českém jazyce dostupné na adrese eslp.justice.cz.

Jana Martinková,
Kancelář vládního zmocněnce